stranii, cu subînțelesuri misterioase, un ermetism **sui-generis** cu explicații numai în subconștientul românilor. Astfel tot ce privește neamul dobîndește glas nou, contribuie la armonia severă a marei cîntări mesianice – pătimirea Ardealului și speranța vie, furtunoasă în venirea izbăvitorului care, punînd capăt jalei, va aduce marea libertate românească...

În concepția aceasta de totalitarism românesc țărănimea, temelia eternă și indestructibilă a rasei, alcătuiește dragostea de căpetenie a poetului. Țăranului se adresează nemărginita lui încredere :

Voi singuri străjuiți altarul
Nădejdii noastre de mai bine...

Plugarii, împovărați de truda cea mai aprigă, îndură și suferințele cele mai mari, dar lor li-e rezervată și misiunea cea mai însemnată :

Ci-n pacea obidirii noastre,
Ca-ntr-un întins adînc de mare,
Trăește-nfricoșatul vifor
Al vremilor răzbunătoare.

Acelorași țărani, încovoiați de muncă la cosit, poetul le șterge sudoarea frunții, exclamînd :

În sufletu-mi strivit de groază
Păgîne patimi prind să fiarbă :
Trudită, chinuită coasă,
Vei mai cosi tu numai iarbă ?

În mijlocul țăranilor, preotul ardelean, conducătorul lor firesc, e „drept vestitorul apostol al unei vremi ce va să vie". Cînd vorbește de „același dor tresare-n piepturi", iar ascultînd „jalnica poveste".

Aprinși feciorii strîng prăsaua
Cuțitului din cingătoare.

Jalea și obida ce stăpînesc în Ardeal le simt, împreună cu oamenii, și munții, codrii, apele, toată natura, fiindcă românesc e în Ardeal tot deopotrivă. Bătrînul Olt, cu «unda căruntă», e tovarășul de suferință și paznicul nădejdilor noastre :

În cetățuia ta de apă
Dorm cîntecele noastre toate
Și fierbe tăinuita jale
A visurilor sfărîmate...

Iar unda lui gînditoare duce

Durerea unui neam ce-așteaptă
Demult o dreaptă sărbătoare.

Fiindcă astăzi «mașteră-i vremea» și «amarnic ne poartă pe strîmbe cărări vicleana și vitrega soartă», poetul invocă pe voievodul cel mare și sfînt, rugîndu-l să ne trimită, ca să încingă oțelele,

Crai tînăr, crai mîndru,
crai nou...

Apoi cînd se apropie ceasul mult așteptat, poetul nerăbdător exclamă :

Eu sînt oftatul care plînge
Acolo-n satul meu din deal,
Sînt țipătul muiat în sînge
Al văduvelor din Ardeal...

Octavian Goga a avut bucuria și satisfacția, după cumplite zbuciumări, să-și vadă visul cu ochii, să vadă curmată pătimirea Ardealului, să intre și el, profetul intuirii, în Canaanul făgăduit. Triumful său literar a fost încoronat în triumful dreptelor aspirații împlinite...

În România tuturor românilor însă „cîntarea pătimirii noastre" părea hărăzită să nu mai fie decît un mare document al înfăptuirii țării noi. Poezia de revendicări și dureri, după realizarea dreptății, rămînea o simplă amintire a trecutului, fără rezonanțe vii în sufletele ce tresăltau în bucuria izbînzii. În anii frămîntați de frigurile organizării tînărului stat, cuprinzînd pe mai toți românii, însuși poetul părea săși subestimeze poezia care stătea la temelia tuturor succeselor sale precum stătea și la temelia României unite.

Totuși, parc-ar fi presimțit și învolburarea vremilor noi, Octavian Goga n-a încetat de fapt nici o clipă a propovădui datoria scriitorului de-a fi călăuza spirituală a neamului, mai ales după realizarea unității naționale, de-a lupta din răsputeri pentru păstrarea libertății românești cucerite. El însuși, prins în vîrtejul altor bătălii, irosindu-și energiile pe alte tărîmuri, numai rareori mai stătea de vorbă cu muzele, oricît în adîncurile sufletului său poezia îi era permanent esența vieții.

Astfel, Octavian Goga a rămas profet pînă la capăt. Numai el a strigat necontenit, pînă cînd moartea i-a înăbușit glasul, că aparențele înșelătoare nu trebuie să ne adoarmă, că primejdiile n-au trecut ci se înmulțesc mereu, că dreptatea noastră va trebui apărată împotriva lăcomiilor și tendințelor de dominație ale vechilor asupritori...

Poezia i-a dăruit lui Goga toate satisfacțiile, precum el i-a dăruit ei ce-a avut mai bun și mai nobil în ființa sa pămîntească. Neamul românesc întreg și pretutindeni l-a iubit ca pe unul din cei mai vrednici. Pînă unde ajunge graiul românesc poezia lui a mișcat și a înălțat inimile, răspîndind încredere în puterile și viitorul românismului...

S-a stins brusc, în plină maturitate Abia azi ar avea șaizeci de ani. Temperamentul vijelios, dinamismul organic, energia neșovăitoare i-au cheltuit viața mai repede decît pe a celor tihniți și nepăsători peste care evenimentele și loviturile trec ca apa peste bolovani. Săvîrșindu-se mai curînd cel puțin a închis ochii în țara visurilor împlinite. Prin moartea timpurie ursita lui poate că a vrut să-i cruțe durerea crîncenă a sfărîmării hotarelor.

Acolo, la Ciucea, în pămînt românesc subt stăpînire străină,

își doarme somnul de veci cîntărețul pătimirii Ardealului. Destinul năpraznic a vrut ca trupul marelui cîntăreț să rămîie înstrăinat cine știe cît timp. Mormîntul lui se află la margine acuma, încît pare o legătură simbolică între frații despărțiți printr-un hotar crestat în carnea vie a poporului nostru. Așa duhul lui Octavian Goga, duhul cîntării pătimirii noastre, stăpînește și apropie pe cei de dincolo cu cei de dincoace. Pentru cei căzuți din nou în robie, prezența lui între ei e speranță și îndemn. Pentru noi, ceilalți, mormîntul de dincolo e alt semn de nedreptate și nemîngîiere.

Vremurile maștere au reactualizat cîntarea pătimirii noastre. Parc-ar fi fost scrise pentru azi cuvintele de întristare și amar :

Domol purcede glas de schijă
De la clopotnița din deal, –
Să povestească lumii jalea
Înstrăinatului Ardeal

Pe ruinele dreptății românești murmură jalnic versurile simple :

Din vremi uitate, de demult,
Gemînd de grele patimi :
Deșertăciunea unui vis
Noi o stropim cu lacrimi...

Onorați ascultători,

N-am vrut și nici n-aș fi putut evoca aici covîrșitoarea personalitate a lui Octavian Goga. Am dorit numai, ca o mîngăere pentru sufletele noastre împovărate de amărăciune, să ne aducem aminte de cîntarea pătimirii Ardealului în ziua de naștere a marelui poet și astfel să împrospătăm testamentul sufletesc cuprins în versurile lui nemuritoare. În zilele crîncene pe care le trăim, cu trupul țării ciuntit și sîngerînd din toate părțile trebuie să cinstim mai mult pe poetul și profetul care ne îndeamnă să ținem minte că **Avem un vis neîmplinit...**

inedit

Tudor Arghezi

*
* *

Mă uit la dumneata din depărtare
Cum te muncești cu semnul de-ntrebare.
Vrei să-l dobori din punct, din soclul lui,
Și-ncolăcit pe el, te strîngi și-l sui.

Se chinuiește crunt și se sfărîmă
Ca să doboare șarpele o rîmă.

Ai învățat destulă carte
Și n-ai aflat în slova ei nimic.
Adu-ți aminte-n viață pentru moarte
Că rima e un vierme și-un limbric.

Și nu e în folosul dumitale
Că drept venin ea scoate niște bale.

*
* *

Ți-am citit evanghelia de la Matei
Și de la ceilalți sfinți evangheliști la număr trei.
Epistolele
Pe glasuri
Sancte Domine, sancte fortis, sancte imortalis
Miserere nobis.
Știi că m-am ascuns în mînăstirile Sfinției Tale
Ca să învăț silabele
Ca să încerc să fac din vorbe mici cristale.
Și din mocirlă smirnă și tămîie.
Din bale mir și dragoste din ură.
Din vrășmășie milă, din blestem rugi și din nimic ceva.
Silit să nu mă simtă cineva.
Și să mă spuie că fac farmece oprite.
Să înviez cuvintele că morții n-am putut.

Marin Preda

Delimitări de generaţie

Nimeni n-a acordat încă suficientă atenţie polemicilor lui Marin Preda şi nervului războinic care i-a animat nu odată scrisul. Marin Preda a fost o natură funciarmente polemică. Un scriitor cu atitudine şi de atitudine. Datorită acestei înclinaţii vom găsi în cărţile lui, fie ele de ficţiune ori publicistice răspunsuri la marile întrebări ale zilei. Cartea care i-a adus cel mai mare succes de public, Delirul, este o carte de atitudine, o carte polemică. Scriitorul nu era mulţumit de felul în care istoricii văzuseră rebeliunea legionară şi pe Antonescu, adică fapte şi persoane văzute şi trăite de el, şi a încercat să dea un răspuns propriu acestei probleme. Semnificativ, cartea a avut mare ecou printre istorici, deşi acest lucru, spre ruşinea acestora, nu s-a văzut cu o singură excepţie şi în scris. Risipitorii polemizează cu modul în care se fixaseră în literatură aspecte ale unor vaste campanii postbelice, cum este alfabetizarea, sau cum erau priviţi activiştii mecanizaţi ca nişte roboţi ai multor proze contemporane. De aceea creează el în replică un activist dubitativ a cărui reacţie la evenimente are o motivaţie foarte personală.

În publicistica scriitorului componenta polemică este frecventă şi vie. Marin Preda a combătut viziunea romanescă a lui Călinescu din Scrinul negru şi Bietul Ioanide, cu argumente care se ţin minte. A polemizat cu susţinătorii tezei cum că literatura română ar fi eminamente lirică şi deci fără acces la problematică intelectuală autentică şi la obiectivaţie. S-a războit cu literatura pitorescului. A pledat pentru literatura de probleme şi împotriva celei de scriitură. Din acest punct de vedere Marin Preda se aşează mai mult decît mulţi alţi scriitori români postbelici într-o firească prelungire a spiritului literaturii interbelice, în care scriitorul şi-a fixat în chip polemic opiniile contribuind la clarificarea unor litigii de epocă.

Două din temele pe care Marin Preda le-a abordat cu aplomb lansînd două formule memorabile sînt legate de fricţiunile vieţii literare din ultimul deceniu, de teze care n-aveau adeziunea prozatorului. Prima este aceea a hiatusului literar dintre perioada interbelică şi literatura română postbelică. Marin Preda polemizează mai ales cu aserţiunea unora, între care Alexandru Ivasiuc, cum că acest hiatus a existat, dar că el a fost eliminat de literatura anilor. Se puneau astfel cadrele unui manifest de generaţie, care fatal ignora sau lăsa deliberat de o parte contribuţiile anterioare. Pe această cale în „hiatusul" confecţionat din necesităţi de delimitare şi afirmare literară intrau cărţi ca Moromeţii, Bietul Ioanide, Un om între oameni, Groapa, Străinul, Setea, Oaie şi ai săi, Şoseaua Nordului. Mai poate fi o asemenea etapă literară în care se pot menţiona asemenea titluri, o perioadă de „secetă" literatură, de „hiatus"? Această întrebarea şi-o pune Marin Preda într-un articol polemic tăios intitulat Obsedantul deceniu, care lansează totodată şi formula care va intra în vocabularul curent al criticii literare.

Dacă prima temă dădea prilej scriitorului să se delimiteze practic generaţia lui Marin Preda de cea următoare, care este generaţia Labiş, cea de a doua provoacă o intervenţie care delimitează generaţia lui Marin Preda de cea anterioară. Titlul acestui articol polemic apărut în revista Luceafărul este Gerontocraţia şi înseamnă ceea ce spune de obicei cuvîntul: stăpînirea bătrînilor cu specificarea că este vorba de o dominaţie în plan literar. Marin Preda încearcă aici incriminarea unei obtuzităţi de recepţie care priveşte cu neîncredere produsele literaturii postbelice deplîngînd golul lăsat de dispariţia marilor înaintaşi: Camil, Bacovia, Ralea, etc. Interesant este că faţă de reprezentanţii acestei generaţii, scriitorul n-a manifestat nici interes, nici simpatie. Călinescu este zugrăvit cu un ochi decepţionat de Marin Preda, care va fi mai tîrziu decepţionat, din alte motive şi de Nichifor Crainic, tot din aceeaşi generaţie. Se ştie apoi că nu priza proza lui Zaharia Stancu. Gerontocraţia literară are ca punct de plecare un interviu al lui Iorgu Iordan apărut anterior în Luceafărul şi are ca personaje principale pe Iorgu Iordan şi pe Şerban Cioculescu. Aceste texte şi conţinutul lor polomic deschid o problemă care ne poate duce la o cunoaştere mai adîncă a scriitorului Marin Preda.

M.U.

marin Preda

Obsedantul

S-a afirmat că în deceniul '50—'60 ar fi apărut în literatura română un hiatus. Hiatus înseamnă gol, întrerupere. Să vedem dacă a fost sau nu vorba de un gol. Mi se pare că Geo Bogza a fost cel dintîi care s-a alarmat de apariţia unui hiatus. Dar (şi faptul mi se pare comic) hiatusul care-l speria pe el abia urma să aibă loc. Era vorba de deceniul '60—'70, şi nu de deceniul '50—'60. În anul 1964, la conferinţa pe ţară a scriitorilor, în cuvîntarea sa, Geo Bogza a crezut că trebuie să ne avertizeze de la tribună : a murit Sadoveanu, a murit Vianu. Ce ne facem ? Mi-aduc aminte că fusesem la el la spital, unde era internat, înainte de conferinţă, şi auzind ce idei vrea să dezvolte, am încercat să-l conving că acest punct de vedere este greşit pentru simplul motiv că opera lui Mihail Sadoveanu acoperă 60 de ani de existenţă şi că nu e cazul să ne alarmăm că, la 2—3 ani de la moartea marelui scriitor, nu avem un Sadoveanu la sfîrşit de carieră. Nu l-am convins, autorul **Ţărilor de piatră, de foc şi de pămînt** şi-a ţinut cuvîntarea sa neliniştită, şi ideea de hiatus a apărut în lumea literară. În mod bizar însă, contrar celor spuse de Geo Bogza, această idee a fost aplicată deceniului '50—'60.

Într-adevăr, dacă ea ar fi fost aplicată deceniului '60—'70, ar fi avut o vagă justificare, pentru că, e cazul s-o reamintim ! pînă atunci trăiseră şi-şi desăvîrşiseră opera Sadoveanu, Arghezi, Călinescu şi, în condiţii vitrege, Ion Barbu, Lucian Blaga, Voiculescu. Desăvîrşire care nu putea fi pretinsă încă noilor generaţii.

Ce-nseamnă deci hiatus ? Înseamnă gol ? Sau condiţie vitregă ? În condiţii vitrege, am debutat eu însumi în 1948, cînd apariţia mea în literatură a coincis cu începuturile dogmatismului în fenomenul literar, care ulterior avea să se intensifice şi să treacă peste scriitorii generaţiilor vechi de care am pomenit. Era foarte trist să vezi o mare figură încercînd să înţeleagă o mare figură. Am citat odată cazul lui Mihail Sorbul, dar cine nu cunoaşte cazul lui G. Călinescu va înţelege greu ce vreau să spun. Fiindcă lucrurile se agravau datorită faptului că atunci cînd mica figură se vedea cocoţată sus înlocuia, în lupta de idei, argumentele filozofice cu delaţiunea publică. Cine nu cunoaşte cazul lui Blaga ? Valul de dogmatism a crescut apoi, încercînd să treacă şi peste scriitorii din generaţiile mai tinere, ca Eugen Barbu şi Nicolae Labiş. (Ulterior, în deceniul '60—'70, autorul Groapei ne-a demonstrat însă că, bucuros, poate să ţină şi el o bîtă în mînă).

Dar să nu urmăm o idee logică, pentru că, în acest caz, discuţia s-ar încheia alături de adevăr. După părerea mea, cei care susţin ideea de hiatus subînţeleg mai degrabă o atitudine politică faţă de literatura scrisă în deceniul '50—'60, decît una literară. Sigur că da, spun cei care cred în această idee, s-au afirmat mari scriitori şi au apărut scriitori noi, dar, în ciuda apariţiei lor, deceniul respectiv constituie un hiatus.

Noi, care am trăit acest deceniu, sîntem tentaţi în prima clipă să răspundem printr-un hohot de rîs. Deceniul '50—'60 hiatus ? Să încercăm să intrăm puţin în domeniul sociologiei şi să vedem cum au stat, în realitate, lucrurile. Operaţia este necesară, pentru că ideile care au agitat, pe atunci, societatea, au intrat şi în literatură, cum era şi firesc. Faptul că acum ideile care obsedează timpul nostru nu găsesc, la unii dintre scriitori, ecoul direct şi uneori nici indirect, nu înseamnă că ele nu există şi nu înseamnă că dacă în deceniul trecut ele erau îmbrăţişate şi de sociologii vulgari nu erau mai puţin adevărate. Ba mai mult, nu înseamnă că, din punct de vedere teoretic, n-au rămas şi astăzi la fel de adevărate. Dovadă că ele continuă să ţină oamenii încleştaţi pe tot globul pămîntesc, şi pe unii dintre ei cu arma în mînă, iar alţii chiar mor eroic, spre admiraţia ş a celor de dreapta şi a celo de stînga, cum a fost Ch Guevara. Aicea noi nu discutăm decît realităţi brutale dacă vrem să aflăm adevă

DECENIU

rul. Or, unii își închipuie că adevărurile acestei lumi au înghețat pe ulița lor.

Și fiindcă e vorba de literatură, și numai sub acest aspect facem toate referințele, una dintre ideile care au obsedat lumea noastră literară în deceniul '50—'60 a fost ideea luptei de clasă. Pe prozatori în special, noțiunea de „luptă" îi poate face să tresară. Lupta înseamnă mișcare, viață și viața în mișcare este obiectul artei și mai ales al prozei realiste. E mai ales al prozei realiste. Este adevărată această idee? Mulți dintre noi ne-am pus această întrebare în mod dramatic. Căci, dincolo de tezele teoretice ale marxismului, a căror demonstrație strălucită putea să convingă rațiunea, scriitorul avea nevoie de experiență afectivă pentru a se convinge de adevărul acestei idei.

Un punct de reper al vieții și experienței noastre este, orice s-ar spune, familia. Aș putea chiar să spun că este un punct de reper decisiv. Tatăl meu trăia pe atunci și era în plină putere intelectuală și morală. Gîndirea lui vie, cotidiană, valora pentru mine, în anumite momente, mai mult decît orice experiență a gîndirii teoretice scrise.

Am avut însă cu el, deodată, o surpriză, una dintre cele mai mari. În momentul cînd a auzit că lumea sa, pe care el o considera unitară, a împărțită în trei categorii (chiaburi, mijlocași și săraci) și a văzut cu ochii lui și dezavantajele materiale care urmau pentru cei dintîi (chiaburii), a fost încîntat. E adevărat că el n-a bănuit ce avea să iasă din istoria aceasta! Da, dar fapt e că un anumit număr de ani a acceptat această împărțire și astfel a participat direct la transformările revoluționare din lumea sa. S-a înșelat, nu s-a-nșelat, a participat. Ce importanță mai au pentru istorie și pentru adevărul vieții sociale exaltările sau căințele noastre ulterioare? Vrînd-nevrînd, ai intrat în horă.

Ce s-a petrecut în oraș? Omologul tatălui meu, micul burghez, despre care Camil Petrescu spunea că, prin faptul că hrana lui e mai bogată, are o viață de conștiință și mai ridicată, s-a angajat în acest proces și mai adînc. Cînd a auzit că marele burghez va fi deposedat de bunurile sale, nu numai că i-a plăcut foarte tare, dar „revoluționarismul" său a fost uneori isteric. Excesele care au fost, după cîte mi-aduc eu aminte, le-a făcut nu atît muncitorul proletar, cît micul burghez. Unul care mi-era prieten intim zicea în versurile lui „clasa mea" despre clasa muncitoare. „De ce zici tu clasa ta?" l-am întrebat eu nedumerit, cînd tu ești din altă clasă?" Mi-a răspuns: „Am părăsit-o". Și în discuțiile noastre căuta să mă convingă că își detestă părinții, care, cică, l-ar fi silit să trăiască într-un „infern". Fapt e că din punct de vedere social, indiferent de adevărul psihologic pe care îl proclama, prietenul meu considera lupta de clasă un adevăr indiscutabil.

Acomodările psihologice sau împrejurarea că mulți asemenea lui au nimerit, apoi, datorită exceselor, printre victime, nu schimbă adevărul participării lor(ei, oameni complicați și cultivați !) la procesul revoluționar din deceniul '50—'60, așa cum a avut el loc, și nu cum a fost imaginat în unele cărți. Deci două categorii sociale atît de diferențiate pe plan material și cultural s-au întîlnit în a proba în conștiința lor, fie și pentru un timp limitat, ideea că există clase și antagonism între ele. Nu e locul să analizăm și alte idei ale deceniului '50—'60 care au stăpînit cu putere conștiințele. Se pune acum însă întrebarea: putea oare scriitorul să ocolească aceste probleme care frămîntau masa atît de imensă de oameni? Și apoi altă întrebare: se mai putea scrie literatură așa cum se scrisese în deceniile anterioare? Anacronismul unei literaturi care și-ar fi continuat inerția dincolo de anii '44 ar fi constituit un fenomen bizar, neverosimil, imposibil în realitate.

Pus într-un asemenea vulcan de dezlănțuire a psihologiilor sociale, cînd noțiunile morale se turburaseră, cînd la școală copiii erau învățați că ura nu e un sentiment detestabil, predîndu-li-se deci un cod al moralei răsturnat, scriitorul nu putea

să nu-şi pună problema angajării şi să creadă, după conceptul lui Hegel, că ceea ce e real e şi raţional. Ce, putea el să spună, o revoluţie nu are dreptul să răstoarne codul tradiţional al moralei ? Nu ai dreptul să urăşti pe omul care se află în altă categorie socială decît a ta, considerată de întregul popor drept exploatatoare ? Cei mulţi n-au dreptul, pentru a se elibera, să răspundă la violenţă prin violenţă ? Josnica execuţie a comunarzilor din Paris nu ne dovedeşte că duşmanul de clasă n-are milă ? Dar comuniştii din Canton, care nu direct de duşmanul de clasă, ci de aliatul lor gomindanist, au fost aruncaţi de vii în cazanul unei locomotive ? Dar gloanţele trase asupra lui Lenin ? Dar tînărul fiu de ţăran, Ceauşescu Nicolae, în vîrstă de 16—17 ani, aruncat în închisorile ţării pentru idealul pe care şi-l formase el pentru o lume mai bună ?

Aflînd deci o raţiune fenomenelor care se întîmplau în realitate, scriitorul s-a angajat cu toată puterea talentului şi, uneori, şi a credinţei, să participe la procesul revoluţionar care se petrecea sub ochii lui şi să-şi îndeplinească menirea aşa cum îi cerea conştiinţa. Pe noi nu ne interesează aici cei care au jucat comedia participării şi nici cei care prin „revoluţionarismul" lor au uşurat însuşirea unor idei străine de literatură şi, în ultimă instanţă, străine şi de revoluţie. Nu A. Toma prezintă interes în această gravă problemă, ci tot G. Călinescu, Arghezi, Sadoveanu. Ne însuşim **Bietul Ioanide**, roman a cărui virulenţă critică nu putea fi cîştigată decît sub influenţa acelui timp. Ne însuşim **Desculţ**, despre care nu numai declaraţiile autorului ne conving că nu putea exista fără aceeaşi virulenţă critică dobîndită prin contactul direct cu revoluţia. Sadoveanu a vrut şi el să facă o literatură revoluţionară. Faptul că a înţeles acest lucru greşit, concepînd revoluţia noastră ca fiind opera unor prizonieri de război, este o altă poveste.

În concepţia acelora care consideră deceniul '50—'60 ca un hiatus, acest hiatus nu constă în aceea că s-a scris prost sau bine, ci în aceea că s-ar fi scris în afara literaturii. Examenul nostru începe însă să ne ispitească să întrevedem o concluzie. Nu cumva adepţii acestei teorii a hiatusului consideră literatura revoluţionară în afara literaturii ? Nu cumva ei sînt partizanii imobilismului estetic ? Nu cumva ei ar fi vrut ca în timp ce imensa majoritate a poporului, dornică de transformări, căuta o formulă nouă de existenţă socială, scriitorul să-şi tragă obloanele la ferestre şi să continue literatura dintre cele două războaie ? Să nu începem să analizăm tendinţele acestei literaturi interbelice. Să rămînem la problemele noastre. Că acest început de literatură revoluţionară a fost însoţit repede de degenerări dogmatice nu e vina literaturii revoluţionare şi în orice caz această înţelegere nu scoate literatura din cîmpul ei firesc. Dimpotrivă, o literatură plutind pe ape atemporale, senine şi izolate, în vreme ce alături oceanul social este în fierbere, mai degrabă poate da naştere, într-o cultură, unui hiatus.

Din fericire, ispita oceanului în fierbere atrage şi a atras totdeauna pe adevăraţii creatori să participe sau să contemple şi să descrie grandiosul eveniment. Care rămîne grandios oricum, chiar dacă aspecte ale lui intră, să zicem, în domeniul comediei, deşi e în joc viaţa a milioane de oameni.

De altfel, am bănuiala că şi partizanii acestei teorii a hiatusului sînt eroi de comedie. După anii '60, au mai apărut cărţi care reluau cu pretenţii de subtilitate, cu atît mai deplasate, cu cît era vorba de lozinci devenite într-adevăr grosolane, idei estetice dogmatice ale deceniului '50—'60 şi subiecte precum activistul a-toate-ştiutor, sau domnişoara care şi-a părăsit clasa sa, scăpînd din „infernul" despre care am mai pomenit, şi critica în cor, deşi şi partizanii teoriei hiatusului, c-a mai contenit cu tămîierea. De ce ? cum să ne explicăm acest comic fenomen, adică negarea unui deceniu pentru un motiv, şi tămîierea unor cărţi ale următorului care seamănă cu cele mai proaste din deceniul incriminat ? Ce justificare are acest conformism de creaţie şi de recepţie, acum, cînd condiţiile care i-au dat naştere în deceniul '50—'60 au dispărut ? Astăzi, apariţia unei cărţi îndrăzneţe nu numai că nu ameninţă viaţa personală a scriitorului, dar e condiţia sine qua non a unui prestigiu minim. Puţini ştiu că în 1956, înainte de accidentul care avea să-l coste viaţa, i se pregătise poetului Labiş excluderea din U.T.M. pentru fapte care astăzi nu mai au nici o semnificaţie. Şi asta însemna şi excluderea din literatură. Şi asta de ce ? Pentru poezia sa revoluţionară, angajată în conştiinţă de problemele care erau şi ale poporului său ?

Trebuie să acordăm geniu poetului din deceniu trecut care reuşeşte să devină original pe o singură coardă admisă. În diversitatea poeziei şi a prozei de azi, scriitorul talentat nu mai poate invoca nici un risc care l-ar paşte dacă ar încerca să atace orice temă şi orice subiect care i-ar izbi conştiinţa.

N-aş fi abordat acest aspect dacă nu m-ar fi străbătut un sentiment de îngrijorare de care am mai pomenit cu un alt prilej acum aproape doi ani : ştim multe ! De ce scriem atît de puţine ? Interesul întrebării referitoare la hiatus constă nu în faptul că el ar fi existat ci în acela că ne aminteşte nouă, cei care am trăit experienţa deceniului 6, de senzaţionalele dezvăluiri ale psihologiei sociale la care am asistat, revelaţii incredibile, drame care s-au consumat.

Semnează : ● Paul Anghel ● Cezar Ivănescu ● Nicolae Manolescu ● Nichita Stănescu Nicolae Velea ● Ioan Alexandru ● Grigore Hagiu Fănuș Neagu ● Ion Băieșu ● Florența Albu ● Mircea Micu ● Radu Cosașu ● Constantin Georgescu ● A. I. Zăinescu ● George Alboiu ● Gheorghe Tomozei ● Dumitru Dinulescu și alții

EXISTĂ O GENERAȚIE LABIȘ ?

Generațiile literare sint realități distincte și operante. Ele sint alcătuite din scriitori de aceeași virstă biologică și de preocupări ideologice și artistice asemănătoare. Fiecare generație are un aer al ei de care nu poate fi despărțită. Generația Labiș este o generație distinctă fie și numai pentru că moartea prematură a celui mai talentat pe atunci membru al generației sale a responsabilizat-o. ...enumărate alte condiții i-au dat însă o ...ionomie specifică. Generația Labiș este o generație a războiului. Ea este născută in ...pul ultimului război mondial sau inaintea lui ...i cunoaște in chip direct atrocitatea și ...nsecințele. Nu intimplător această generație ...rară are in ceea ce scrie, cel puțin in prima fază, obsesia războiului. Despre acest război au scris pagini memorabile Labiș, Fănuș Neagu, Nichita Stănescu, D.R. Popescu, Vasile Rebreanu. Formația ei intelectuală și spirituală a depins apoi de climatul social și intelectual postbelic : literatura română nu mai era considerată de actualitate, fiind reeditată cu țirita și gardată de prefețe lămuritoare in fața unor culegeri de severă selectivitate ideologică. Generația Labiș este o generație care și-a pus in modul cel mai acut probleme reperelor și modelelor intelectuale și literare. Ea s-a lăsat formată de interdicție sfidind-o, adică citind mai ales ceea ce era interzis. Mai exact spus, in cazul acestei generații, se pare de o fibră rezistentă, interdicția a avut un efect invers. Nu intimplător generația Labiș, și-a asumat prin

EXISTĂ O GENERAȚIE LABIȘ ?

„Nu se cunoşteau pe atunci decît marşuri şi imnuri patetice, Labiş însuşi scria versuri incandescente şi orbitoare ca un metal aprins, dar într-o seară de decembrie, prin zăpezi polare, într-o cămăruţă de la Pelişor, care fusese cîndva capela unui rege, Labiş a îngînat un colind. Nu vă închipuiţi ce straniu a sunat. Poetul avea un cap de copil de Tonitza şi o voce groasă cu rezonanţe arhaice, o voce parcă aspirată de ger. Purta cizme, o rubaşcă neagră, mustaţa abia i se ghicea, stătea într-un fotoliu stil cu picioarele atîrnînd de-asupra unui scump covor persan, dar parcă venea înotînd prin zăpezi. „Noi umblăm să colindăm..." A adus acolo, pe unde de violoncel, o Bucovină uitată, o copilărie ignorată, o melodie care mi se părea iremediabil pierdută şi de care ne speriam. De unde răsărise ? Ne-am umplut ca de aer. Labiş ne destăinuise, fără să-şi dea seama, o coardă a sensibilităţii lui, ceea ce avea să exprime, în poezia lui de mai tîrziu, candoarea, obsesia albului, un seraphism sui generis, în care exegeţii n-au văzut solia colindului tradiţional".

Paul Anghel

propriul scris să realizeze legătura cu marile experienţe literare anterioare, sfidînd şi aici interdicţii şi tabuuri. Pe urmele lui Nicolae Labiş, Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Ioan Alexandru, Gheorghe Tomozei, Cezar Baltag, Grigore Hagiu, Adrian Păunescu şi la oareacare distanţă poeţi ca Cezar Ivănescu, Dan Laurenţiu, Ioanid Romanescu au ţinut să dea poeziei libertatea de expresie ciştigată de marea poezie românească predecesoare. Din exces de spirit sistematic, unul din membrii aceleiaşi generaţii, Alexandru Ivasiuc, a formulat teoria „hiatusului literar", care ar fi existat pînă la această generaţie şi ar fi fost desfiinţat de acţiunea ei revendicativă în plan literar. Generaţia Labiş este cea care a făcut teoria „adevărului integral", prin Radu Cosaşu, suportînd consecinţele acestei aspiraţii şi a introdus şi întreţinut cu fervoare mitul imaculării morale, poezia candorii, a aspiraţiei spre puritate. O întreagă serie de tineri prozatori debutaţi în „colecţia Luceafărul" a anilor '60 este sigilată de această tematică. Sorin Titel, Iulian Neacşu, Sânziana Pop, Gheorghe Suciu, Nicolae Mateescu, Mihai Pelin, Horia Pătraşcu Ştefan Stoian, Vasile Văduva, Dumitru Dinulescu ilustrează din plin această tendinţă. Labiş lansase deviza activă a luptei cu inerţia şi este semnificativ să constatăm că o mare parte a romanelor „obsedantului deceniu" sînt scrise de această generaţie de scriitori, Ion Lăncrănjan, D. R. Popescu, Fănuş Neagu, Augustin Buzura, Dinu Săraru, A. D. Munteanu, etc. diverşi ca expresie artistică, dar solidari în intenţia morală, socială, politică. Diversitatea artistică nu ne împiedică însă să vedem liantul preocupărilor comune, capacitatea de a-şi asuma mari sarcini literare şi de a le rezolva cu succes. În direcţia romanului istoric, operă de excavaţie şi retroversiune spirituală, această generaţie a dat ciclul Zăpezile de acum un veac ale lui Paul Anghel. În critică şi istorie literară contribuţia ei este semnată de Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Mihai Ungheanu, Marian Popa, C. Stănescu, N. Ciobanu, Gh. Grigurcu, Mircea Tomuş, Mircea Martin, M.N. Rusu, Dan Zamfirescu.

Chiar fugitivă, schiţa de profil a acestei generaţii este expresivă şi fără a înşira aici pe toţi numeroşii ei membri poate da sentimentul solidităţii şi al realităţii literare incontestabile. Venită după generaţia lui Eugen Barbu şi Tudor George, lui Marin Preda şi Şt. Augustin Doinas, lui Dan Desliu si Paul Georgescu, lui V. Em. Galan şi Ov. S. Crohmălniceanu „generaţia Labiş" este în egală măsură continuatoare şi refractară literaturii acestei generaţii. Ceea ce facem aici nu este decît semnalarea unui nucleu de preocupări comune la o generaţie , a unui nucleu ideatic de generaţie care nu şi-a luat încă niciodată în seamă dimensiunea ca formaţie conştientă de forţa ei ideatică şi artistică, de propriile ei idealuri. Există o generaţie Labiş ? Răspunsul îl dau cărţile ultimelor două decenii.

EXISTĂ O GENERAȚIE LABIȘ ?

Ordinul poeților

Cîndva, pe cînd eram foarte tînăr, într-un pierdut oraș moldav, un prieten mai bătrîn, excentric în multe privințe, mi-a destăinuit un gînd care-l obsedase în anii de recluziune : întemeierea unui **ordin al poeților.** Minuțios imaginat acest ordin al poeților era o frumoasă utopie livrescă, firește, conținînd și un „jurămînt de credință" nici unui membru al ordinului nu îi era îngăduit să trăiască mai mult de 39 de ani, vîrsta la care s-a stins Eminescu... Țin minte că, pueril, i-am replicat : „de ce nu 21 de ani, vîrsta la care s-a stins Labiș ?"

Inocența mea infantilă reducea la absurd un gînd frumos, emanație a unei conștiințe exasperate...

Azi îi dau dreptate cu mare ntîrziere acelui prieten gîndind u bunăvoință că, în fapt, **ordinul poeților** era creat de la ine, prin tragica întemeiere carică a operei eminesciene, reat de la sine, tacit, fără ceremonial fastuos și fastidios, un **rdo amoris** avînd ca principiu namic înțelegerea operei poice ca ofrandă sacrificială.

Numai că azi concep ceva ai profund înțelesul sacrificiului : în marea lucrare comună care este poezia românească, Bacovia, Blaga, Arghezi, Barbu, autori ai unor opere stînd sub semnul întemeierii dedalice, nu sînt mai puțin exemplari decît Eminescu sau Labiș, destine icarice prin excelență : și unii și alții au întemeiat profund sacrificial, au mișcat „roata lumii" cu prețul jertfei totale de sine, ascultîndu-și fiecare instinctul care îi grăbea să moară sau îi obliga să trăiască.

Prin grația absolută cu care s-a dăruit **misiunii** sale, Nicolae Labiș, cel mai tînăr și mai nobil sfînt din calendarul nostru poetic, mărturisește că și-a înțeles rostul eroic într-o vreme în care „mașina lumii" nu mai mergea decît unsă cu sînge...

O asemenea „înțelegere" are în ea ceva „sacru" și trebuie întîmpinată cu pietate...

„Opera" lui Nicolae Labiș și „viața" lui Nicolae Labiș sînt inseparabile și toată viața noastră nu ne e de ajuns să medităm la figura acestui enigmatic act sacrificial, pentru poetul român dintotdeauna o adevărată **mandala.**

„Personalitate de tip ahileic, în sensul capacității de a-și asuma integral un destin" (Al. Zub), Nicolae Labiș, ca și Vasile Pârvan, ne-a lăsat nu doar un simbol, sau un mit, ci **o operă poetică** durabilă, substanțială, în continuitatea organică a marii tradiții moldave (Alecsandri, Eminescu, Bacovia), în deplina conștiință a unei viziuni totale, integratoare a verbului românesc (Arghezi, Barbu), în permanent recurs la sugestiile poeziei folclorice, așa cum au făcut toți poeții români de la Dosoftei la Blaga...

Capacitatea de a-și asuma integral destinul, într-o vreme în care ceilalți „jouaient la pièce en étrangers", cum ar zice Michaux, îl singularizează pe Labiș și-i conferă o autoritate incomparabilă, căci actul său poetic cuprinde o discriminare fundamentală : separarea **poeziei de nonpoezie.**

După Labiș, copilul de geniu care a rupt vraja malefică a iluziilor interesate și de tot felul, **adevărata istorie** a poeziei românești, de la bocetul ancestral la avangardism, nu a mai putut fi falsificată.

(Am citit de-a lungul anilor tot felul de speculații inepte pe tema „cum ar fi scris Labiș dacă ar mai fi trăit", sau „cum ar fi evoluat poezia românească dacă Labiș nu ar fi murit", dar nu am citit și cutremurătoarea întrebare : „cum ar fi arătat poezia românească de azi dacă Labiș nu s-ar fi ivit ?").

Labiș a fost, pentru scurt timp, întruparea **spiritului** poeziei românești, unica întrupare „aleasă" de destin și menită a fi validată de istorie, poate tocmai în baza anticului **amor fati,** invocat în citatul enunț al istoricului ieșean, referitor la Pârvan ; e destul să ne gîndim că un alt mare talent, dublat de o inteligență strălucitoare, George Mărgărit, ar fi putut juca rolul lui Labiș în acest plin de cruzime **theatrum mundi :** amîndoi ni se par a fi fost încarnați întru aceeași **misiune,** revelarea unui **adevăr pierdut,** cu orice preț, printre oameni : Labiș **a crezut** pînă la capăt în misiunea sa și a murit tragic, la 21 de ani, strivit de roțile unui tramvai, în București, și vecinic nu vom

„Clopote grave sunară trezirea Generației noastre. Tragem cugetarea afară din teacă“

NICOLAE LABIȘ

ști dacă a fost „mîna destinului“, mîna vreunui neghiob, sau mîna fermă și criminală pecetluindu-i destinul, aceea care l-a împins sub roți ; George Mărgărit **nu a mai crezut,** deși a continuat să trăiască, – e adevărat, ca un „înger căzut“ – și să scrie și a murit tot tragic, la 38 de ani într-un sanatoriu, la Bîrnova : cum l-am cunoscut cu puțin timp înainte de moarte, pot să mă înșel, cred totuși că nu făptura muribundă cu aspectul ei pur fizic m-a impresionat întru atît, cît acea senzație particulară că „nu e cu totul în trupul lui“ cum se zicea despre Rilke, acea senzație particulară pe care ți-o comunică o persoană „cutremurată“ de un **mysterium tremendum et fascinans...** scrisese și el un poem **Rapsodia pădurii,** de o desăvîrșită seninătate mioritică în fața morții, de un lirism pur în linia lui Valéry din „Cimitirul marin“, poem din nefericire intruvabil în volumul care i s-a editat postum, **Vulturii amiezii...** era oare o replică la poemul labișian?... George Mărgărit credea încă în poezie nelipsit de prezumțiozitate, credea, credea poate chiar mai mult în poezia lui decît în cea a lui Labiș, cu misiunea de salvator al poeziei românești însă încetase demult să mai creadă...

Labiș nu a cunoscut această „descumpănire“ : asemeni mitologicului personaj Arjuna din **Bhagavad-Gità,** sfătuit de un zeu, s-a avîntat în luptă...

„Cel lipsit de Cunoaștere și credință, cu îndoiala în suflet, piere ; cel cu îndoiala în suflet nu are parte nici de lumea aceasta, nici de cealaltă și nici de fericire“

„Îndoiala“ aceasta i-a pierdut pe mulți... e destul poate, și numai o clipă, să te îndoiești pentru a te pierde, e destul poate, și numai o clipă, să crezi că Răul e invincibil și vei fi trecut astfel, fără să vrei, de partea Răului... În această nesfîrșită dramă universală, actul uman, de orice natură, poartă pecetea profundei angajări etice, de partea Binelui, ori de partea Răului... afirm, cu orice risc, a nu fi reușit să depășesc pînă la această vîrstă, acest maniheism înnăscut... și de asemenea afirm că poezia lui Nicolae Labiș și viața lui Nicolae Labiș, inseparabile, alcătuiesc pentru mine opera luptătoare, actul integral de identificare cu forțele Binelui...

Cei care acum un sfert de veac „absentau“ din poezia românească (cum se exprimă azi un oarecare), de la Tudor Arghezi la Teohar Mihadaș, cum și toți poeții adevărați afirmați de la Labiș încoace, au evaluat exact unicitatea (deci irepetabilitatea) actului labișian... Nici un alt tînăr poet român nu a mai putut crede cu seriozitate că poate fi „un nou Labiș“, cum, cu galanterie, se mai afirmă din cînd în cînd... Istoria nu se repetă, ar fi chiar groaznic...

...Dar toți tinerii poeți români de azi, de la Nichita Stănescu și Ion Gheorghe, la Dan David și Liviu Antonesei, au reînnoit credința în mitul poetului tînăr.

Dacă socotim demersul poetic labișian drept o încercare de recuperare, fragmentară și inegală, a întregii istorii a poeziei românești, de la oralitatea folclorică la avangardism, nu e exagerat să numim „generația Labiș“ valurile succesive de poeți afirmați de-a lungul unui sfert de veac... Ion Gheorghe, Al. Andrițoiu, Niculae Stoian, Gh. Tomozei, Florența Albu, Florin Mugur, Doina Sălăjan, Nichita Stănescu, Grigore Hagiu, Cezar Baltag, Florin Mihai Petrescu, Horia Zilieru, Al. I. Zăinescu, Mircea Ciobanu, Dan Laurențiu, Ioanid Romanescu, Ovidiu Genaru, Emil Brumaru, Cristian Simionescu, Adi Cusin, Petre Got, Mihai Elin, Adrian Păunescu, Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Constanța Buzea, Marin Sorescu, Grigore Arbore, Virgil Mazilescu, Constantin Abăluță, Ion Cocora, George Alboiu, Mircea Ivănescu, Leonid Dimov, Sorin Mărculescu, Nicolae Ioana, Marius Robescu, Gheorghe Istrate, Ion Murgeanu, Daniel Turcea, Dumitru M. Ion, Vasile Vlad, Ileana Mălăncioiu, Matei Gavril, Angela Marinescu, Ilie Purcaru, Gheorghe Pituț, Ion Iuga, Nicolae Dragoș, Nora Iuga, Grete Tartler, Daniela Crăsnaru, Adrian Popescu, Ion Mircea, Horia Bădescu, Dinu Flămând, Aurel Șorobetea, Corneliu Popel, Șerban Foarță, Virgil Mihai, Nicolae Dan Fruntelată, Carolina Ilica, Traian T. Coșovei, George Țărnea, Domnița Petri, Dan David, Liviu Ioan Stoiciu, Lucian Vasiliu, Gabriela Chifu, Patrel Berceanu, George Stanca, Nichita Danilov, Valeriu Stancu, și lista poate continua...

Toți aceștia, inclusiv belicoșii „generației '80“, nu a schimbat radical poezia ro mânească în acest sfert d veac ci doar i-au recîștigat de plina conștiință de sine... Per sonal nu cred că poezia actu ală a atins nivelul celei inte belice (și am fost încîntat s descopăr că și istoricul liter Ion Rotaru gîndește la fel), d cred că foarte mulți poeți mâni de azi au de pe acum operă care le dă dreptul aspire, legitim, la edificar celui de-al treilea mare eon poeziei noastre moderne...

Cezar Ivănescu

EXISTĂ O GENERAȚIE LABIȘ ?

Abia acuma știu...

era în ultima primăvară a lui Labiș. Faima lui era atît de uriașă, încît noi, studenții inodori și incolori, primeam în urechi ca fiind valoroase orice știri, oricît de neînsemnate ar fi fost ele, oricît de neclare și de ambigui, despre ele. Luase obiceiul să vină la Facultatea de filologie. Din vreo pricină de femeie poate — sau pur și simplu din dorința de a audia celebrul curs al profesorului Tudor Vianu. Nu-l iubeam — eram topit de invidie. Fusese îndrăgostit de femeia pe care eu o iubeam. El publica și semnul tipărit al literei mi se părea miraculos și de neatins. Nu era foarte înalt, avea chipul rotund, nasul cîrn tronînd peste o imensă mustață răsucită. Purta bundă, ca o sfidare împotriva orașului și a burgheziei în haine nemțești, pe atunci monstruoasă, nu numai în textele tipărite despre ea, dar și din pricina ideilor fixe ale acestei perioade.

Aici memoria mi se tulbură și nu mai țin minte ce căutam în amfiteatrul Odobescu, plin de studenți prost îmbrăcați, unii dintre ei, printre care mă număram și eu, mîncînd „crep" la porția în plus pe care o oferea cantinele studențești. Citeau poezii unul și altul. Deodată cineva de la catedra care ținea loc de tribună (nu mai țin minte cine) s-a ridicat și cu un glas ritos a zis : „se află printre noi Nicolae Labiș și am fi fericiți dacă el ne-ar citi o poezie". ...Îl văd parcă pe Labiș ridicîndu-se de o gravă noblețe naturală, care lăsa, puțin dureros și distant, între el și noi, a barieră a intangibilului. Nu s-a

urcat lîngă catedră și a rămas în față chiar lîngă primul șir de bănci, și într-o tăcere, în care nici memoria nu mai funcționa, brusc, a anunțat titlul poeziei **„Moartea căprioarei"**, știută, adorată, invidiată, negată și urîtă sufletului meu.

Cred că nu numai pentru mine a existat în acea secundă senzația gheții pe șira spinării. Calm și degajat, bonom și profund distant, totodată, cu un soi de firesc al nefirescului, cu un glas al cărui timbru s-a scurs prin urechile noastre, moale și dur totodată, vers de vers, a început să-și retrăiască poemul (era prea tînăr ca să și-l poată recita), începîndu-i versurile moale și tărăgănat, și sfîrșindu-le brusc, de parcă vîntul ar fi avut ecouri semantice. Mi-aduc aminte cuvîntul „nomol" în care se termina un vers. Era atît de scurt zis și de brutal, încît nomolul se materializa. Mi-aduc aminte de ultimele trei cuvinte rostite de el dintr-un alt vers... „planetă și grea". Se terminau cu o rară violență. Într-un vers în care spunea că-și șterge mîinile de sînge pe piept, el a făcut gestul de a-și șterge mîinile pe bunda înflorată. Absolut toți, automat, ca niște copii, ne-am uitat în clipa aceea la mîinile lui și la bundă, ca și cum și mîinile și bunda ar fi fost pline de sînge.

Brusc nu mai țin minte nimic și păstrez numai sentimentul de atunci, sentimentul deznădăjduitor că el era de neatins. Mi-a produs o impresie sublimă și deprimantă. Atunci nu puteam să cred că se poate scrie o poezie mai minunată decît „Moartea căprioarei". Aș fi dat orice pe lume, să fiu eu autorul acelei poezii. Norocul lui mi se părea uriaș. Cu oricine altul aș fi putut să fiu prieten, cu el niciodată. Mi se părea foarte frumos, deși nu era. Nu puteam s-o prind în noțiuni personalitatea acelei recitări și asta îmi dădea o mare neliniște.

Abia acum știu că acea seară, în care am avut tristul noroc să-l văd, nu ținea de noțiune și deci nu aveam cum s-o înțeleg cu noțiunile și că gheața acelei invidii ținea numai de o aspirație a mea atît de decis revelată, încît chiar și resturile de memorie pe care astăzi le mai pot evoca nu sînt decît implozia de atunci a iubirii drepte pentru poezie.

Atîta vreme cît el a trăit, eu nu am publicat nici un vers. El a murit în decembrie, eu am debutat în martie.

Nichita Stănescu

POEME DE NICHITA STĂNESCU

Trepte

Alergam pe o platformă infinită
de beton
alergam
tăcerea era desăvîrșită și alergarea nu
mi-o auzeam
vederea platformei era amplă și infinită
și n-o mai vedeam.
alergam pe-o platformă infinită de beton
alergam.

Deodată-un țiuit și platforma s-a rupt pe
orizontală
și am căzut din dimineață spre seară,
spre foarte seară
pe o altă platformă de beton infinită
alergînd.
din tăcere neauzind, din vedere
nemaivăzind.
Alergam alergînd și deodată
un țiuit
platforma s-a rupt pe orizontală
și iar am căzut dinspre dimineață spre
seară
spre foarte seară.
pe o platformă de beton infinit
cînd alergam, alergam, alergam
alergam.

Cîntec

Pune și tu o sprînceană
de ochii ăștia numiți și arbori
numiți și cai
numiți și oameni
Hai, pune și tu o sprînceană
pe ochii aceștia toți
care te privesc.

Sandaua

Ridicasem cu piciorul drept cu tot
și-n unghii cu un genunchi
sandaua
să defileze pe sub ea știrea lucrurilor
După întimplarea de-a mă fi născut
nici o altă întîmplare nu s-a mai întîmplat
cu mine.
Eu am ucis numai gîndind.
Și am strivit numai călcînd.
Mă tac acum din gîndire
și din alergare
genunchiul meu drept în unghi drept
ține țurloiul călciiului înveșmîntat în
sanda
stau tăcut să treacă defilarea
și nu mă gîndesc la nimic
să-i las pe arbori pe șoareci și pe munți
să existe.

Schelăcăitură și zîmbet

– Oricum urmează să fiu vinovat
pe tot ce-o să se-ntîmple răspoimîine
Oricum am cugetul pătat
și latru ca un ciine
oricum mi-e raza de la stea
cioban în botul ochilor
și-l voi plăti cu plata grea
de sîmbăta morților
oricum și aerul mi-e scump
ca piatra prețioasă
mă doare creierul ca un rinichi
sprînceana mi-e grețoasă.
– Fugi domnule de-aicea, îmi zise îngerul
rămînînd locului
după ce mă fugărise.

La o margine

Nevoia de geometrie e o spălare
nevoia de cifre
e un somn al revelației,
nevoia de cuvînt
e o negare a firescului.
Natură, tu, izbucnire în hohote de rîs
și de plîns
a celui care nu a rîs și nu a plîns
niciodată !

Scara moale

Eu urc pe scara moale
cînd înecații toți mă cred un înecat
eu urc agale
spre infinitul meu pătrat
în spatele meu mult se rupe
și mult se foarte plouă
apa de piatră moale
și ouăle pătratului
eu urc și galeș urc
pe morile de trepte
și înecații cred
că eu sunt sufocatul lor Iisus
Eu urc pe trepte moi
spre răsărit – iar nu spre un apus
lăsînd copacii goi
și pietrele
văduve
cu tărie
urcînd mai strig,
urcușul e o înduplecare
iar cine stă și plînge și coboară
este regina lacrimei cu sare
numită chiar și lacrima cu sare.

EXISTĂ O GENERAŢIE LABIȘ ?

Povestind, răzleţ, «În treacăt»

„În treacăt" este o povestire la care, — poate părea „suceală", cochetărie sau orice altceva, (i s-au găsit atîtea încadrări şi etichetări încît una adăugată n-ar mai conta cine ştie ce), — nu ţin prea mult.

Ea mi-a umbrit pe nedrept multe nuvele (ei, multe, vorba vine..), m-a sîcîit prea mult cîteodată, dacă nu dureros, cel puţin enervant prin „voci din public", ori prin apăsate şi chemate condeie critice vehemente, şi, pe urmă, am scris-o greu, anevoios, chinuit, în mai multe părţi şi variante. (Dacă e vorba să ţin la vreo lucrare a mea, ţin la „Noapte" care-mi şi place aşa cum e şi pe care am scris-o „ţîşnit" într-o singură noapte, într-adevăr, şi n-am clintit din ea mai nimic. Ba, datorită ei, o studentă la franceză s-a îndrăgostit fulgerător şi trecător de mine, neştiind probabil cum arată autorul în carne, vin şi oase — ca să împrumut ceva din terminologia lui Fănuş şi a lui Vlad Muşatescu).

Nuvela a pornit de la un fapt real, auzit, „cules" de mine de prin părţile Olteniei, mai precis, de la Bechet.

Făcusem parte prin iarna lui 51 dintr-o brigadă a C.C. al U.T.M. trimisă îndeosebi prin satele olteneşti să îndrume şi să controleze activitatea organizaţiilor de „utemiei", aşa le spuneau bătrînii şi aşa le-am numit şi eu într-una din povestirile mele. În această brigadă, un tovarăş care sforăia sănătos, zdravăn şi cutremurător se ocupa de sport, o tovarăşă subţirică şi mlădioasă, — de muzică, unul de răspîndirea cunoştinţelor tehnico-ştiinţifice, altul de situaţia la zi a cotizaţiilor şi de evidenţa ultimelor şedinţe la zi (? !) ţinute, unul de primirea de noi membri etc., ş.c.l. şi eu, cam vag, de probleme literar artistice. Trebuie să spun că fusesem încorporat în această brigadă nu ca promovare şi apreciere, ci ca să învăţ — în urma unor abateri, ori scăderi, cum să devin un bun şi destoinic utemist. Ne-am dus, am cutreierat satele, o lună de zile, şi şefa noastră, membru în activul central, a fost criticată pentru faptul că noi doar controlasem activitatea, iară nu o îndrumasem. Am fost trimişi îndărăt, încă o lună, iar eu care fusesem înfundat că nici măcar nu controlasem dar mai şi dusesem repetat şi fără vigilenţă paharul la gură, am fost desemnat să fac rost de vin întregii brigăzi în zilele de Crăciun, ba chiar, în caz de rezultate nesatisfăcătoare, şi pentru anul nou şi sărbătorile multe şi voioase care urmează. Ne-am întors — eu mi-am făcut rost, cam greu, de bonuri de apă minerală de la fiecare bufet sătesc ca să le

am la „caz de". şi am cutreierat iar satele acum înzăpezite şi căzînd iar pe capul bietelor cadre didactice săracele şi sperioasele.

Către Bechet am aflat eu povestea unui şofer care se înecase cu logodnică, sau iubită, şi cu maşină cu tot în Dunăre.

Anticipez spunînd că după apariţia nuvelei, împreună cu Lucian Pintilie am mărunţit şi amănunţit acest caz, ne-am deplasat la faţa locului, am luat date suplimentare dar proiectul de scenariu ne-a fost sugrumat în faşă de organele competente şi a trebuit să restituim şi banii avansaţi, ducîndu-se pe apa fără cu drum, fără cu pulbere în care se duseseră şi protagoniştii nuvelei mele. (Puteau măcar să-l treacă la „achiziţionare şi reziliate fără restituirea sumei" — termen uzual pe atunci şi care a bolborosit financiar în multe buzunare umflate). Dar eroii mei erau netipici, împrejurările netipice iar mesajul, care mesaj ? era aproape neprincipal, alăturea... dacă nu cumva chiar...)

Dar să lăsăm asta, deja anticipasem.

Am scris nuvela, pornind de la un puternic şi ascuţit simţ de remuşcare, mă acuzam sincer, ascuţit de superficialitate, de neglijenţă, lene. intelectuală şi cîte şi mai cîte.

După ce am scris-o, am predat-o revistei „Luceafărul". N-am avut curajul să mă duc direct cu ea la redactorul şef Eugen Barbu, aşa că am lăsat-o pe cale ierarhică, secţiei şi apoi redactorilor şefi adjuncţi „balaurii mei", cum îi numea, cine ştie — cu ironie afectuoasă sau nu, „patronul".

Aceştia m-au chemat peste cîteva zile şi mi-au zis că e bună, chiar foarte bună, dar nu aşa, ar trebui mai aşa..., nu aşa, un fel de... mde, mda...

Tineam la povestire, nu vroiam s-o îngrop, am înţeles ce am putut şi ce am vrut şi m-am dus acasă. Peste o zi şi încă o zi de căutări am găsit cele două propoziţii din finalul nuvelei, care s-o continue într-un fel drastic şi didactic, să sune ca o lespede grea de mormînt — fără s-o strice....

Am predat-o redacţiei (celor doi „balauri") care s-au arătat relativ mulţumiţi şi au lăsat-o aşa.

A urmat Conferinţa scriitorilor din '62 şi cîţiva dintre tinerii scriitori ne-am angajat să plecăm la ziarele regionale pentru a cunoaşte nemijlocit pulsul realităţilor socialiste. (G. Hagiu, la Braşov, Păunescu la Baia Mare, Baltag la Steagul roşu, Rusalim Mureşanu la Craiova şi eu la „Viaţa nouă" din Galaţi etc.). Unii ne-am ţinut de cuvint şi ne-am dus, alţii nu, şi într-un fel bine am făcut, deoarece, angajarea noastră la aceste ziare era făcută pentru o perioadă de şase luni şi ni se făgăduise reîntoarcerea şi reîncadrarea la vechile locuri de muncă. Făgăduială nerespectată — eu unul nu mi-am mai regăsit niciodată postul de redactor la „Gazeta literară".

La aceste ziare cei mai mulţi dintre noi am fost primiţi la început cu suspiciune — unii socoteau că am venit să-i învăţăm pe ei cum să scrie, dar cei mai mulţi — acesta a fost măcar cazul meu — eram văzuţi ca purtători ai unor greşeli ori abateri dacă nu **capitale**, oricum **centrale**, adică venite de la centru, din Bucureşti, din capitală, ceea ce tot cam aia ar fi însemnat.

La ziarul din Galaţi eu am scris cronică de film, parcă şi sportivă, reportaje, note blajine ori incisive, anchete-dezbateri pe diferite teme agrare ori zootehnice — îmi amintesc cu plăcere şi mîndrie, de pildă, de două pagini mari, late, „cearceaf", de ziar, întocmite de mine şi avînd ca titlu : „Să obţinem peste două sute de ouă pe cap de raţă furajată..."

Şi altele.

Mă încadrasem în mecanismul redacţional, eram socotit un stagiar cam leneş, dar cu şanse şi era cît pe-aici să strecor şi o povestioară („Rîpa" — pe care am pierdut-o) cînd, trosc ! nuvela mea „În treacăt", predată prin februarie sau martie şi de care aproape uitasem, şi-a început drumul ei sîcîitor, bîzîitor, cicălitor, uneori şi intremător, plin de gropi şi de înfundături şi rari suişuri senine pentru mine.

În numărul din 15 mai 1962 al revistei **Luceafărul**, (număr pe care nu-l am şi l-am aflat acum pentru acest articol dintr-o referinţă bibliografică făcută altui scriitor încadrat colecţiei B.T.T. a apărut această nuvelă, însoţită de un mic preambul al lui Marin Bucur care se vrea obiectiv, dar doar că nu făcea cu ochiul şi nu arăta cu degetul în ce sens trebuie orientate discuţiile, opiniile, disputele.

A urmat un puhoi de articole, de luări de atitudine în care mai toţi vroiau „eroi viguroşi", potrivit spusei vehemente a prietenei mele de acum şi-a excelentei prozatoare care era Maria Luiza Cristescu. Chiar îndesate cu genunchiul într-un coş de rufe de proporţii, aceste articole din mai toate revistele şi ziarele de atunci, depăşesc ca volum de zeci de ori dimensiunile nuvelei. Prima mea reacţie a fost să dau în judecată revista **Luceafărul**, întrucît eu îi respectasem deziderale, lucrarea era a mea personală, nu viza pe nimeni personal şi fusese pusă (de fapt, supusă — mai mult judecăţii decit opiniei publice) dintr-un unghi părtinitor, unilateral şi oricum fără consimţămîntul meu. Era însă tîrziu, zadarnic şi oricum nu cunoşteam procedura judiciară.

Îmi mai era şi silă şi lene şi la urma urmei mai toate articolele şi articolaşele mă forfecau. Totuşi, tonalitatea generală nu era de loc paşnică şi înviorătoare. Perspectivele nu erau nici ele prea smeurii, situaţia de la ziar mi se şubrezea treptat, contractul urma să-mi expire, buletin de Bucureşti n-aveam (acolo locuiam într-o cămăruţă dată prin bunăvoinţa Constandinei Brezu şi a lui Mihai Stoian, pe Roma 13, mai mult clandestin, împreună cu mai mulţi prieteni, cămăruţă evocată şi de Fănuş Neagu) şanse de reangajare în Bucureşti erau minime aşa că doar de popularitate silnică îmi ardea mie.

Prietenul şi şeful meu de la Viaţa Nouă, Ilie Tănăsache, văzîndu-mă descumpănit m-a sfătuit să mă duc o vreme în **bazin**. Prin bazin se înţelegea cel viticol. Cum ai lua-o, adică de la Focşani, preguşti ceva de la Odobeşti, faci un popas ocolit pe la Vîrtejcoiu şi, în fine, guşti şi Zăboveşti la Jariştea. Aici am stat destulă vreme, trimiţînd „printre picături" (la propriu şi la figurat) reportaje, precum „Surîd viile", „Surîd şi rîd viile", „Rîd şi se împlinesc viile" şi cînd era să ajung la împlinirea viilor şi la facerea mustului am primit telefon să mă prezint la ziar. Ajung tîrziu noaptea, la redacţie, şi văzînd atîrnat şi înfipt într-un cuier un afiş cît o pagină de ziar pe care scria aprig : „Tov. Velea să se prezinte mîine cu primul tren la Bucureşti. Telefon de la Ilie Purcaru". Am crezut că e o glumă (Ilie lucra atunci la **Luceafărul**, şi poate vrea o co laborare ori ceva, acolo. N m-am suit în primul tren, nic în altul, dar a doua zi l-an prins pe Ilie Purcaru la telefo care mi-a spus chiar contr unei damigene de vin (m aveam) că nici el nu ştie d ce, dar trebuia să fiu la Buc reşti imediat.

M-am dus. Era vorba de masă rotundă tot în legătu cu în „În treacăt". Am ieşit la această masă rotundă a şi aşa, eu n-am scos o vorb s-a mai scris mult ceva li pede, mai uşor de înţeles de suportat pentru mine d pre nuvelă. Eu m-am întors Jariştea şi „printre picătu am mai scris o poveste, „ **netele"**. Ce mai m-aş duce. nu doar lingav şi „în treac

Nicolae Vele

EXISTĂ O GENERAȚIE LABIȘ ?

ioan alexandru

Cuib

Se-nchide lumea iarăşi într-un ou
Se întoarce dinspre risipire
Cosmosul să poată fi din nou
Perceput întru desăvîrşire

Deplinătate i s-a hărăzit
Acestui zvîcnet de fragilitate
În cuibul ud o iarnă părăsit
Este loc pentru eternitate

Hrana

Există altă hrană pe pămînt
Există cea mai de seamă pîine
Ce nu-i din grîul celor cîte sînt
Ci din văpaia focului de mîine

Să ne-nfruptăm din ea de pe acum
Copiii mei mîncaţi pe săturate
Cu orbii şi ciungii de pe drum
Mîncaţi cuvintele ce vi le spun

Omul

Ţinerea de loc este firească
Celor ce vin din ape şi pămînt
Dar omului îi este dat să crească
Pe cît se trage-n taină din Cuvînt

Acolo e menit întru rodire
În cel mai sterp şi nestrăpuns potir
Pe lemnul blestemat din zămislire
Preface din otravă mir

Chibot

Nu poţi trece dincolo plenar
Nu-i chip de-aici să pleci cu uşurinţă
De nu-i străpuns preastrîmtul sanctuar
De cîtă este-n toate suferinţă

Iar cînd corabia s-a-mpovărat
De tot ce este-n lume vieţuire
Urcă valul munţii Ararat
O-nsoţeşte fără o vîslire

Chibotul deschis e tuturor
Pentru o vreme cosmosul încape
Cele ce nu pot pentru că nu vor
Spînzură cadavre peste ape

Nuntă

Mai ales la nunţi cu bucurie
Aflăm că nu murim nicicînd
Se străvede-n zori de cununie
Frumuseţea celuilalt pămînt

La nuntă paradisul e-n putere
Perechea cea dintîi necontenit
Invoalată întru înviere
Nainte răul de-a o fi umbrit

Rumoarea raiului răsună
La nunta care-a început
Pînă ce Mirele o să respună
Cum apele în vin s-au prefăcut

Murind, el ne-a obligat să scriem cu totul altfel, să ne gîndim altfel la ceea ce scriem. Ne-a făcut atenți că entuziasmul ne ia de subțiori și ne ridică pînă la nori, nemailăsîndu-ne să vedem ce se întîmplă jos. Plecarea lui dintre noi a fost ca un recul de armă".

Grigore Hagiu

Scinteia tineretului, 1968

Poeme de GRIGORE HAGIU

Desen de Florin Pucă

desen

toamnă eternă
mai mult o paloare
între talgere de aramă
strălucitoare

mai mult o melodie
o îngîndurare
ce-atinge nucii
în înserare

prundul osos
o mie de ochi
pe alee

și-o galbenă frunză
desenînd în aer
trup de femeie

viață dintotdeauna

tinerețea unde
unde se duse
cu aur suflată
peste frunze

melancolii difuze
limpedele triumfătorul
fir de singe
pe buze

viață dintotdeauna
în care mileniu
secol și an

cit între două vise
privești luna
pe geam

mai mult

încearcă să te naști în toamnă
tot toamna intră în vecie
pe lîngă o mare
pe-aproape de-o cimpie

nu uita sîngele
deschis în pustie
să se irosească
din țevărie

cine știe
mai bine sufletul
cum să și-l știe

învață să nu mori
dar nici să trăiești mai mult
decît poți scrie

chin de oglindă

de parcă ți s-ar fi luat apă
de parcă ți s-ar fi luat singe
aer vorbire cuvînt
n-ai cu ce cui a te plînge

nu răsfrîngi
te răsfrînge
chinul unei oglinzi
care ninge

mergi cu două
pivniți la două
picioare încete

prins încurcat
ziua-n amiaza mare
prin gîndurile unei pietre

filon

somnul pe somn
nu se înșeală
stare de amețeală
de leșin mortal

dibui la semnul
cel de egal
craniul izbetșe
același mal

sare filon de aur
din tine însuți
din stîncă

părinții morți
gîndindu-te
încă

liniște

greață de apă
de apa din mine
greață de pămînt
de pămîntul din mine

prea repede merg
în adîncime în înălțime
într-o înșurubare
desmembrare de sine

liniște grozavă
din cînd
în cînd

mîna scoasă pe cîmp
galbenăgrea s-a făcut
la pămînt

răget

ciocniri de treburi mărunte
vreme ce trece
sînt eu însumi ori numai dorm
într-o blană de berbece

scoală-te-n zori
lucrează pînă la zece
obosește-n ceasornice
unul stă altul merge

ai ajuns
cu cine și cum
unde

pe locul tău
aburește răgetul
unei fiare flămînde

FĂNUȘ NEAGU

PRINȚUL DE ROUĂ ȘI JUJA VICLEȘUG

Bozar Garofeanu se întorsese înfășurat într-un halat galben, cu fular de mătase galbenă, în jurul gîtului și o țigară parfumată între degetele lungi. Fumul, suind în volute albastre, îi lingea brațul pînă-n umăr și-i umbrea cu tristețe moale profilul de călugăr budist. Pierduse sub duș rîul ce-i sta ca un bot de cîine sub grătarul genunchiului (sau poate nu se mai vedea din pricina halatului?). Fața împietrită, micul tremur al buzelor, încordarea stăpînită, fulgerată de zumzete zdrențuite, trădau o mînie violentă. Și stînd pe pragul îngust, ca pe pragul morții, era frumos. Cu pas plutitor se apropie de masă și-mi făcu semn să închid fereastra. Am închis-o și întorcîndu-mă am răsturnat o pereche de cisme pline cu mingi de ping-pong. Madona se azvîrli de-a bușilea, vrînd să le culeagă, dar Bozar Garofeanu, smucind un sertar, strigă :

— Madona, cinci cuțite !

— Trei, scinci ăla.

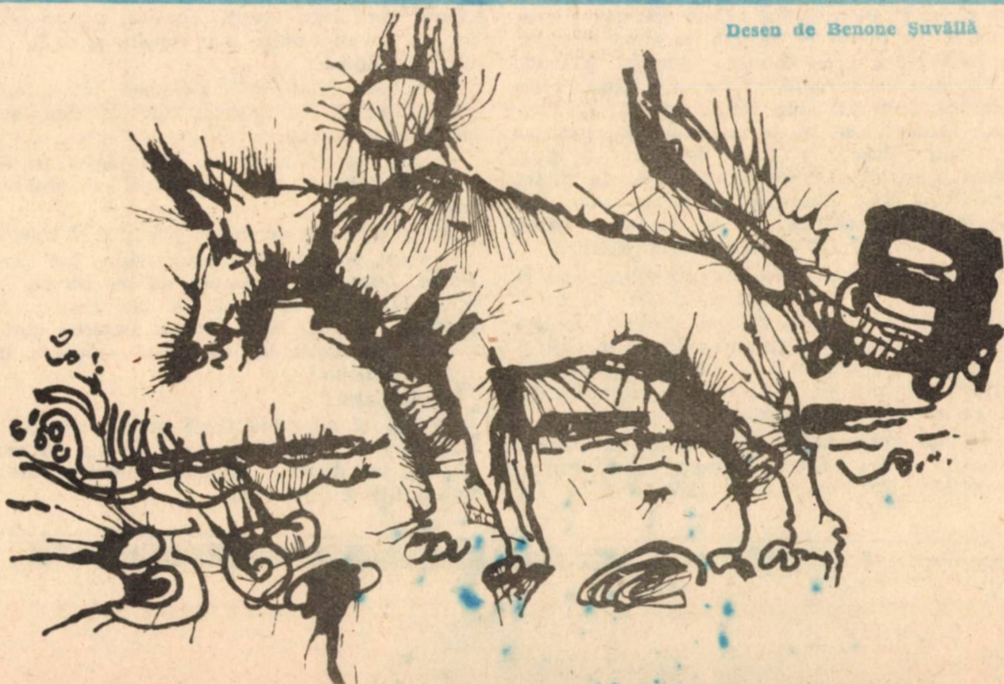
— Cinci.

— Patru, vă rog. Dați-mi o șansă.

— Dacă te mai smiorcăi, altădată îți lipesc o lumînare-n spinare sau în creștetul capului și lucrez numai la lumina ei.

Madona se duse în colțul cabanei, smuci un șnur, dezveli o placă de lemn și-și fixă palma

Desen de Benone Șuvăilă

stîngă pe ea, cu degetele răşchirate. Respira şuierat, cu ochii închişi, iar faţa lătăreaţă-i tremura ca burta unui copil bolnav de friguri.

Bozar Garofeanu apucă un cuţit lung, mlădios, şi-l zvîrli cu putere în spaţiul gol dintre deştul mic şi inelarul stîngii lui Madona. Lama zbîrnîi în lemn, ţipătul ascuţit şi glorios al oţelului de bună calitate, şi sunetele n-avură timp să se stingă pînă zbură al doilea cuţit care se înfipse între inelar şi arătător. Madona, ud leoarcă, sughiţă lung, icni şi-şi zgribuli umerii.

— Madona, zise Garofeanu, trăgînd un fum de ţigară, mi-e teamă că n-o să faci carieră. Gîndeşte-te la ceva vesel.

— Nu pot.

— Gîndeşte-te că un duşman de-al tău e mort şi că tu depui un buchet de narcise pe sicriul lui.

— Nu-mi vine să spun decît rugăciuni.

— Asta-i rău. Îţi cobeşti singur. Vezi, Saltava, chestia asta cu aruncatul cuţitelor am învăţat-o de la un doctor. Eu sînt fiul lui Grigore Alexandrescu.

— Al poetului ? Ăla a trăit acum un secol.

— Al spitalului Grigore Alexandrescu.

— Aruncaţi-le şi pe-alelalte, ceru Madona, moale.

— Ai răbdare. Mama, cine-o fi fost, cînd aveam doi ani, m-a dus acolo, bolnav, m-a dat unei doctoriţe să mă consulte şi ea a dispărut pentru totdeauna. În spitale am crescut : Alexandrescu, Colţea, Brîncovenesc, Eforie. Îmi spuneau Sclipuş şi toţi bolnavii (zvîrr! ţiui al treilea cuţit), mai ales cei de la ţară, erau convinşi că eu posed buruiana lui Dumnezeu, un fel de nalbă îngrăşată cu injecţii străine... Fii atent, Madona, o să-ţi sfîşii puţin pielea — şi aruncă.

— Au! urlă Madona, cred că mi-aţi retezat deştul.

— Şi ce ?! Pe cărarea bătută nu mai creşte iarba... Ţin minte o bătrînă care se milogea de mine şi-n clipa morţii : scumpul maichii, podul meu cu garoafe, vinde-mi o ţandără de buruiană, s-o mai duc măcar un an. Al cincilea, Madona ! Şi nu te mai smiorcăi, căci nu ţi-a curs măcar o picătură de sînge. Sclipuş, regele cuţitelor. Saltava, află de la mine, nimeni nu face dragoste pe lumea asta mai parşiv ca infirmierele. De ce stai ca o căţea oarbă, Madona ? Dă-ne mîncare şi băutură.

Pe masă, în două vaze, ramuri albe, vişin şi cireş, ploaie de aur, merişor, boboci de margarete. Bozar Garofeanu luă dintr-o ciutură de salcîm două coroniţe care pluteau în apă — stînjenei mov, împletiţi cu păpădie galbenă şi părăluţe sîngerii — îşi potrivi una pe frunte, iar pe cealaltă mi-o dădu mie şi-mi zise :

— Omul cînd mănîncă e dator să respire bucurie. Asta-i legea mea pe care-o impun oaspeţilor. Noi, cei ce-am luptat, avem tot dreptul să ne trăim viaţa ciugulind numai muguri proaspeţi. Avem dreptul la recompense şi dacă alţii nu se grăbesc să i le ofere, ni le acordăm singuri. Sîntem o forţă care n-aşteaptă sancţiunea timpului pentru a îndrăzni. Cei dornici numai de triumfuri mici sînt născuţi în luni nefaste sau în nopţile cînd cucuta se îmbrăţişează cu broaştele rîioase.

Coroniţa, mult prea largă, îi lunecase, trecînd pe deasupra urechilor pe umeri şi, împreună cu fularul de mătase, forma un jug de cal lipovenesc. Cu paharul de vodcă ridicat în dreptul frunţii, ca şi cum ar fi înecat luna care, la rîndul ei (îi vedeam bucile prin geam) invoca Siretul şi malurile pline cu liliac ca să deschidă uşile strigoilor, stăpîn peste inflexiunile rocii, cu faţa imobilă, apatică chiar în raport cu ochii în care zvîcneau impulsuri prestigioase, cu minunatul lui păr negru lipit de ţeastă, fixat parcă într-o bură de argint otrăvit, semăna cu conţii italieni ieşiţi din istorie, purtînd vie pe chip doar tristeţea şi dezolarea palatelor părăsite. Dar spre deosebire de ei, Bozar Garofeanu nu inhala timp pierdut ca să-l schimbe în reproşuri mute la adresa prezentului pedant în mişcări, sever, el riposta abrupt învingătorilor, urîndu-i pentru extravaganţa de-a nu emite necontenit pretenţii.

— Forţa de la mine emană şi vreau să fiu măgulit. Te iubesc, Saltava, pentru vorbele de azi. Da, cu Scheau lîngă picior, sînt Dumnezeu păstrînd lîngă genunchi, ca o mîngîiere, rîul său preferat. Dacă nu-ţi place vodca, bea bere neagră, făcută în mănăstire sau vin vechi. Vinul bun trebuie lăsat să i se roadă carnea şi să-l bei doar atunci cînd rămîne numai sufletul din el. Ce mîncări sînt astea Madona ?

Madona care umbla cu mîna pe butoanele unui casetofon, făcînd să se reverse în cabană o ploaie uşoară, spusă de-o orchestră de mandoline, veni în pajiştea de in şi de lucernă deschisă de becurile ascunse în ciorchinii lustrei de cristal care fura şoapta pocăită a mandolinelor, ca s-o sonorizeze mai iscusit, şi rosti, pocnind din limbă :

— Roşcovi fripţi, hribi ţigăneşti, iuţari, salată de unţişor şi de măcriş, cozi de raci, saramură de peşte şi...

— Stai, ceru Garofeanu, să-l lăsăm pe Saltava să guste şi să ne spună el ce mîncare e asta.

Am gustat, dar nu m-am priceput să răspund.

— Ficat şi maţe de morun fripte, mă lămuri Bozar. După ele, totdeauna să bei un vin locvace. Eu rămîn la vodcă. Dă jos coroniţa, lungeşte-te pe pat. Fă ca mine. Paturile sînt de trestie. Te simţi în ele ca-n găoacea unei luntri. Madona !

— Sînt aici !

— Adă şi ne pune lîngă creştet cîte-un coş cu puişori de găină. Grozav ce mă odihneşte piuitul lor mărunt. Saltava, Ridică-te într-un cot şi uită-te niţel la ei.

EXISTĂ O GENERAȚIE LABIȘ ?

„Cel care a deschis porțile pentru o generație întreagă de poeți către poezia de meditație filozofică într-o vreme în care capii liricii românești făceau reportaje și biografii în versuri, nu-și găsește locul în proiectele și compendiile de istorie literară contemporană ! Asta se întîmplă, probabil pentru că Nicolae Labiș este prea aproape de noi. Cu cît ne vom îndepărta de el, cu atît îl vom vedea mai mare și mai viu pentru literatura română".

Ion Băieșu

În coș, o forfotă mică-albastră, roșie, verde, aurie.

— N-am mai văzut niciodată așa ceva !

— Confiscați de la catedrala catolică. Preoții îi vopsesc și-i trec printr-un cuptor călduț ca să se-nchege vopseaua. Și-i vînd în noaptea învierii. Răsturnînd pe masă o pălărie cu pui de-ăștia, Madona a fost cinstit cu drouj' de halbe la Terasa blondelor.

— De ce crezi că mă urăște Madona ?

— Din obișnuință, dezmăț, viciu. Ura e fumul care-și pierde pasărea, Saltava, și pătrunde-n lapte cînd îl uiți pe foc și-i dă gust nemaipomenit. E jocul vîntului pe-un gorgan, cînd ies puii de prepeliță să-nvețe zborul. Eu cînd urăsc sînt vulturul pîndind în grîu. Plin de miresme și de pofte. Cu inima de piatră.

— Stăpîn în scaunul singurătății.

— Exact, Saltava. În scaunul ăla vînăt ca furtuna. Și-n jur, sticlari suflînd în cocă și închipuind pentru mine carafe și pahare. Toate culorile. Noduri băloase schimbîndu-se-n petale. Roiuri de fluturi. Gogoloaie de lut din care se deschid clipe de vrajă. Trei lucruri le fac eu cu dragoste, Saltava. Unu : cînd moare-un țigan tînăr din satul Golășei, raionul Brăila, mă duc la-nmormîntare. Țiganii, înainte de-a-l băga în pămînt, încing o horă, doi inși iau mortul de umeri și-l joacă. Îl petrec, ca să nu se-ntoarcă să le strice somnul. Eu stau în mijlocul horei, într-un scaun. Și știu că lor nu le e frică de mort, ci de mine. Asta-mi dă amețeală. Mortul, chiar dacă înviază și odată, unul a înviat în horă, căci nu murise cu adevărat, și i-a-ntrebat p-ăia de lîngă el, ce dracu-aveți, mă, baragladinelor, de mă săltați atîta ! ? — nu-ngrozește pe nimeni. Ăla de-a înviat n-a mai fost luat niciodată în seamă ca om viu. Putea să-i împingă pe ceilalți, să le pună piedică sau chiar să-i bată, nimeni nu zicea nimic, pentru ei era un mort blestemat, care se-ntorsese din lumea neagră ca să se răzbune pentru niște batjocuri neștiute și care pînă la urmă tot avea să se care în fundul pămîntului. Dar cînd mă văd pe mine licărește-n ei frica și repulsia. Fiindcă eu sînt puterea. Care s-a tîrît pe brînci prin noroaiele Europei și care — fii atent, Saltava, asta e a doua mea plăcere — de 9 mai bea o gură de moarte. Cea mai autentică. În ziua aia caut un tovarăș sovietic, la consulatul lor comercial, sau pe unul din vapoarele intrate în port, sau, dacă e nevoie, mă duc pînă la graniță, care-i la 8 kilometri de oraș și întreb : cine dintre voi, tovarăși, a fost în război ? Îl iau și-l duc cu mine la ceainăria din Piața Tecuci, acolo amestecăm într-un pahar spirt și benzină și-l dăm pe gît, juma-juma, în cinstea tanchiștilor.

— Dar tu ai fost infanterist.

— Unul din infanteriștii care-au luptat la adăpostul tancurilor. Spirt și benzină, adică ceea ce se turna în rezervoarele tancurilor, spre sfîrșitul războiului, cînd aproape că nu mai existau carburanți.

— Trebuie să ai mațe de fier pentru treaba asta.

— Zi mai bine că trebuie să n-ai mațe deloc.

— Și-atunci de ce-l bei ?

— Pentru ca să vadă lumea. E strict necesar. Faptul ăsta dă amploare prieteniei româno-sovietice.

Madona apăru de la bucătărie, purtînd două fructiere — struguri, smochine, banane, vișine congelate — și lălăind pe nări :

— Șaizeci de rațeee albeee...

— Mulțumesc, Madona. Știi să fii la capul podului, fix cînd e nevoie de tine, îl lăudă Garofeanu. La cea de-a treia mea bucurie, vreau să fii martor Saltava. Dar ia spune-mi, tu ești însurat ?

— Nu încă.

— Madona, strigă el, ce faci acolo pe coridor ?

— Beau o gamelă de cafea.

— Stinge luminile și aprinde lumînările de pe masă. Aprinde și cîteva așchii de lemn aromat. Plutonier Saltava, bagă-l în mă-sa pe Alexandru Măicănești. E un tip în derivă. Trebuie să-i distrugem pe toți dușmanii comunismului. M-ar surprinde să gîndești altfel... Superb pîlpîie lumînările astea. Patru nimburi de ninsoare, un vis care se țese. Nu-ți face impresia că împrejurul lor alcătuiește destinul drumuri necugetate ? Madona piei de-aici, ești un capsoman. Fugi și joacă-te cu cîinii. Pe lîngă Scheau mai am, Saltava, doi dogi germani albaștri — Nathalie și Baghira — să-i scoți, Madona, în padoc, să se-ncîrlige. Trap ! Ca înfățișare sînt un meridional prezumțios, ineficient în planul sentimentelor durabile, dar — decepție — sufletul meu se simte stăpîn

pe el numai în panica iernii. Noi, românii, purtăm în cerul gurii inelul de gheață rupt din axila crengii de salcîm. M-am însurat cu Imola din pricina zăpezilor. Urcam din Sinaia cu schiurile în spinare, pe cărarea de sub castelul Pelișor, în munți, chiar pe Drumul schiorilor. Era în zori, viscolu-și înșira mațele pe gard, făcea tapaj în brazi, înăbușea tufișurile. Il tăiam ținînd umărul curmeziș și mestecînd ciocolată. La intrarea în Pelișor, pe acoperișul corpului de gardă, o femeie. În picioarele goale și c-o pătură adunată pe umeri. Strig, ea-mi face semn cu mina să mă depărtez, nu pot, viscolul — în curtea castelului apărată de brazi uriași, încă nu fierbea îndrăcit — clocea și arunca avertismente că va infecta în curînd întreg pămîntul, va rupe, va strangula, va distruge. Am proptit schiurile pe unul din cele două tunuri decorative care străjuiesc intrarea și-am sunat la singura ușă de la etaj. Mi-a deschis o doamnă grăsuță, agitată, puțind a parfum ieftin. Sînt cutare — îi arăt legitimația — trebuie să vorbesc imediat cu soțul dumneavoastră. Singuri ! Ăla unu subțire, sprinten, congestionat și transpirat, intui numaidecît scopul vizitei mele, o împinse pe nevastă-sa în odaia de-alături, răsuci cheia în broască și-n timp ce eu ieșeam în balcon, o prindeam în brațe, o aduceam în casă și-o desmorțeam cu două guri de rom pe femeia surprinsă de altă femeie la bărbatul ei și evadată pe acoperiș cu o clipă înainte de-a fi prea tîrziu, ăla scotea dintr-o debara rochia, paltonul, cismele și șalul indian îngrămădite înăuntru cu piciorul și avea tupeul, ajutînd-o să se îmbrace, s-o sărute, s-o mîngiie, s-o îmbrățișeze și totodată să susțină cu mine o conversație din care nevastă-sa, trăgînd cu urechea dincolo de ușă, trebuia să înțeleagă că el luptă să-l scoată nevinovat pe un salariat al castelului, urmărit pentru activitate subversivă. „Nu, nu, tovarășe ofițer, nu există-n toată curbura Carpaților om mai cinstit ca ăsta !" — și țopăia, se lăsa pe vine, schițînd figuri de cazacioc, îmi trimitea bezele și-și înfunda nasul în cismele Imolei și-l saluta și pe Dumnezeu din icoane pusă între două sorcove : „Exiști, Bătrîne Domn!". N-am mai urcat în munte. Imola, pe care-o salvasem de la scandal, insulte, jigniri și tot cortegiul de mizerii, bîrfe, șoapte veninoase, chicoteli isprăvite-n tuse artificală, gesturi sfidînd nerușinarea și nerușinarea plutind ca pete de grăsime în privirea bărbaților respinși, amînați sau neluați în seamă — pentru că nimeni nu iartă trupului unei femei că s-a pîrjolit în viscol pe acoperișul altuia — m-a dus în camera ei din Casa grădinii, deasupra Pelișorului. Mirosea nemaipomenit a foc încins zdravăn. Cenușarul. Lada cu lemne de lîngă sobă, aroma cafelei, viscolul căutînd vuiet în horn (iar eu în celălalt pat de trestie : o acțiune are mari șanse de izbîndă purtată de oameni mediocri ; femeia e războiul pe care-l pierdem mereu ; flăcările luminărilor sînt patru lalele care-și scurtează existența, căutîndu-și bulbii, bogăția inițială și eternitatea pămîntului olandez, în urmă cu trei secole aș fi traficat cepe de lalea) și ne-am iubit patetic, timp de o săptămînă, te asigur, Saltava, apoi am coborît să ne cununăm. Și o săptămînă întreagă, un lup adulmeca în viscol. Lîngă mine, sub braț, Venera zăpezilor și dincolo de geam, ca un blestem, un lup tînăr, care mă urmărește mereu cînd ninge, în fiecare clin de pădure, pui de lupoaică făcut, cu cine crezi !

— Cu un țap negru. Rupt și înfulecat după împerechere.

— Nu, Saltava, conceput, în neîngăduința firii, cu omul care-o scosese pe Imola pe acoperiș. Lașul ăla netrebnic trebuie să fi avut o clipă de vigoare, cîndva, și negăsind nimic, ademenise cu o halcă de berbec lupoaica și ea, înfometată, l-a primit, dăruind speței sale un lup după chipul și asemănarea lupilor, dar plin de lături omenești : pînda abjectă, viclenia iritată, dorința tulbure de-a încălța ghete și de-a mușca numai la adăpost de pedeapsă și pofta de-a urla și a-și rostogoli ecoul în dragostea altora, cînd e fericită, asiduă și făgăduitoare. Două nenorocite de bube căscîndu-se pe gura luceafărului...

L-am întrerupt :

— Și pentru că nu poți impușca o obsesie, l-ai arestat pe tipul ăla din Sinaia...

— Calomfir Ionescu. O singură zi. Cît să-l vadă un deținut din Ploiești. Pe urmă am ordonat să fie eliberat. Dar de atunci îl am mereu cu mine. E aici. Madona, mănușile ! Hai vino, Saltava, să iei parte la cea de-a treia mea bucurie.

Trecurăm în coridorul îngust dintre bucătărie și odaia de dormit a lui Madona (o fereastră rotundă, cu trei ocoluri de alamă, se deschidea pe acoperiș și se vedea o creangă de cireș pulsînd, ca o boare de veghe peste somnul lui Scheau), o ușă trucată lunecă, deschizînd un coridor subțire (lemnul absorbind lemnul în inelele vîrstei) și intrarăm prin el pe o terasă largă, cu pereții orbi, plați, cu podeaua murdară, plină de juliturí de bocanc, mucuri de țigări, chibrite, stinse, capace de bere, străpunsă pe o latură cu coarba sau cu burghiul — am numărat unspe găuri, dar numai zece bastoane odihnind în ele, al unspelea, frînt în bucăți, fusese azvîrlit pe o canapea de mușama verde, fixată în mijlocul încăperii, la distanță de cîțiva metri de șase bărbați de gumă (cei patru din mijloc, cu fețele învelite în ștergare) figuri din care viața se evacuase parcă datorită unei greșeli ce mai putea fi încă reparată, căci de pe toate trupurile continua să curgă în broboane mici sudoarea morții (fuseseră proaspăt spălate), care, cu puțină hrană și îngrijire, s-ar fi transformat probabil în roua vieții.

Bozar Garofeanu înaintă sobru și meticulos (nu-l priveau reacțiile mele, era de la sine înțeles, ca o garanție a legăturii noastre, că eu știam, intuisem că ăia sînt dușmanii lui netrebnici, disprețuitori și perfizi) ridică mănușile și, jart ! îl plesni peste obraji, pe omul de gumă din stînga șirului, singurul conceput și cu sex, deci, fără nici-o îndoială, Calomfir Ionescu, iar în clipa aia, la spatele meu, Madona urlă într-un tilv hau, hau, hauu ! — lupul tînăr din insomniile Imolei, lupul deșirînd iarbă din muntele urii și semănînd-o încifrat în ninsoarea abundentă de la porțile Pelișorului, lupul ezitant în amurgul zilei și țeapăn pe picioare în clăbucul zorilor, pigmeu neîndurător, prezent la scadență și cu naștere repetată, ca un copil născut de neleapcă, adică la șapte luni și care, chiar murind de bătrînețe, va cere sau țărîna de deasupra lui va cere să se mai nască o dată și să trăiască cele două luni sau măcar să respire și să se zvîrcolească în pîntecele mamei sale și să spere în viață.

— Dar pe ceilalți Bozar?

— Pe cei patru, legați la ochi, scuză-mă, nu pot să ți-i arăt.

— Pe ceilalți cinci cum i-ai dus la Ploiești ca să-i vadă deținutul ăla și să le coasă chipul din gumă?

— Faci parte din vreo, lojă, Saltava?

— Un clopot umbla desculț pe prispele satului de dincolo de Siret. Se ducea, plin de abnegație, pînă la colțul caselor, se întilnea acolo cu lighioana spaimei lui și se întorcea mormăind, dar nevătămat, fiindcă iar o lua de la capăt.

— L-am dus pe el cu mine ca să-i vadă. Ura ne desăvîrșește.

— Al șaselea...

— Pin Arambașa, deviator de dreapta.

— Nu mai reprezintă nimic. De ce nu-l elimini din galerie?

— Ah, mi-ar fi plăcut să mai fie mare — s-l izbi. Să cadă încetul cu încetul.

Îl izbi iar cu pumnul în burtă. Nagaica! porunci. Madona i-o aduse. El nu merită onoarea mănușii, Saltava. Bîta și parul. Plus două broaște la subțioară, fiindcă de nimic nu-i e frică pe lume ca de broaște. Am fost aghiotantul lui. În fiecare dimineață, înainte de-a se lăsa bărbierit, mă punea să-i iau pulsul frizerului. Se temea să nu-i taie ăla gîtul cu briciul. Idiotul de frizer, de zece ori mai urît ca Madona și mai timpit...

— Azi o să-i dau foc scaloiului ăstuia de gumă, replică Madona, fiindcă de cîte ori ajungeți în dreptul lui, mă jigniți.

— Să-l pui să ardă sub fereastra lui Saltava. Pînă la urmă, netrebnicul de bărbier a ajuns să taie-o beregată, dar nu pe-a cui trebuie, și-a tăiat-o pe-a lui. Eram la mare și nevastă-sa se încurcase c-un grănicer din paza de coastă. Am scuipat pe el, mort, pentru c-ar fi putut s-amîne rostogolirea în neant pin-a doua zi dimineață și să-nceapă să moară prin a găuri întîi altă beregată pe care-o lustruise, îi scărpinase grăsimea și-o revigorase cu parfumuri aspre de contrabandă, ani în șir, încît chiar ar fi avut dreptul s-o scobească cu briciul și să plece frămîntînd în buricile degetelor un hartan de șorici. Disperații, însă, mor prudent, ca documentele diplomatice, mor plini de scrupule, parc-ar vrea să ne lase moștenire un cod al moralei, iar nătîngul ăla murind nici măcar n-a izbutit să ne tulbure seara de dans, organizată ca de obicei în magazia de cartofi — cinci vagoane de cartofi cruzi, care scădeau zilnic cu două sau trei camioane și iar creșteau la loc, conform legii consumului și aprovizionării trupelor, îngrămădiți probabil peste o căruță de șobolani de stepă, un foc de lemne aruncate de mare pe Plaja tîrfelor, în spuza jarului cartofi îndulcindu-și miezul, rumenindu-și coaja iar în ușa magaziei; Juja Arambașa (Pin o alinta cu numele Vicleșug: „micul meu Vicleșug"), neagră sub luna smintită, cînta la acordeon, tangouri argentiniene, lassoul, cuțitul cu plăsele de sidef, rachiul păstrat in dovleci, sînge, suspine violente și mult timp vechi. Pin trăise, tînăr, în Crucea de piatră, deșerta lighheanele la canal și probabil că de acolo o luase și pe Juja, cadența cîntecelor o trăda, luneca în glasul ei un susur de tristețe dezmățată, dorul după o rană care n-ar fi trebuit să se vindece, pentru că era mai vie decît viața, scînteia păgînă și jalnică a celui ce strigă cu limba uscată: dați-mi să mai respir două guri din aerul de demult. Cîntînd, Juja se ducea departe îndărăt, în holul cu tapet de hîrtie decolorată, pian de perete, stricat, scorojit, ars cu țigara și proptit pe două bucăți groase de lemn ca pe niște saboți de servitoare flamandă și întîrzia acolo, în uterul unei lumi strălucind de iluzii, de așteptări, dăruiri și stîrniri frenetice sau grotești și artificiale, iar cînd se întorcea nu mai nimerea niciodată în locul lăsat gol, mereu intra altcineva în tiparul abandonat fără regrete, venea, împungea cu degetul — va să zică iar am pierdut; constatare rece, placidă, un lanț căzut în fîntînă — și căuta o altă gaură în fagurele timpului prezent pe care, ocupînd-o, își pierdea identitatea și pierzîndu-se se scutura de toate paiele și pleava pătrunse în carnea ei la fiecare seceriș al distrugerii dogoritoare sau al desăvîrșirii sacrosancte a iluziilor și se răsturna toată-n cîntece, ca și cum și-ar fi lepădat veșmintele, ca să se amestece întreagă și goală și cuprinsă de-o lăcomie blajină în dubla seninătate a nopții de vară: lumina stelelor neconturată, trăind parcă numai din înjurături, ca un emigrant într-o țară potrivnică și tenebrele verzi ale mării. Aria din fața magaziei pe care Pin Arambașa o mătura, seara, cu mături de pelin, mirosea a vară coaptă în toate pliurile, robustă, doldora de semințe, tăvălită prin ripe, nevlăguită, întărîtată, sordidă, leneșă, dormind puțin și refăcîndu-se repede cu șalele grase, îngîmfată, generoasă, ținînd toate ușile deschise și casa vraiște, abjurînd de la orice credință și incoronîndu-și nemurirea cu triumful instinctelor. Mîncam cartofi și-i săram cu sarea linsă de pe umerii Imolei. Juja, zisă și Vicleșug, sta ca un pîrîu negru sculat în picioare și rezemat de stîlpul magaziei, învelită parcă în sticlă gofrată (luna creștea cu solzi) și cînta năvalnic (unghiile de la mîini, vopsite fiecare în altă culoare, păreau niște fluturi care i-au fost așternuți pe degete cu obligația să-i păstreze amețiți de vrajă, să închipuie cu ei curcubeie, să le rupă și să le adune la loc), dar nu cînta pentru noi, sau nu numai, cîntecul era și un dar pentru perechile ce se iubeau pe Plaja tîrfelor, în tăcere — cei fugiți din umbra bisericii conjugale în mierea desfrîului, sau a posibilei regăsiri — și mai cînta și pentru puiul de lup care gonea prin lumina mării sau prin podul meu cu icoane, viteaz, învolburat, lingînd sare din clipele valurilor — coada lui era un pește, lufar sau rechin pitic, nările două scoici încărcate de vuietul sîngelui din prăsila oceanelor, lupul mărilor înfuleca berbeci cu lîna neprihănită, și gonea mereu, nesătul, și nu ajungea țărmul, fuga lui era pe deasupra timpului sau a veacurilor, iar urletul lui era numai în mine.

— Imola!

— Ascult, doamnă.

— Citește din cartea asta, pasajul subliniat cu cerneală roșie.

— ...„soldații romani din Durostorum, îngînă Imola, în Moesia inferioară (sîntem în Moesia inferioară, sîntem în aceleași locuri, adăugă jovial Pin Arambașa) celebrau în fiecare an Saturnaliile în felul următor. Cu treizeci de zile înaintea sărbătorii, trăgeau la sorți dintre ei, un bărbat tînăr și frumos pe care-l îmbrăcau în haine regești, făcîndu-l să semene cu

Saturn. Astfel îmbrăcat și urmat de o mulțime de soldați, flăcăul se plimba prin mulțime, avînd toată libertatea să-și dea frîu liber pasiunilor și să guste orice plăcere, chiar dacă ar fi fost dintre cele mai josnice și rușinoase. Domnia sa era veselă, în schimb era scurtă și sfîrșea tragic ; căci, odată cu scurgerea celor treizeci de zile și cu sosirea sărbătorii lui Saturn, își tăia gîtul pe altarul zeului pe care-l reprezenta".

Imola înapoie cartea cuiva așezat pe movila de cartofi și rîse încet ; așa se scutură pelinul. Nu spuse o vorbă, dar întinse mîna, bîjbîind, ca și cum ar fi vrut să mîngîie pe cineva. Puiul de lup, m-am gîndit, și-am înțeles că roata pornise. Se sparseseră sevele în lemn, se tăiase drumul în pantă, sfichiuți, zece mînji de aramă și doi cai negri așteptau în hamuri, la docar, și roata intră pe capătul de osie gol. Puiul de lup, pentru prima oară pe mal, lingea sare de pe mîinile Imolei. Și iar strigă cineva :

— Imola !

— Ascult, doamnă.

— Pălăria cu biletele e pe arie. Ești cea mai tînără, ai dreptul să-ți încerci cea dintîi norocul.

— Și se va sfîrși cu moarte, doamnă ?

— Nu.

— Atunci care-i miza jocului ?

— Bucuria. Cel ce va ieși rege va trăi cum dorește și noi îl vom ajuta. El va porunci și ceilalți îi vor arăta supunerea oarbă. Trebuie să trăim violent.

În afară de Juja mai erau pe arie sau în magazia de cartofi alte trei femei cu bărbații lor, dar nici acum nu știu cine a instigat la jocul ăla și barbar și superior prin spargerea constrîngerilor — niciodată, Saltava, nu poți să dai peste începutul adevărului, m-am lovit de asta în toate anchetele, talerul are la obîrșie nu două, ci douăspe fețe — dar știu precis că luna vomita vorcolaci și că jos, pe Plaja tîrfelor, cineva, o țigancă poate, pentru că tăcuse acordeonul, se pornise ea să cînte. Apoi Imola a tras și n-a cîștigat. Apoi am tras eu și tot n-am cîștigat — și de-aici înainte. Pin Arambașa a adus vin. Madona, ia un cuțit și răscolește-i măruntaiele. Învîrte adînc. Și scuipă-l în ochii ăia de porc. Vinul mirosea și el a pelin și, bîndu-l în umbră, bărbații își lingeau buzele, se spurcau în gînd și se desfătau cu Imola, o întindeau în culcușurile de mușchi de pe Plaja tîrfelor, ațîțați și de gemetele perechilor gîfîind în buruieni sau rostogolite pe nisipul stîrnit de vînt și adulmecat de lupul tînăr, coborît din nou în ape, unde lătra, hrănit de titanii mărilor, cu botul înfundat în spumă, și trăgînd c-o gheară pe pieptul meu, mărunt, ascuțit, lăsînd urme falnice. A cîștigat Juja — și era clar că noi umblasem cu mîinile prin zăpadă înghețată și că ea avusese dintotdeauna biletul ăla între clapele acordeonului sau chiar lipit de piele, sub elasticul chilotului, prețul întîrziat al fecioriei date pe degeaba sau pe niște bani puțini, mototoliți, împuțiți și împărțiți pe din două sau chiar mai rău, reținuți ca chirie pentru camera Rodnicului sacrificiu...

— Poruncește, Vicleșug, a îndemnat-o Pin Arambașa. Și fii imprudentă, dacă se poate, chiar exemplar de imprudentă.

Juja s-a îndreptat spre Imola, i-a smuls cîteva fire de aur topit din cascada părului căzut pe umeri, și-a învăluit în el degetul arătător de la stînga (unghia era așchie de fulger galben), apoi mi le-a atîrnat mie la ureche.

— Ca să n-auzi suspinele nevestei — și și-a încolăcit brațele pe gîtul meu. Alege : magazia, plaja sau tufele de dafin ?

— Turnul farului părăsit, a fixat Pin Arambașa.

Ceilalți l-au susținut.

— Turnul farului... turnul farului.

Îmbarcați în două mașini am plecat spre farul vechi. În drum, sub răzoarele cu tufe de dafin, farurile ne-au dezvelit locul unde-și tăiase beregata frizerul lui Pin Arambașa. Dobitocul murise la amiază, ora și minutul care impart ziua în două părți egale, judecînd de la răsăritul pînă la apusul soarelui, ca și cum ar fi întîrziat în lume pînă la patruj de ani ca să demonstreze că o zi poate fi împărțită în două cu briciul, ca un măr, jumătatea dintîi fiind destinată infernului luării unei hotărîri, jumătatea a doua necunoscutului trufaș, dătător de liniște, dar totodată și arhanghelului răzbunării. Ca și cum, dac-ar exista, arhanghelul ăsta și-ar trage spada să se bată și să învingă un grănicer din paza de coastă, sufocat de căldură și înghesuit sub un umbrar de posesoarea unui bilet cîștigător la toate loteriile de peste timp și care nu fusese niciodată amestecat într-un vraf cu bilete necîștigătoare, șezînd dintotdeauna în poșeta, în palma sau sub elasticul chilotului unei...

— Și Imola ? l-am întrerupt eu, în timp ce Madona-l lua în circă pe Pin Arambașa de gumă și-l tîra afară.

— A tăcut considerînd că am dreptul la o compensație. O salvasem aproape goală de pe acoperișul unei case, Saltava, cum să-și simtă virtutea lezată ! ? Ne-am urcat în far, scara de fier, în spirală fusese frecată cu gaz, iar sus fusese întinsă o saltea. Totul aranjat din vreme, pus la punct, orînduit pînă-n ultimul amănunt, chiar și ligheanul, specialitatea și vocația prodigioasă a lui Pin Arambașa. Jos Pin Arambașa și un avocat fixaseră farurile mașinilor pe trupul farului, le stingeau ; le aprindeau ; marea izbea în tălpile de piatră ; vîntul rotea năluci de porumbei sălbatici ; în ugerul mării pulsau abjecția zădărniciei și infamia sîngelui înțepat de dorinți ; farurile iritate semnalizau bucurie, bucurie, arborați micul și marele pavoaz !; galop în pereți ; vînt născut în fîntînă și aruncînd bufnițe pe geam ; țîțe mirosind a calcar nădușit ; funie scămoșată în cerul gurii ; dansul șoarecilor în magazia de cartofi ; și Dumnezeu venind cu Imola de mînă ; sînteți egali în coșmaruri ; migrația păsărilor ; sala cavalerilor paladini ; umărul mușcat de cîini ; sculptate de trăznet, două trunchiuri de peri sălbatici cad și...

— ...bate-mă, Bozar, plesnește-mă !

Mai tîrziu, la București, căci Juja a înțeles să nu abdice de la tron, cînd venea, aducea un frîu de ponei, curele noi, împletite cu alamă, și mă punea s-o croiesc cu ele, mult, repetînd fiecare lovitură, și-mi săurta mîna, dar în seara

EXISTĂ O GENERAȚIE LABIȘ ?

„Pentru noi, cei care dibuiam atunci cărările poeziei prin toate hățișurile autorizate ale proletcultismului, Labiș reprezenta o bătălie cîștigată, o nouă etapă.

El ajunsese printr-o enormă foame de poezie, printr-o cultură poetică matură, la certitudini și deslușiri din care învățam noi, ceilalți".

Florența Albu

Din Moartea unui poet

de-nceput n-am îndrăznit să-i rup fălcile. Femeia cea mai teribilă. Saltava, monstruoasă, posesiunea și duplicatul ei, sfidare aruncată-n piața armelor tuturor impostorilor.

— Și Imola ?

— Un tub de tristețe albă, și o morișcă de aplauze. Intrase în joc sau se lăsase tîrîtă. ceea-ce-i cam același lucru, îmbrăcase tunica acceptării și domina întregul grup, cerind scurtarea domniei, apoi o nouă tragere la sorți și apoi eșafodul. „Sper că Vicleșug s-a comportat superb, mi-a spus la culcare și am adormit fără să-njurăm sau să preamărim lumea — povestea îndurării, înțelegerii și absolvirii — iar după miezul nopții a început să plouă. Violent. Torențial. Marea Neagră explicîndu-și numele. Smulsă de vînt și azvîrlită, o lișiță ne-a spart geamul. Ne-am pomenit cu ea în pat, un bolovan de negură vie, zbătîndu-se urgisit. Ai curaj să sugrumi o lișiță speriată, Saltava ? Eu n-am avut. Imola a izbucnit în plîns. Orologiul femeilor bătînd confuz măsurile pedepsitoare. Lacrimile sînt, totuși, limanul consolării. Nu predica din amvon, ci escaladarea amvonului pe partea nevăzută, unde stă scrisă tabla iertării și literele incizate în aramă spun că umbra, necercetată, reprezintă inconsistența vinovăției : nu întinde mîna, pentru că nu-ți poți fi ție însuți zălog și nici regulă a-nțelepciunii. Am luat lișița și-am dus-o în tindă (locuiam o căsuță pe paiantă care slujea de obicei ca depozit pentru butoaiele cu persici destinate rachiului, dar recoltatul piersicilor încă nu începuse), gîndind că, dezmeticindu-se, avea să-și dea seama că e prinsă în lanțuri de hîrtie poleită și va sări peste prag, lăsîndu-se din nou dominată de legea inextricabilă a păsărilor, subjugată și devotată zborului. Ploaia, isprăvindu-și enunțul solemn, se risipea acum mărunt, ca o frîngere melancolică, suind de pe mare în stepă, bolborosea mărunt la streașină, fîșîia în iarbă, anula în șoaptă sentințele dictate de tunet în clipele de mînie. Am făcut doi pași pe prispă. Un stol de pescăruși cădea în picaj pe fața mării. Puiul meu de lup dormea, învelit cu ape. Un tren, departe, ritma nedrepte despărțiri : te duc, te duc, te duc...

— Garofeanu ! Vino la mine ! Chiar mă pregăteam să-ți bat în geam.

Mă strigase Pin Arambașa. Iar eu tocmai mă pregăteam să-mi aprind o țigară.

Sta în mijlocul pajiștei, sub clopotul umbrelei, îmbrăcat doar în pijama !

— Bozar, dragul meu, demult, de cind eram copil, nu mi-am mai făcut nevoile afară, pe iarbă verde. Ia și ține-mi umbrela cît mă deșert, nu vreau să mă plouă, că mă trec fiori de ghiață prin șira spinării și nu mai am nici-o plăcere.

Am luat umbrela și l-am ocrotit de ploaie. Stînd drepți și cu fața spre mare. Atunci mi-am ucis sau am recăpătat un sfert de zodie ucisă. Avocatul ăla de-i era prieten lui Pin Arambașa și nevasta lui și alelalte două perechi care priveau pe geam, aburind sticla și ștergînd-o cu palma sau cu poala cămășii de noapte, vor păstra în fundul ochilor, sau tipărite în os, nu șomoioagele de iarbă udă, rupte scurt, cu migală și plăcere întîrziată, cu care s-a șters Pin Arambașa, ci frica, disperarea mea că s-ar putea ivi la geam și Imola, și chiar s-a ivit, dar nu le geam, ci în ușă și a strigat, Pin, naiba să te ia, merită, zău, să facă omu' concediul cu tine, și după aia mi-a fost frică numai de puiul de lup, să nu iasă la vînătoare. A ieșit, dar nu venea spre mal, se rotea prin pîcla de la împerecherea mării cu cerul, aruncînd din gîtlej melci de stîncă, așchii de lemn desprinse din corăbiile scufundate și chiar cîte-o gură de rom.

Pin Arambașa gemea mulțumit, cu mațele curățate: „Iți clănțănesc dinții, Bozar, te-a răzbit frigul?". Dinții, clănțănindu-mi, traforau în lemnul dur al răbdării alt șir de dinți, dublîndu-se singuri c-un accesoriu viguros, capabil să înscrie cearcăne costisitoare și să lase urme de neșters oricărui om de pe fața pămîntului. Dar e bine să știi că l-am și iubit mult pe Pin Arambașa. Prin el am intrat, m-am rotit și-am cules miere în țarcul zeilor. El m-a suit pe scenă și m-a distribuit în roluri principale. „Du-te și creiază-mi Prințul de rouă".

— Prinț ? Care ? De ce ?

— Prințul de rouă.

— Servit cu tacîmuri scumpe ?

— Mîncînd cu lingura adusă de-acasă. Prințul de rouă e cea mai ascunsă izbîndă a mea.

***) Fragment din romanul „Scaunul singurătății".**

EXISTĂ O GENERAȚIE LABIȘ ?

mircea micu: «poeme pentru mama»

1.

Mamă, tu care ești și ai să fii
pînă-n sfîrșitul nopților tîrzii
redă-mă îmblînzitorilor dintii.

Nu mai umbla prin camerele mici,
stafie albă, lama mea de brici,
că sînt încă puternic și arici.

La vișin te mai uită cînd și cînd
ține-mi și mie loc lîngă pămînt
să nu te mai visez în nopți plîngînd.

E vișinul cutremurat de vînt...

2.

Cînd vei săpa grădina trezită chiar în zori
gîndindu-te la mine, ca fluturul de flori,
dea dumnezeu să ningă cu prăbușiri de nori.

Hîrlețul tău să fie ușor ca un cuvînt !
cînd te afunzi ușoară în pămînt
și tu să sapi tăcută și fără de cuvînt.

Și va veni și seara ca bufnița de puf
și ciocul ei va zmulge mici stele ce se rup.
din înălțimi sfințite, din aprigul văzduh.

Ai grijă, tu, de vișin, nu-l reteza din crengi,
el e un vișin tînăr și printre pomii verzi
mă lasă-n veșnicia de care tu mă legi.

Nu-ți încerca veșmîntul de moarte care-l ai,
pune-ți la îndemînă foșnirile din mai
și nu te mai încrede în mult promisul Rai...

Nu mă uita. Mi-e viața de făptura ta legată.

Lumina mea pe veci nedescifrată,
mai naște-mă să mor încă o dată...

3.

Mă mai visezi tu, uneori,
cînd umbli seara, printre flori
mamă de iarbă și de nori ?

Gutuile se sting pălind
în cripta toamnei de argint.
Tu nu mă uiți ! Dar eu te mint...

Și ce mai faci cînd e tîrziu
și-n geamul tău cărămiziu
mă vezi venind întreg și viu... ?

Deschizi dulapul care-l știu
cu giulgi de moarte străveziu
și mă aștepți pînă tîrziu.

Poate că nu e nici așa...
de tristă bătrînețea ta
purtată-n cartier de nea.

Ieși noaptea în grădină, cînd,
de amintiri îți e urît
mamă, de iarbă și de vînt...?

Cu mițele te mai dezmierzi,
din somnul tău să nu mă pierzi
prin turma albilor de iezi...

4.

Deci, va veni și clipa pe care eu o simt...
Va plinge cartierul, va suspina și popa.
Într-un tirziu de iarnă cu glasuri de colind
cind voi clama în mine : Adio, Europa !

Sosind din capitală ca un poet sărac
cu ghearele în spate, sedus de-o aspră junglă,
in hainele-mi cernite, sfios am să mă-mbrac
și am să pling în mine o viață să-mi ajungă.
Adio, Europă ! Tu, Continent bătrin
și tinăr ca speranța pulsind în roase ziduri.
M-aș sinucide zilnic, dar tinăr eu rămin
să-mi port nădăjduirea prin jalnice reziduri.

Adio, Europă ! Bucegii-s mai frumoși
Cunosc cabanierul ce-n haine vechi, de seară,
primește tineri puberi, venind tumultuoși,
vorbind, mincind semințe și înjurind ca-n gară.

Și se va face ziua pe care eu o neg!

Și v-a-ncerca să plingă sub brațul meu un popă.
Dar, mă dezleg de dinsul, și cit mai sînt întreg
clamez distinct și sigur : Adio, Europă !

Deci am să vin. Pe semne, tu nici n-ai să mai fii
și-am să mă prind în hora curaților copii...

5.

Atita de bătrină ca o treaptă
pe care nu se mai poate cobori.
Atita de ostenită ca salcia
neatingind oglinda apei.

Atita de tinără, incit,
numai răsuflind lingă mine
mă ucizi ca un crin
purificindu-mă...

6.

Dacă n-ai fi tu mamă, ce iute n-ai să fii,
să mi te-arăți în somn printre stafii
mă retrăgeam demult dintre cei vii...

M-aș fi făcut în sinea mea covrig
nemaiștiind viața să mi-o strig
ca iepurele prins în cimp de frig.

Dar tu, vii noaptea răsuflind ușor
și mi te-așezi pe timpla mea de zbor
ca lebăda pe rana unui nor.

EXISTĂ O GENERAȚIE LABIȘ ?

„Lîngă Labiș, evoluai. El însuși evolua cu tine, lîngă tine. Nimic mai senzual în prietenia cu Labiș — dacă ți-o acorda — decît drepul la devenire. Lîngă el, m-am defanatizat, nepierzînd credința în Marx. Noi în de noi, am văzut cu ochi mari și înspăimîntați cum cresc „sub cerul ud și negru", cînd „nervii sar ca dracii" — îndoiala, îndoielile și nu le-am refuzat, căutînd noi certitudini ; nici o grabă demagogic umanistă în descoperirea lor ; nici o îndoială că le vom descoperi, folosind la maximum dreptul la eroare — pînă unde se întinde, cu ce se echilibrează, cîtă răspundere și cîtă spontaneitate, cît natural și supranatural se pot doza ca artistul să nu ajungă „blindat" pînă la desfigurare, dar nici vulnerabil pînă la disperare pustie. Probitate și concesie, supunere și nesupunere, viclenie și „conștiiță curată", partinitate și falsitate, dezgust la minciună în artă și voluptate în a striga cu orice risc ce crezi — toate aceste întrebări care au rămas fundamentale și vor rămîne pentru orice artist din cauza circumstanțelor (adică a acelei sume de împrejurări care prezidează de veacuri la eternitatea unui singur vers sau a tuturor versetelor biblice), toate aceste îndelungi ezitări, noi le-am descoperit prin Labiș, cu el, acestea au fost „primele noastre iubiri" vinovate, foarte vinovate, într-atît încît și astăzi mai trăiesc „culpa" unei zile în care aceste întrebări mă părăsesc".

Radu Cosașu

Din Moartea unui poet, 1970

EXISTĂ O GENERAŢIE LABIŞ ?

constantin georgescu

FURT DIN AVUTUL OBŞTESC

„Gîndindu-se poate la zilele ploioase ori la nopţile de toamnă, Nazîru s-a hotărît. Chiar în seara aceea a ieşit din front şi a rămas nemişcat în faţa plutonierului.

— Ce vrei, mă ?

— Să ne mutaţi pe toţi trei într-o baracă, dom'le plotoner.

— Să vă mut într-o baracă pe toţi trei ? s-a arătat el surprins, schimbînd ordinea cuvintelor folosite de Nazîru. Adică de ce să vă mut pe toţi trei într-o baracă ? s-a interesat plutonierul în continuare, micşorîndu-şi deschizătura pleoapelor. Spune, mă, de ce ?

— Păi, ca să mai vorbim şi noi... Plutonierul a înaintat cu un pas. Deţinutul a rămas pe loc. Nu avea voie să se mişte, chiar dacă asupra lui ar fi ameninţat să se prăbuşească coama unui munte. Ca să mai vorbim, dom'le plotoner...

— Ca să mai vorbiţi !... Numai măgarului trebuie să-i pui ochelari verzi cînd îi dai paie, ca să creadă că mestecă fîn ! a ţipat celălalt scos din fire, fără ca nimeni să poată pricepe ce legătură poate fi între aceste cuvinte şi plîngerea deţinutului Nazîru Ştefan Iordache. Vi s-a făcut de evadare ?!... Omul înţepenit într-o incredibilă poziţie de drepţi îşi opri răsuflarea — sau poate că singură i se oprise — prăbuşindu-se în golul unei lumi ciudate, lipsită de contur. Plutonierul mai făcu un pas. Zîmbea firav. Îmi înfig dinţii în beregăţile voastre şi vă dau la scăzămînt, băi... Se opri ca să strănute. Se vede că trăsese prea mult aer în piept. Să...

Pentru Nazîru furia celui din faţă devenise inexistentă. Nu-i păsa că un om cu mîini şi ochi ca şi ai lui îl striveşte sub vorbe şi sub înjurături, pentru că ochii lui nu mai desluşeau nimic din tot ceea ce pînă atunci îi fusese perceptibil. Gradatul nu mai exista. Nu mai existau nici barăcile, nici vecinul lui de pat, Lazăr Dobre Bordea, nici gardul de sîrmă ghimpată, nici Miticoreanu, nimeni... Ochii lui se acoperiseră cu o pojghiţă de ceaţă, privind lumea pe dedesupt. Forfota din jurul său era neînţeleasă, inutilă chiar. Cu mai puţin de o jumătate de ceas în urmă, în dreptul casei lui oprise maşina neagră a spitalului din Babadag. Îl costase o mulţime de parale ca să-l poată aduce acasă pe mort, pe Ştefan Nazîru, tată-său. Bani să-i cumpere coşciug lăcuit, de la stat n-a avut, şi nici de la cine să împrumute. Avea casă grea şi nu-i dădea mîna să arunce banii. Fără coşciug, însă, nu-l putea scoate pe poarta spitalului. S-a rugat de un doctor să-i dea dezlegare să-l aşeze într-o ladă de scîndură din dosul morgii, chiar dacă lada nu era destul de lungă şi mortul a trebuit să fie niţel înghesuit, împingîndu-i-se mult genunchii spre gură. Cît a durat drumul, nu şi-a luat ochii de pe chipul lui Nazîru, bătrînul. Murise nebărbierit, şi cu toate că-i pusese drept căpătîi căciula lui, şoferul se grăbea al dracului şi gonea cine ştie cu cît pe oră, mortul plesnindu-se cu capul de-o parte şi de alta a lăzii, de-ţi era mai mare mila. Se vede că omul de pe maşina morgii l-a mirosit pe Iordache că umblă cu buzunarele rupte şi se grăbea să mai apuce „măcar o cursă ca lumea". Mai erau doi morţi în spital : nevasta unui învăţător din Topalu, om cu dare de mînă, care era în stare să plătească maşină de piaţă pînă acasă, şi un copil de vreo nouă ani, băiatul unui preşedinte de primărie, care se jucase cu nişte sîrme prin curtea spitalului şi se curentase. Îl adusese mamă-sa la control, că nu prea auzea bine. „Ăştia sînt care nu se uită la bani", gîndise şoferul. Pe Nazîru, bătrînul, nu l-ar fi dus, dacă nu l-ar fi ameninţat doctorul de gardă că-i desface contractul de

muncă. A scrîşnit din măsele, l-au urcat pe mort în ladă, lada în maşină, şi acum goneşte ca un descreierat pe drumul desfundat ce se desprinde din şoseaua asfaltată spre satul lui Iordache. Nu avea nici un rost să se ia în gură cu doctorul. Înainte de-a se încadra pe microbuzul morgii, lucrase pe o basculantă la o întreprindere de drumuri. Ciupea şi-aici, dar îl spălau năduşelile pentru o maşină de balast cărat în curtea cine ştie cărui client ocazional. Două sute de lei maşina. Mai mult de două drumuri pe săptămînă tot nu putea să facă. Aşa, la morgă, e liniştit. Au rîs vreo cîţiva şoferi de el, dar lui puţin i-a păsat. Ce dacă umblă cu mort în maşină? Bani să iasă! Şi ies; ies, că omul la necaz nu mai ţine socoteala cît cheltuieşte. S-a învăţat şi cu cei care-l plîng pe mort, şi cu cei care-l vorbesc de rău. Uneori îi pică şi ceva clienţi pentru întors. Cine s-apucă să controleze maşina morgii?!... O dată a cărat nişte saci cu ciment; altădată s-a dus cu ardei gras pînă la Tulcea. I s-a întîmplat să care şi hîrdaie cu boască de struguri dintr-un sat cu cazanul de ţuică sigilat. „Ce nu face omul pentru o bucată de pîine!..." cum are el obiceiul să spună. Era o fire tare. Închidea geamuleţul care-l despărţea de coşciug şi de neamurile mortului, ambala motorul şi gonea pe şosele, ţinîndu-şi cotul stîng sprijinit pe marginea uşii. Uneori, cînd drumul era mai lung, începea să fluiere. Cînd i se ura, schimba fluieratul în cîntec:

„Se ceartă bradu' cu plopu'
Care să rămîie-n codru..."

Cînd a ajuns în dreptul porţii lui Naziru a oprit brusc, a sărit de la volan, l-a grăbit pe Iordache să găsească vreo doi oameni ca să care lada măcar pînă pe prispă, oamenii au venit, l-au ajutat, el şi-a luat lada pentru care dăduse „semnătură de primire", a dat maşina cu spatele, a lovit-o niţel de gard plesnind vreo două uluci şi cîteva scînduri de la podişcă, şi a plecat în goană cu speranţa că mai apucă „măcar o cursă ca lumea". În urma maşinii a plutit o vreme un nor de praf înecăcios, după care s-a limpezit, şi lumea care se strînsese în dreptul casei a început să se privească cu un fel de mirare inutilă. Pregătirile înmormîntării, Iordache Naziru le-a lăsat pe seama neamurilor. El s-a împrumutat de două sute de la un vecin şi s-a dus la depozitul de cherestea să cumpere vreo şase scînduri. După ce a ieşit din curte şi a făcut vreo cîţiva paşi, s-a oprit pentru o clipă în mijlocul drumului şi s-a uitat îndărăt. O mulţime de lume umbla fără nici un rost prin curte. Se întîmplă destul de rar ca o maşină a morgii să intre într-un sat. Cînd o văd, mai cu seamă femeile şi copiii, lasă totul la pămînt şi se bulucesc să afle pe cine au adus. Se opresc la cîţiva metri depărtare şi, cu toate că e o maşină la fel cu celelalte — numai culoarea aceea rea o deosebeşte de restul maşinilor — o cercetează de la distanţă cu teamă şi curiozitate. Ştie că au să născocească tot felul de vorbe pe seama lui, dar nu are încotro. Saltă din umeri şi pleacă mai departe, el însuşi fiind cel dintîi născocitor: „L-a adus pe bietu' tac-su înghesuit într-o ladă de scînduri căptuşită cu tablă pe dinăuntru. Cine ştie la ce-or fi folosit-o doctorii de la spitalu' din Babadag..." La depozitul de cherestea, închis. Paznicul îi spune că „tovarăşu' Anghel e la bodegă să servească masa". Naziru ia drumul în picioare. Se grăbeşte. Pînă cumpără scîndurile, pînă face rost de căruţă să le aducă... A doua zi, bătrînul trebuia îngropat. Murise cu o noapte în urmă şi pe căldura asta de august... În bodegă, numai cîţiva oameni. La o masă, secretarul primăriei cu doi necunoscuţi. Mîncau covrigi şi beau vin cu apă minerală. Aveau pe masă două sticle cu vin şi una singură cu apă minerală. Poate că băuseră mai mult, dar gestionarul îşi ştia bine lecţ a: strîngea întotdeauna ce era de prisos. La altă masă, un brigadier de la „cultura — mare" bea ţuică cu doi meşteri zidari dintr-o comună vecină. Se vede că se tocmeau pentru casă. Brigadierul şi-a strîns tot materialul. Are de gînd să-şi facă o casă pricopsită. „O să-l tai şi pe popa!" se lăuda el ori de cîte ori i se ivea prilejul. Era şi ajutorul de şef de post. El stă numai în picioare şi bea la colţul tejghelei. Bea numai „rom de Jamaica". Gestionarul face comandă specială. Care cum intră pe uşa circiumii, chiar dacă vine numai să-şi ia de doi lei Mărăşeşti, îi arde un „să trăiţi tov sergent major", după care se apropie cu precauţie şi-l întreabă: „Ce beţi?" „Un rom mic", Ilie, ori Gheorghe, ori Marine, ori cum îl cheamă pe celălalt. Rămîne, nu rămîne, omul plăteşte şi pleacă. Nu se ştie ce nevoie poţi să ai, şi nu te serveşte. Gurile rele spun că sergentul major ar avea băutura plătită pe cel puţin doi ani înainte. „Şi dacă vine orden să-l mute?" se interesează cîte unul. Are oameni «sus»! Şi dacă nu se poate şi nu se poate şi trebuie să plece, îşi retrage banii, îşi face bagajul şi pleacă. Abia că are cu ce-o scoate la capăt pînă l-or cunoaşte ceilalţi şi i-or deprinde năravul.

Mai sînt şi alţi consumatori în bodegă. La o masă ceva mai ferită, stă agentul veterinar cu Bordeianu, contabilul primăriei. Naziru i-a văzut şareta trasă afară, lîngă gard. Ăsta nu face un pas pe jos. Şi cu bicicleta îi e silă să meargă. Are faţa ştearsă ca un gologan scos din circulaţie şi conştiinţa deflorată ca o monedă găurită. Tovarăşul Anghel, şeful depozitului de materiale de construcţie, nu era. Naziru intră într-un fel de panică. În lipsa lui nimeni nu are voie să vîndă, nici măcar cele şase scînduri de care avea atîta nevoie Iordache. Sergentul major îi descoperi cu uşurinţă bîlbîiala mişcărilor şi-i făcu semn cu degetul să se apropie de el. „Ce era cu maşina aia în poarta ta, Nazirule?" „L-am adus pe tata de la spital. Şi fără nici o pauză: Nu l-aţi văzut dumneavoastră pe tovarăşu' Anghel de la depozit?" Gestionarul se rezemase cu coatele de tejghea şi zîmbea complice. El răspunse. „Plăteşti un rom?..." Întrebatul băgă mîna în buzunar şi scoase o hîrtie de douăzeci şi cinci. „E dincolo, îi făcu semn cu ochiul sergentul major. E cu un şef de-al lui. Ce vrei să-i faci; fără şefi nu putem trăi!..." «Dincolo», era o odăiţă în care nu aveau loc decît două mese, singurele din toată bodega, acoperite cu faţă de masă din material plastic, cu scrumieră de sticlă şi cu solniţă cu scobitori. În încăperea asta nu avea acces oricine. Era un fel de „salon". Aici se retrăgeau numai clienţii „cu serviciu", mai cu seamă cînd le „pica" cineva în control. Naziru bătu la uşă şi mai înainte de a primi răspuns, apăsă pe clanţă şi intră. „Să trăiţi, tovarăşu' Anghel!" Şeful depozitului nu suferea să i se spună „domnule". Omul a tăcut, aşteptînd să i se răspundă. Cei doi nu l-au bă-

gat în seamă. Știam că a intrat, îl bănuiam rămas înțepenit lîngă ușă cu căciula în mînă și sudoarea scurgîndu-i-se în valuri pe frunte și pe ceafă, dar n-aveau poftă să-i dea atenție. Străinului se vede că-i făcea plăcere ținuta umilită a noului venit, deoarece își aprinsese o țigară zîmbind. Șeful depozitului rămăsese cu mîna oprită între farfurie și gură. În mînă ținea o scobitoare în vîrful căreia se afla o măslină dolofană, bine îmbibată în untdelemn. Iordache nu îndrăznea să se miște. După o vreme, tovarășul Anghel ridică păhărelul cu țuică, ciocni cu necunoscutul și, prefăcîndu-se mirat, ca și cum abia ar fi remarcat prezența celei de-a treia persoane, îl cercetă cu bunăvoință: „Ia zii, Nazîrule, cu ce treabă ne deranjezi?" La început, luat prin surprindere, omul puse pauze lungi între cuvinte. „Să mă iertați... că vă supăr... tovarășu' Anghel... da' am nevoie de vreo cinci, șase scînduri... că a murit bietu' tata... și nu am din ce-i face coșciug"... Urmă o pauză. Cu vădită plăcere străinul sorbi din păhărel, trase un fum din țigară, mai trase unul, după care, întorcîndu-se cu fața spre Iordache, îl certă cu glas părintesc. „Da' bine, bade; dumneata pe ce lume trăiești?!... Nu știi că nu se vinde o scîndură? E fond centralizat!... Toată cheresteaua e numai pentru gospodăria colectivă!..." Nazîru tresări. Glasul lui sună spart: „Îl am pe tata mort în casă, tovarășu'... N-am cu ce să-l îngrop!..." Șeful depozitului își privea cu adîncă admirație vecinul de masă. „Noi te înțelegem, dar nu te putem ajuta. Dacă aduci aprobare de la raion, tovarășu' Anghel e om de suflet; te servește cu dragă inimă!... Acum, lasă-ne și pe noi să servim masa"... Și fără altă vorbă, îi întoarse spatele lipindu-și buzele de marginea păhărelului cu țuică. În mintea lui Iordache Nazîru se făcu lumină. Deschise ușa binișor, băgă mîna în deschizătură ca să n-o trîntească cu prea mult zgomot și să-i tulbure pe cei doi, și cu sufletul la gură se apropie de tejghea. „Ce bea tovarășu' Anghel, vărule?" îl cercetă el în șoaptă pe gestionar. „Țuică bătrînă, Iordache". „Pune o jumătate să..." „Ce vorbești, mă, crezi că ei sînt oamenii de-o jumătate? Îi insulți. Nae Coșereanu a avut nevoie de patru foi de tablă galvanizată că-i ploua în casă. Patru foi, patru kile a plătit!..." „Atunci dă-mi un kil. Eu n-am nevoie decît de vreo cîteva scînduri să-i fac coșciug ălui bătrîn"... Luă sticla, o ascunse în sîn și se repezi spre ușa pe care o lăsase crăpată dinadins. În urma lui, sergentul major filozofă dus pe gînduri: „Fără proști, viața pe lumea asta ar fi al dracului de plictisitoare!..." Intră, așeză sticla pe masă și fără să scoată un cuvînt, se retrase lîngă ușă, așteptînd cu încordare. „Nu trebuia, neică Iordache, vorbi șeful depozitului, deslipind cu dibăcie hîrtia care acoperea dopul sticlei. Dar dacă e plăcerea dumitale... Eu te înțeleg; dar înțelege-mă și dumneata pe mine. Doar ai auzit: «fond centralizat!...»" Scoase briceagul din buzunar, desfăcu dopul, turnă în cele două păhărele, mai ciuguli o măslină, două, după care, văzînd că omul se încăpățînează să rămînă încă, șopti " „Cere-mi orice; îți dau cărămidă, îți dau var, îți dau țiglă, dar scîndură, nu!..." „Pot să-i fac coșciug din țiglă, tovarășu' Anghel?!..." întrebă el întărîtat. „Te cred, dar n-am ce-ți face. Încearcă și dumneata la raion. Dacă-mi aduci scris, eu îți dau, că doar n-o țin pentru mine!... Dă fuga și spune-le șefilor de la secția agricolă despre ce e vorba. Eu, cu dragă inimă..." „Știi cum îi îngroapă pe călugări, bade?... Omul nu-i răspunse. Îi înfășoară într-o pînză de sac și trag pămînt peste ei. Ce mai simte un mort!..."

Noroc că gara e aproape de sat. N-a mai dat pe-acasă. Două ceasuri și jumătate a stat și-a așteptat pînă la venirea trenului. Nu s-a gîndit la nimic. Nici măcar la Nazîru, bătrînul. N-a putut. La secția agricolă, nimeni. Se terminase programul. A trebuit să se întoarcă la gară și să stea în sala de așteptare. La sfatul raional nu l-a primit portarul. „Asta e instituție politică, neică, ce știi dumneata?!... Vii mîine după opt, îți dau bon și la unșpe intri în audiență la cine ai nevoie. La ăștia, la agricol, nu-i o problemă. Dacă îți intra în cap să stai de vorbă cu vreun vicepreședinte, atunci era mai greu. Îți trebuiau vreo trei, patru zile pînă te planificam. Da' la agricol..." Așa a făcut. Cînd s-a luminat, a bătut în geamul portarului. Ușa de la intrare era încuiată. S-a rugat de el să-i dea bilet. Numai în genunchi nu i-a căzut. „Mi se strică mortu' în casă, dom'le..." Celălalt nu s-a dat bătut. Știa el „cît de șmecheri sînt țăranii. Pentru te miri ce fleac, gata la raion". Și ca să-ți înșele vigilența, născocesc tot felul de tertipuri... „La opt, cînd mi-o veni schimbul. El îți dă hîrtia, că noi facem în tură; douăsprezece cu douăzeci și patru..." A venit schimbul, l-a programat, dar pînă n-a bătut ceasul de unsprezece ori, n-a fost cu putință să intre. „Trebuia să vii ceva mai de dimineață, neică! Nu cred că-ți aprobă, dar oricum; te convingeai cu ochii dumitale. Șeful nici n-a mai dat pe la birou. S-a dus mașina pe la nouă și jumătate de l-a luat de-acasă. A plecat pe teren. Eu, n-am ce să-ți fac. Dacă mi-ar sta în mînă, te-ași servi, că doar și banii dumitale merg..." Nazîru a înțeles. A băgat mîna în buzunar și a scos o hîrtie de-o sută. „Plătesc, dom'le, numai nu mă lăsa cu mortu' în casă!..." N-a avut tren de întoarcere decît spre seară. Cînd s-a dat jos, pe o linie mai lăturalnică, a văzut două vagoane încărcate cu scîndură. S-a ascuns în niște porumburi. Tîrziu, după miezul nopții, s-a hotărît. A furat trei scînduri de brad dintr-un vagon. Cu mîna lui a făcut coșciugul. Pînă la ziuă l-a dat gata. N-a avut vopsea să dea pe el, și cînd au trecut cu mortul spre cimitir, i-a văzut tovarășul Anghel. Șeful depozitului venise la bodegă „să servească masa". Chiar în aceeași zi a făcut „notă informativă" către postul de miliție. Șeful era în concediu. „Cercetările" le-a făcut sergentul major. Iordache Nazîru a recunoscut. L-au condamnat pentru „furt din avutul obștesc..." Pojghița de ceață nu-i mai acoperea ochii. Îl vedea bine pe gradat. Deținuții tăceau. Plutonierul major se scărpina la nas și strîmba îngrijorat din buze. În depărtare se auzea lătrînd un cîine. Toma Izet oftă.

— Săăă... ăăă... te satur eu pe tine, mă! Hoțule!... Trei zile arest sever!

Cuvîntul căzu greu asupra lui, strivindu-l. Frontul se rupse și toți, de bună seamă că în afară de el, porniră spre barăci. Jur împrejur nu se mișca nici o frunză. În stînga, cerul se acoperea de nori trandafirii și galbeni, semănînd cu aburii care ies din turte îndată după ce le-ai scos din cuptor. Dincolo de gardul de sîrmă ghimpată, la marginea cîmpului pustiu, stătea un vițel, rătăcit de cireadă încă din ajun, și zbiera întinzîndu-și gîtul către zare. După fiecare zbieret își ciulea urechile la ecoul care i-l repeta....

a. i. zăinescu

Sulfatul de crini

I

Dintr-un pocnet de pușcă, probabil,
Ori dintr-o cîmpie ce se învinețise prea mult,
Cînd dau să mă întorc și, jos, ce să văd —
Ca o șopîrlă albastră-aurie, în iarbă,
O idee care aproape nici nu se mai mișca ;
O idee care aproape înghețase și se mai
acoperea
Și cu un strat fin de pulbere pe deasupra
Și care nici n-a tresărit cînd s-o ating, pîlpîia.

Căzută cine știe de cînd
Și a cui ? — o idee — m-am trezit că întreb
Și spun vorbe care nu mai sînt ale mele —
ce este
Cu sulfatul acesta de crini, bunăoară,
Și mai ales fiți atenți, vedeți în ce doze
Îl dați căci o anestezie totală
Nu cred că-i posibilă, am mai spus,
Și nici lumea, nici stelele încă nici nervii
Noștri nu sînt atît de rezistenți

II

Aveți grijă ce faceți cu el și nu-l încercați
Decît pe amintiri ; dacă se înrosec
V-au fost livrate de mai înainte,
Din ultimul veac de turnesol.
Dacă se fac albastre-ați iubit mult,
Ați săpat numai tranșee în veacul acesta
Și ați mai și putrezit cîte puțin
Încercați-l pe cai, cel mai bine,
Despre ei și așa nu se știe
Mai nimic dacă visează sau sînt
Tot mai puțin ca și cîntăreții.
Cîte un cal le taie drumul tuturor
Și asta atît de absent, somnambul cîteodată
Că nici nu mai știi cine
Pe cine mai trage și unde
Într-un întuneric atît de scăpărător

III

Puneți sulfat de crini în mari
Alambicuri în somn și vedeți
Cum mai arată, cum miros totuși visele.
Vă duceți pe-un deal mai întîi
Și le puneți să care stînci de acolo, să are
Vă întoarceți mai pe înserat, nu le dați
drumul de loc
Și mai ales nu luați în seamă vaietele lor,
Vă îngrijiți de răni,
Le dați în parte dacă nu mai prididiți,
Dar oricum răsădiți, semănați ceva și pe ele.

Și vedeți, cu praful acesta puteți dobîndi
Și oroarea de-a mai dormi și bogăția
Ostenită a zilei care se încinge
Și picură stinsă pe la butoniere

IV

Cu praful acesta pe care nici eu
Nu-l pot descrie în amănunțime și-al cărui
Secret nici nu cred că-l voi putea divulga
vreodată ;
Dar oricum, fiți atenți,
Vedeți ce faceți cu el și mai ales
Vedeți în ce doze îl dați căci o anestezie
Totală nu cred că-i posibilă, am mai zis,
Și-am mai zis, doamne,
Ce mare și deasă e iarba ta, doamne,
Că uite tocmai unde te împiedici de cîte-o
idee
Și uite, cîteodată, ce se poate face din ea.

EXISTĂ O GENERAȚIE LABIȘ ?

Prin labirintul unui termen

I. Generația este un Maelström în care se repede să plutească cine are vocația amețelii. Pe mine mă impresionează mai mult cei care rezistă într-o generație decît cei care se înghesuie să devină exponenți. Generația este, poate, mai mult o metaforă decît un concept, ea conține multă sentimentalitate ; te unești și te lupți cu cei pe care-i iubești. Cine abandonează acest cîmp de luptă uită colegii de liceu, colegii de facultate, colegii de revistă literară, colegii de cenaclu, colegii din acele interminabile discuții de cafenea literară. În acest sens generația este o mină de timp în care intră numai minerii buni, cei pentru care lumina zilei este o veselie formidabilă, creată în kilometri întregi de galerii subterane. Orice creator are orgoliul firesc al individualității lui dar, dacă e lucid, trebuie să recunoască un lucru ce îmi apare clar ca nevoia de identitate a unui nou născut : poate să stea în vîrful muntelui, poate să se pitească în troscotul cîmpiei, poate să viseze la dialogul cu alte epoci dar nu poate să ignore valoarea care dospește în jurul lui și care are totdeauna o vîrstă.

II. Confuzia dintre generație și acțiunea literară de grup deformează însă istoria literară. Din motive de igienă în axiologia personală autori puternici se încăpățînează să vadă în ideea de generație un experiment continuu de sociologie literară. Există o inerție a enumerărilor de nume, nume care nu mai corespund gustului public, dar corespund conformismului ambițios și aberant al unor critici : ei confundă coerența acțiunii lor cu admirația necondiționată. Faptul că eșecurile lamentabile ale unor autori notorii sînt privite fără discernămîntul necesar trezește ironia noilor promoții. (Generația pe care o concep ele promite aceleași păcate.). Cînd termenul „generație" este folosit ca să niveleze valorile apare în mod firesc scepticismul față de el. Sînt, în critica literară, termeni consacrați care trebuie păziți ; „generație" este unul dintre acești termeni. Discreditarea lui mărește vulnerabilitatea actului critic.

III. Pana anchilozată a criticului nu mai produce de multă vreme nedumeriri. Acum, valorile au împînzit viața literară. Critici cu experiență și critici fără experiență își împrumută haotic scări valorice cioplite în grabă. Nu este un secret pentru nimeni că dintre toate formele literare critica este cea mai leneșă. De cîțiva ani de zile a depășit stările de narcisism ; avea nevoie să se scruteze în oglinda propriilor concepte, definiția ei, însă, e autentică numai în raportul strîns cu literatura ca atare. Criticul suferă de absența acelei neutralități (impersonalități) maioresciene. Cel mai semnificativ simptom : fiecare critic își ia în custodie cîțiva autori, îi urmărește, se limitează și pierde din vedere ansamblul literaturii române contemporane. Un grup de poeți ajunge să creeze un grup de critici. Amiciția poeților se bazează pe o amiciție simetrică din partea criticilor. Să fie aici vorba de o încurcare a planului spiritual cu cel material ?

IV. Trebuie să fie aduși în atenția publicului și alți scriitori. Zîmbetul sceptic al unor autori excepționali care reprezintă o anume generație dar, din diverse motive, sînt omiși din listele curente, mi se pare firesc. Ei sînt puși în situația de a vorbi favorabil despre un termen care îi refuză pe nedrept. Există posibilitatea ca forța unei generații să stea mai degrabă în numele nevehiculate cu promptitudine zilnică. Există și posibilitatea ca destine literare neconvingătoare să rămînă un timp, în atenția publicului, ridicate la putere de creații importante, ascunse cu grijă de pîntecul de elefant al acestui termen : „generația". De cîte ori sub emblema de exponenți ai generației insistă autori care fără această emblemă ar trăda o față anemică de atîtea ori mă voi ridica împotriva utilizării termenului ; numai pe această cale poate fi salvată acea parte a lui cu care istoria literară are șanse să opereze. Se vorbește de ani de zile despre „Generația de la Labiș încoace". Și se înșiră aceleași trei nume. Dacă avem și îndoieli față de aceste trei nume e firesc să avem îndoieli și despre generația reprezentată de ele. Iar dacă bănuim că restul generației e mai puternic, e firesc să ne îndoim de justețea folosirii termenului. Pe de o parte, critica a observat schimbările produse în ultimii douăzeci de ani de poezie românească, schimbări datorate unor poeți formidabili care n-au debutat înainte de anii șaizeci, pe de altă parte, critici consecvenți, în loc să vorbească așa cum îi stă bine criticului, cîntă mereu aceleași nume aflate la periferia nucleelor stilistice. Trebuie să fie spart termenul despre care vorbim cu scopul de a fi recreat pe baza identificării lui cu realitatea literară. Altfel, el va rămîne în istoria literară ca un mic, dar, deloc neglijabil, dogmatism din pricina căruia articolele multor critici contemporani (importanți) vor avea de suferit. Cred în generație, pe de o parte, afectiv, pe de altă parte, cred în ea ca într-un instrument de lucru, pseudopod însă, care tocmai de aceea poate fi falsificat în scopuri de reclamă nejustificată de către o parte a criticii literare. Deci : atenție la acest termen !

George Alboiu

EXISTA O GENERAȚIE LABIȘ ?

„A primit bani de la Contemporanul. Vine în camera mea (sînt privilegiat, m-am mutat într-o fostă baie în care nu încap decît trei paturi) cu o jalnică haină de ploaie, dintr-un soi de celuloid de o culoare dubioasă.

— Îți place ?

Pare fericit de achiziție.

— Nu.

— Nici mie.

Nu întreb. Așa cumpără Labiș.

— Ghici ce am aici ?

Îmi arată o carte cu tartaje verzi, de piele aurită.

— Nu știu !

— Un Eminescu ! Ediția princeps, cu portret".

11.

„Vorbește despre Eminescu. E în pat și răfoiește tomurile ediției Perpessicius cu voluptatea unui degustător de vinuri rare. Amintirea lui Eminescu e atît de prezentă în ființa lui încît îmi pare că s-au cunoscut. Azi, Labiș a fost la cimitir să pună o garoafă pe mormîntului lui Eminescu. Brusc „populat de idei" (expresia e a lui) a scris pe o hîrtie găsită pe o alee, versuri suavteribiliste, din care cred că-mi amintesc unul :

Sînt ultimul poet care te cîntă...".

„Vreau să aparțin primei generații care să nu fi trăit între cele două războaie mondiale. O generație în literatură se stabilește însă în primul rînd prin filiație, nu este o vîrstă (mai ales că trebuie să avem unii față de alții o imensă toleranță, dacă vrem ca și viața s-o aibă față de noi. Eu mă pot simți foarte apropiat și de Filimon, și de Cîrlova. Sau iată : Ion Gheorghe face parte din generația Ion Gheorghe, o generație care începe și se sfîrșește cu el. Eu, care mă însum totuși generației Labiș, mă consider, în ciuda independenței lui, și în generația lui Ion Gheorghe. Pentru că semnele lui îmi aparțin și mie".

Din „Sînt fericit că sînt scriitor", interviu cu Iulian Neacșu, revista „Luceafărul", 5 mai 1979.

Gheorghe Tomozei

Poetul și cîinele

DUMITRU DINULESCU

Lui Petre Stoica

Cîinele Snaky era un cîine jigărit, amărit, nenorocit, vai de el.

Într-o zi se-ntîlni însă c-un poet.

Fiindu-i milă de cîine, poetul îl invită să vină cu el.

Trebuie spus că acest cîine trăind pe domeniul casei de creație Mogoșoaia era permanent în pericol, deoarece respectiva instituție avea contact cu SANEPID-ul care venea periodic și otrăvea cîinii.

Snaky era un cîine din sat.

Fiind însă gonit de-acasă se oploșise pe domeniul casei de creație.

Nu era însă prieten nici cu cățeaua de la Veta, camerista, nici cu dulăul Alexandru, un cîine frumos și negru și care aparținea lui Nenea Turcu.

Snaky făcea naveta între poartă și bucătăria casei de creație, dar nu reușea decît rar să pună laba pe-un os, ceva și abia-și ducea zilele.

În situația lui mai erau și alți cîini de pripas din incinta casei de creație, ca să nu mai vorbim și de pisici.

Snaky de fapt nici n-avea nume. Dar așa l-a botezat poetul.

Poetul și Doamna sa întorcîndu-se într-o noapte din sufrageria casei de creație pe drumul ce duce pînă la căsuța de la poartă, unde aveau ei camera, se treziră însoțiți de Snaky.

Poate că Snaky, la vîrsta lui de un an și ceva, nici nu cîntărea două kilograme, deși Snaky nu era un cîine fin, un pekinez sau așa ceva.

Nu, Snaky era o corcitură din cea mai sinistră cu putință. Avea sînge de ciobănesc și de cotarlă, chiar puțin de lup și iarăși de cotarlă, în orice caz Snaky nu avea nimic nobil în el.

Avea însă o grijă permanentă, avea o neliniște cumplită, pe care o dădea foamea, o foame de cîine de țară, care nu se poate compara cu nici o foame din lume.

Înțelegînd asta, poetul nu goni cîinele.

Ajunși la căsuța de la poartă, Poetul și Doamna sa întinseră pe masa de pe verandă sticlele de vin, pachetele cu mezeluri și pîinea.

Apăru somnoros și celălat poet care ședea în căsuța de la poartă cu Doamna sa.

Fiindu-i foarte sete și abia trezit din somn, al doilea poet își turnă imediat un pahar de vin.

Poetul se-așează și el masă, Doamna sa intră în odaie, iar cîinele Snaky începu să dea din coadă. Pătrunsese și el pe verandă, privea cu ochii lui buni și plini de speranță spre masa poetului.

Bărbatul cu barbă, fiindcă poetul era un bărbat cu barbă, desfăcu pachetul de mezeluri, alese o bucată de șuncă și o aruncă lui Snaky.

Snaky prinse bucata din zbor și o-nghiți fără să o mestece.

Poetul îi mai aruncă o bucată de șuncă. Snaky o înghiți tot fără s-o mestece.

— Snaky ! răcni poetul.

Cîinele ciuli urechile și o undă de inteligență trecu prin ochii lui altfel anoști pînă atunci.

Astfel îi rămase numele Snaky.

Cu timpul, alături de Snaky, care-și făcu domiciliu din veranda căsuței, veni și o cățea care primi numele de Sexy, tot o cotarlă și, în fine, Lățosul, un cîine mic, cu picioarele scurte, dar cu sechele de caniș.

Poate prozatorul și dramturgul Ion Băieșu trecînd pe-acolo pe la Mogoșoaia cu cîinele său Johnny, care e un splendid caniș alb, Johnny se-ncurcase într-un moment de răgaz și neatenție a scriitorului cu o cățea locală.

Aceasta era probabil explicația sechelei de caniș a Lățosului, altfel un cîine penibil, după cum am explicat.

Snaky se făcuse însă destul de rău. Începuse să latre, păzea cu demnitate domeniul pe care și-l însușise. Sexy și Lățosul erau însă blînzi. Lățosul chiar făcea încă naveta între bucătăria casei de creație și casa de la poartă, mai ales că Snaky nu prea îl suporta.

Dar Snaky se-nțelegea bine cu Sexy, mai ales că Sexy era de sexul feminin, iar Snaky de cel masculin.

Într-o frumoasă seară de vară, cînd vîntul bătea încetișor și copacii foiau liniștiți, Snaky se-mperechiă cu Sexy.

Peste vreo două luni poetul plecă însă de la Mogoșoaia și Snaky, Sexy și Lățosul fură otrăviți de SANEPID.

Moartea lor se întîmplă într-o dimineață galbenă de toamnă. Mai întîi muri Sexy, apoi Lățosul și-n fine Snaky, care rezistase mai bine otrăvii.

Dar Poetul nu știu nimic. Își continuă viață lui agitată și intră în iarnă cum intră în iarnă fiecare poet cu viața agitată și-ntr-o noapte cînd se-ntorcea agale spre casă printre copacii troieniți de viscolul din timpul zilei, se gîndi cu nostalgie la zilele verii, la Snaky, la Sexy, la Lățosul și se opri atunci din drum, intră într-un bufet de cartier și bău o vodcă. Ceea ce nu era suficient.

Dar se ridică, obosit de-această nouă vodcă și se pierdu printre luminile chioare ale cartierului.

STAREA DE FAPT

ioan flora • R. S. F. IUGOSLAVIA

Tînără țărancă cernită

Ea mușcă din asfalt călcînd și nu mai trece,
timidă și deconcertată,
prin aglomerația din fața cinematografelor,
prin fața postului de miliție,
a chioșcurilor bandajate cu scandaloase
poze de femei goale ;
ea face abstracție de vacarmul din piață și
stații,
de indolența, delirul și chiar existența
aprigilor locuitori ai capitalei.

Broboada, lucioasele-i șuvițe de păr,
cele cîtiva rînduri de fuste și bluze,
batista pe care și-o duce cînd la gură, cînd
la nas,
osoasele-i mîini mărșăluind,
sîngele năvalnic și umbrit al obrajilor,
zîmbetul crispat din colțul gurii,
toate,
absolut toate îmi demonstrează
cît de nedemn este să scrii versuri.

Și e suficient să o vezi cum sfidează, ingrata,
betonul și semafoarele,
afișele,
presa cotidiană și periodică,
bunul simț și epoca,
seratele, evenimentele, ghișeele, et caetera,
et caetera,
pentru a te abține,
ba chiar pentru a renunța definitiv la artă.

Ci ea caută, de fapt, o cișmea, căci îi este
sete.
Ea nu are o părere anume despre actuala
criză morală și economică,
despre o problemă ontologică sau alta.
Se-oprește și-ntreabă doar (în cîteva rînduri)
cam cît ar fi ceasul
și ca într-un vag scenariu
se vede intrînd mașinal în gară.

Nu peste mult își va priponi, pentru o
jumătate de oră,
printre linii trupul,
ca un tînăr corb-de-mare picioarele inelate
în nămoloasa carne a Dunării.

Însuși seninul limbii române

Trec cu palma peste tavanul brăzdat și-ncerc
să desprind,
să rotesc acele planete cilindrice,
roșietice și vii,
cărora toamna și iarna le zicem molii,
care nu știu de gravitație și vid și care
nu scot nici măcar un cît de pic pocnet
cînd le strivim între degete.

Trec cu palma peste limba-mi neclintită din
gură
și ea e aspră,
aspră doar, nu și umedă,
și-mi pare că murmurînd invoc
însuși seninul limbii române.
Pare-se că zidesc himere și provizoriu respir.

Triumful morții / Un posibil interlocutor ideal

lui Ionel Popovici

Distingi într-un colț al lucrării, printre armuri
și coase,
printre pelerine și suliți și cranii
și lucioase membre de fildeș,
acel minuscul corp încleștat și alb,
cugenunchiiadușisubbărnedinybcr
cu genunchii aduși sub bărbie, –
iți propui scena să o treci pe curat.

Pictezi, așadar, cîmpul de primăvară tîrzie,
inciziile de verde și aur,
o mișcătoare casă albă,
un zeu,
un posibil interlocutor ideal.

Singur, disperat de singur,
îi vorbești, îl înfrunți, i te destăinui,
îl auzi respirînd,
îl vezi scormonind cu degetul pînza îngroșată,
cerul de tuci de deasupra.

Vezi zvîcnind șerpi în colțurile gurii lui.
Aștepți să-și dea arama pe față.

grigore vieru

R. S. S. MOLDOVENEASCĂ

Satele Moldovei

Pe vale, pe creste
Satele Moldovei
Aproape de codru,
Aproape de stele !

Mama

Ba culege tufele
Cu bobițe coapte.
Ba ne spală rufele,
Trează de cu noapte.
Ba-n cîmpul lăicerului
Țese la flori calde.
Toată roua cerului
Pe măicuța cade.

Plai ca din poveste

Am o casă printre ramuri,
Am un sat întreg de
neamuri.
Am un codru, o cîmpie,
Am un grai ce-mi place mie.
Am un plai ca din poveste,
Altul mai frumos nu este,
El mi-i drag pînă la stele
Și pîn-dincolo de ele !

Mîinile mamei

Cînd m-am născut, pe frunte
eu
Aveam
coroană-mpărătească
A mamei mînă părintească,
A mamei mînă părintească.

Duios, o, mîna ei, întîi,
Cu mîna dragii mele fete
S-a întîlnit la mine-n plete,
S-a întîlnit la mine-n plete.

Copii am. Dar și-acuma, cînd
Vin zorii noaptea s-o
destrame,
Găsesc pe frunte mîna
mamei,
Găsesc pe frunte mîna
mamei.

O, mîna ei, o, mîna ei,
O, mîna ei, ca ramul veșted,
A-mbătrînit la mine-n
creștet.
A-mbătrînit la mine-n creștet,

Acolo, în munte

E zăpușeală, femeie,
în jur, pînă departe —
de unde să iau
zăpada pe care-o dorești ? !

Pe ea n-o găsești
decît pe
liniștea aripilor
șoimilor îndrăgostiți
sau poeți,
acolo în munte, pe vîrf,
în neclintirea cerească !

Cîntec de femeie

Sărută-mă mereu, mereu,
Să nu văd fața mării eu.

Sărută-mă neîncetat,
Să nu văd malul sidefat.

Sărută-mă necontenit,
Să nu văd cerul înflorit.

Sărută-mă așa frumos,
Să nu văd nici un chiparos.

Să-mi spui pe urmă tu,
bărbate,
Ce mîndre sînt aceste toate.

Făptura mamei

Ușoară, maică, ușoară,
C-ai putea să mergi călcînd
Pe semințele ce zboară
între ceruri și pămînt !

În priviri c-un fel de teamă,
Fericită totuși ești —
Iarba știe cum te cheamă,
Steaua știe ce gîndești.

Acasă

Toamnă tîrzie
la noi la Lipcani,
rece ca sfecla de zahăr.
Mă trezesc dimineața
cu toate lăicerele casei pe
mine,
ostenit de greul lor colorat.
„Mă temeam
să nu-ți fie frig", — zice
mama.
Vin rudele să mă vadă,
vorbesc în șoaptă afară
ca la priveghi
să nu-mi tulbure somnul.
Mă aplec să le sărut mîna,
ele mi-o smulg îndărăt :
„Nu trebuie...".
rușinîndu-se de pămîntul
de sub unghii și din
crăpăturile degetelor.
O, neamule, tu
adunat grămăjoară,
ai putea să încapi
într-o singură icoană !

Port coroana

„Frunză a tutunului,
Negru iți e focul !
Vino, floarea-soarelui,
Luminează locul !"

Astfel maica murmură
Înșirînd la frunză,
Port coroana fumului —
Cine să-i răspunză ? !

VIAȚA SECRETĂ

A CASTELULUI

FRAGMENT

DIN ROMANUL «LEGAȚI-VĂ CENTURILE DE SIGURANȚĂ»

VASILE REBREANU

În cadrul unei ședințe de lucru restrînse, în una din încăperile Castelului rezervată doar pentru asemenea prilejuri, ședință pe care o convocă în lipsa lui Alexis, Guru veni cu experiența sa Nord Americană — cu următoarea idee, pe care, după adoptarea ei, urma să o supună Marelui Maestru : — Filmul merge bine, spuse el cu un aer concluziv și autoritar, dar, după umila mea părere — făcea pe modestul, deși știa că toți cei de față : Cascadorul, cîteva fete care îl adorau ca pe Quasimodo, clopotarul de la Notre Dame, vor fi de părerea lui — filmul nostru, ca să aibă un succes deplin pe piața americană, firește, este doar o gîndire pe care v-o propun spre dezbatere, fără a nega marea măiestrie a tovarășului maestru Morutzi, filmul suferă totuși de o carență, ca să zic așa. Făcu o pauză pentru a studia efectul vorbelor sale care se și reflectă pe fețele restrînsei și intimei reuniuni a elitei, ce putea să însemne asta : un complot, o simplă sugestie, o subtilitate cifrată și diabolică al cărei sens le scăpa tuturor : mizase pe toate acestea și văzînd fețele mirate, temătoare, stupefiate, binevoitoare, aprobatoare, machiavelice, ale celor prezenți, preciză cu o voce fără umbră în ea, de Mefisto copil : nu vă fie teamă, nu e vorba de nici un complot, de vreo lucrătură, ci de bunăvoință, și noblețe. Îmi iau toată răspunderea. Chiar eu **personal** o să i-o spun maestrului, chiar dacă nu veți fi de acord.

Mica adunare răsuflă ușurată. Și, aproape la unison, se auziră glasurile unanimității depline :

— De acooord!, cîțiva ridicînd chiar mîna în sus.

— Nu e vorba de a vota. E o consfătuire a creierelor. Suntem un trust al creierelor ! făcu el în stil american. Și așezîndu-se mai bine în jilț — ședea pe un fotoliu tapisat cu catifea verde, lat și masiv, o copie probabilă a tronului lui Napoleon, — continuă cu glas imperial : Ne trebuie și o distribuție **combinată**. O distribuție **româno-americană**. Ne trebuie **afiș** !

— Genial ! exclamă Cascadorul.

— O distribuție internațională !

— Prietenia tradițională, de veacuri, româno-americană !

— Ba mai mult, tăie scurt Guru cu aceeași voce imperială. Era la Versailles, ținea sfat cu marii lui generali, cu marile doamne de onoare, unele iubitele lui de taină, Iosefina tolerîndu-le, ca unui mare împărat care merita și el trup fraged după atîtea campanii austere, geniale, temute, victorioase. Este vorba de **patriotism**, dragi tovarăși.

— În primul rînd de patriotism, spuse mecanic Cascadorul, fără să priceapă unde vrea să ajungă combinatorul, stupefiat de paradoxul aceluia.

— Trebuie să devenim mondiali !, rosti de pe tronu-i napoleonian Guru.

— Să devenim mondiali !

— Cît mai mondiali !

— Foarte mondiali !

— Mondiali !

— Mondiali !

— De ce să nu devenim și noi mondiali ?!

— Măcar odată să ne vedem și noi mondiali !

— În sfîrșit... mondiali, oftă una din vedete.

Glasurile se amestecară, fericite, delirante.

Era limpede pentru toți că aveau în fața lor, tronînd pe drept, o minte eclatantă.

— A sosit momentul să fim mondiali !

— Ce mama dracului, dormim pe noi, și nu devenim odată mondiali !

— Pînă cînd ?

— Dar pînă cînd ?

— Și ce-i chestia asta ?!

— Care chestie ?

— Adică noi nu și alții, poftim, mondiali ! Ei, asta-i !

— Știi că-i bună ?!

— Ia să fim serioși și să ne facem mondiali !

Bosul—împărat aruncase bomba și savura cu discreție efectul pe care, dealtfel, scontase.

— Că filmul **nostru** va lua **precis** Oscarul să ne fie clar.

— Asta e limpede ca lumina soarelui.

— E clar !

— Oscarul e al nostru !

Era același delir în scurtele exclamații ale fericiților favoriți ai Curții imperiale.

Și acum Guru veni cu o altă lovitură imprevizibilă ca însuși destinul, nu înainte de a-i face semn uneia din fete să-i mai toarne un whisky, semnul îl făcu pușcînd din degete, ceea ce era clar pentru toți că magnificul își însușise perfect o educație transatlantică și ceea ce devenea tot mai elocvent pentru oricare dintre oricare **chevalier de la Legion d'honneur**, pentru toată această **beau monde**, era faptul că fostul Guru se sublimase, ca să ne exprimăm în termeni americani, devenise un **creier**, și asta, desigur, în parte, se datora și noului său **șef**, care și acela era un **mintos**, cel puțin cît adevăratul caporal ajuns un simplu Napoleon, fără Bonaparte ; așadar una din puicuțe, îmbrăcată sumar, doar în bikini și un vag sutien, plinuță, cu sîni frumoși, cu un mers legănat, frecîndu-și ușor genunchii, ceea ce-i dădea un aer excitant, numită Portoricana, din cauza culorii pielii ei cafenii, a aerului de fruct exotic, era preferata lui, printre puținele care nu purtau numere, îi turnă băutura în pahar și cu bricheta — adusă însuși de El din S.U.A., vru să-i aprindă trabucul ce-l ținea între degetele lui scurte și groase, bosul lansă iar o butadă, care avu darul să-i uluiască din nou și care, apoi, făcu înconjurul platourilor.

— Femeia și țigara mi le aprind singur.

Toți aplaudară rîzînd.

Cineva repetă spre sigură ținere de minte.

— Femeia și țigara mi le aprind singur... ha, ha, ha...

Iar după ce rîsetele admirative și aplauzele conteniră, magicul personaj o bătu ușor pe umerii goi și copleșită de onoare Portoricana se retrase, ținînd sticla în mînă, pășind unduitor, atingîndu-și genunchii, știind că asta îi va tulbura pe toți masculii din această înfloritoare adunare, dar mai ales pe cel de pe tronul imperial, mai știind că acest amănunt, care pentru alți ar fi putut constitui un defect, pe El îl făcuse s-o prefere.

— **Edel, gebildet, gelassen,** constată omul de pe tron cu admirațe, savurîndu-i mersul ei parșiv.

— Nobilă, cultivată, detașată, traduse cu rapiditate Cascadorul, care, ca și Guru, era un poliglot. Asta în germană, preciză Adonisul-Vrăjitor.

— Bravo ! Se vede că nu suntem un colegiu de văcari ! De aceea v-am și chemat. Știu pe cine convoc la acest consiliu.

— De coroană !, se auzi un glas.

— Imperial, preciză Cascadorul.

— Deci să revenim — făcu omul de pe tronul verde al Împăratului și parcă știind că toți îl văd nu ca pe învinsul lui Nelson, ci ca pe cel care aștepta ca pe o predestinare soarele de la Austerlitz spuse într-o franceză impecabilă :

— Trouve avant de chercher !

— Găsește înainte de a căuta, traduse cu aceeași promptitudine Cascadorul.

— Asta în franceză, preciză Portoricana, dar

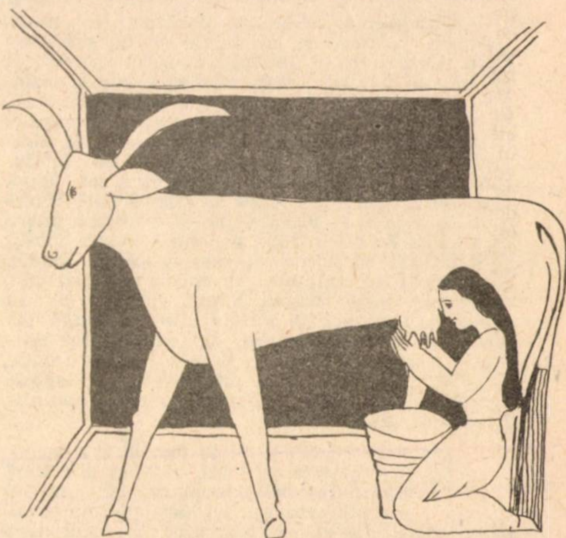
nimeni nu îndrăzni să rîdă, știindu-și nefasta urmare. Ei i se permitea, lucru știut, orice enormitate, era doar preferata marelui Mahăr.

Se lăsă o clipă de tăcere, Guru trecu în revistă, cu o privire placidă, aceste fete cu mîini transparente, cu rochii extravagante procurate la Talcioc sau, prin sacrificii perverse și nocturne, plătite cu trupul lor zeiesc străinilor de prin hotelurile de lux ; unele din ele purtau la gleznă ori în jurul taliei goale lănțișoare de aur fals, 24 lei, altele, în jurul coapsei aveau agățați mici zurgălăi și ochii lui mici se îndreptară cu o scînteiere ascunsă spre Portoricană și se gîndi la sîngele ei creol, la vivacitatea-i strălucitoare ascunsă sub unduiri indolente, leneșe, și amintindu-și cu cîtă dezinvoltură și talent își însușise ea lecțiile de inițiere învățate de el în lupanare, își spuse că, la sfîrșitul acestei reuniuni de taină, o să-i facă aici, în public, o surpriză, care avea, fără îndoială, să demonstreze că el are încastrat în ființa lui semnul geniului. Se simțea ușor stingherit totuși : picioarele-i scurte nu ajungeau de pe tronul imperial pe covor ; poate din această cauză fălcile lui dure, gata oricînd să muște, se crispară într-un surîs de umilință mascată, ceea ce fu interpretat de către asistență drept un gest de gratitudine și bunăvoință, abia acum observă cu surprindere că una din puștoaice, una din aceste fete pe sprînceană și pe care le antrena Vînătorul de vipere, acest **Stuntmen**, cu mintea lui mereu fătătoare, cum îi spunea el Cascadorului în termeni hollywoodieni, deci observă că una din Margarete avea un picior vopsit în alb, iar celălalt în negru, ceea ce, trebuia să recunoască, trăda o fantezie vicios fecundă ; nici celelalte nu păreau de lepădat în mătăsurile lor transparente, impudice, feline, puicuțe parșive cu zurgălăii și bikinii și lănțișoarele lor, și avu o clipă nostalgia lor, dar el îi era devotat, deocamdată, Portoricanei, ea, singura poate, era specialistă în „masaje" (francez, suedez, englez ori chiar turcesc), așa cum o dresase el întors din lungile și ispititoarele turnee de noapte în cartierele venale ale marilor capitale ale lumii. Le intuia temperamentele : unele leneșe, altele focos-spaniole, ori languros-orientale ; dar ele aveau să devină, după cîte aflase, garda lui Morutzi, **gorilele cu gropițe în obraji**, partea leului, să dăm Cezarului ce-i al Cezarului, nu-i așa, idee pe care tot el i-o vînduse ; ceea ce-l dezamăgea însă erau — cu excepția Stuntmenului — Vînătorul de vipere autentic, cu ținuta lui demnă, elegant-insolită sau insolentă, erau personajele masculine ale adunării, acești „generali", tipi eșuați, cu reverele lor mototolite, nervoși, cu nasturii cămășii uitați deschiși sub cravate dubioase și pe care el îi numise **Cavaleri ai Legiunii de onoare !** Păcat. Adevărat. Dezagreabil. Scîrbit, cu fălcile dure, bălăbănindu-și picioarele scurte, care nu atingeau covorul, avu iar un rictus admirativ spre **micuțe**, și, înveselit deodată, exclamă :

— **The favourite stars.**

— Vedetele preferate, traduse Vînătorul de vipere.

Fetele chicotiră cu încîntare, dar, peste gunguritul lor, parcă declanșate de un diabolic regizor, în grădina Castelului se auziră mugete de vaci, behăit de oi, de capre, într-un vacarm de iad, mugete și behăituri pe care noaptea le amplifica. Pentru o clipă Vînătorul de vipere se gîndi că iar i se dezlegase sacul și că reptilele ieșiseră și mușcaseră turma de oi, de vaci, taurul, stătea însă nemișcat ca și ceilalți, în încăpere se simțeau mai insinuant parfumurile frumoaselor păcătoase și în spaima și nedumerirea care-i cuprinse pe toți, parfumurile lor înfocau parcă și mai mult simțurile, iar strania lor ținută invita la mortificare. Cascadorul fu primul care ieși și văzînd învălmășeala de afară, strigătele și alergăturile figuranților, ale midinetelor, unele încă mascate în strigoi — se mai practica în ascuns jocul de-a strigoii — la modă deveniseră acum „ședințele" sub clar de lună, schimburile de experiență în boschete, își dădu repede seama despre ce era vorba ; doi tauri, văzînd ce se întîmplă la cursurile de inițiere din preajmă, cuprinși, se vede, de animalice porniri, năvăliră și ei din strîmtori, cuprinși de arșiți, spre vacile care-i așteptau ; trecînd peste staulul de oi, rupîndu-l în clocotul sîngelui, oile, ca-

Ilustrații de Sabin Ștefănuță

prele se împrăștiară și ele, berbecii alergau și ei țopăind înfierbîntați, un duh satanic cuprinse pe cei din boschete, zidindu-se și mai mult unul în celălalt, se auzeau gemete, zurgălăii de la coapse sunau și ei printre behăituri, țipete înfiorate se auzeau, doar cîțiva figuranți șchiopi care dormeau de obicei pe acoperișul castelului, privind neputincioși și savurînd scenele, coborîră rapid, ca niște adevărați **stuntmeni**, pe burlane și încercau să potolească animalele în călduri.

Cascadorul privea acum liniștit scena ; nu-i ieșiseră viperele din sacul de sub pat. Se întoarse liniștit, după ce văzu aprinzîndu-se torțe în tufișuri, taurii încălecînd vacile, din fugă, era clar pentru el că duhul orgiei numit Comus coborîse peste castel, peste bărbații deghizați în femei purtînd mini-fuste, cercei, poșetă, peste **belles**, sirene aleatoare, cu alte cuvinte, intră în cameră și spuse liniștit spre cei care așteptau cu fețele lichefiate, într-o tăcere de cavou.

— E vremea mulsului de seară, tovarășe Guru, și noi ținem ședințe. Nu era un reproș, ci o constatare, propoziție pe care cel de pe scaunul imperial o înțelese ca atare, mai trase o dată din trabuc și ordonă cu o neașteptată, reală bucurie.

EXISTĂ O GENERAȚIE LABIȘ ?

„Copil minune al poeziei, ca şi Rimbaud, Labiş este o voce lirică de o puritate şi de o gravitate extraordinară. El este pentru mulţi Poetul ; şi va rămîne Poetul indiferent de chipul pe care-l va lua de aici înainte poezia".

Nicolae Manolescu

— Frumoaselor, vibrante doamne, **la muls.** Cavaleri, la muls şi animalele să fie potolite ! Care dintre voi e mulgătorul-şef ? întrebă el pe cei cu nasturii uitaţi desfăcuţi sub cravată. nu-i ştia pe nume, îi adunase la întîmplare, voia de fapt să ţină un **speech**, pentru a o impresiona poate pe Portoricană, şi avea nevoie de asistenţă, sări vesel de pe tron în timp ce fetele, care, de fapt stăteau pe doniţe, căci, pe lîngă dresajul pe care li-l făcea în cursul zilei Vînătorul de vipere — Karate, jiu-jiţ, pentru a apare de mai multe ori în film şi pentru onorar dublu, fură fericite să înveţe şi arta mulsului, aşadar se ridicară cu agilitate, în rochii transparente, picior alb, picior negru, bikini, zurgălăi şi nu peste mult şchiopii le dădură oile în strungă, iar altele, stăteau, împungeau cu creiţetul lor parfumat pîntecul vacilor, în timp ce degete fragile storceau insinuant ţîţele animalelor, iar laptele curgea cald, aburind înspumat cu înseşi luminile Broadway-ului.

Guru se plimba de la una la alta savurînd gestica, ritualul, răsărise şi o lună mai puţin hollywoodiană, iar mulsul era plăcerea lui. Îşi luase pălăria texană, cu boruri largi, răsucite uşor, trabucul nu i se stinsese, iar **speech-ul** o să-l ţină chiar aici, în cadru natural, într-o adunare lărgită, nu doar cu vedetele, ce mama dracului, doar suntem democraţi, democraţia trebuie să funcţioneze la toate nivelurile, nu doar la bikini, ci şi la şchiopi, torţele aprinse încă, răsărite de prin boschete, se adunaseră în jurul lui, văzu stafiile, bărbaţii în mini-fuste, cu poşetă şi cercei, văzu şchiopii, se uită o clipă după Cascador dar nu-l zări, o să apară el, să-l ia mama dracului, oricum, Margaretele erau prezente, iar el avea din partea lui Alexis o plenipotenţă deplină. Se gîndi pentru o clipă la Las Vegas, la marile studiouri din cetatea filmului, la Universal City, apoi văzînd cum ies şiruri, şiruri din tufişuri frumoasele liber-cugetătoare, se gîndi că viaţa Castelului trebuie organizată în stil Las Vegas, ori San Francisco, combinat cu ceva extrem-oriental şi îi fulgeră în minte îndepărtatul Bangkok, cu lupanarele lui. Dar asta pe mîine. Acum avea altă temă pe care urma s-o supună unei largi dezbateri publice, la mulgători şi mulgătoare, la picior alb şi picior negru, la zurgălăi, la şchiopi şi şchioape, la cei care dau în strungă şi chiar la rumegătoare, la urma urmei, ele nu sunt tot fiinţe ?, în occident se poartă o grijă umană animalelor.

Există teorii destul de ştiinţifice, nu-i aşa, prin care se spune că animalele vorbesc între ele, dar, ce e mai interesant că vorbesc cu oamenii şi că-i înţeleg. Şi apoi chiar dacă n-ar înţelege prea bine, ce, oamenii înţeleg totul ?, **fiecare aude numai ce pricepe**, ori animalele aud foarte bine, de priceput pricep ca şi ăştialalţi, figuraţie, turmă, el avea nevoie de asistenţă, de public, fie el şi bovin, porcin, ori chiar ovin, desigur de ambele sexe. Asta era foarte important şi o zări pe Portoricană strîngînd focos dar şi cu langoare ţîţa unei bivoliţe, iar părul ei negru sprijinit de pîntecul animalului se confunda pînă la identitate la culoare cu cel al animalului. Se vedea în Texas, se vedea la Universal City, şi se gîndi să-i propună regizorului o secvenţă nouă : **mulsul de seară**, cu scena cu boschetele, cu şchiopii, cu zurgălăii, sigur, mai întîi **distribuţia**. Distribuţia era hotărîtoare. Mai trase o dată din trabuc, apoi împingîndu-şi pălăria texană pe ceafă tuşi uşor, pentru a-şi drege glasul dar şi pentru a-i face atenţi, aşadar murmurele începură să se stingă, făcliile se adunară şi mai multe în jurul lui, doar cîte un behăit de oaie neroadă se mai auzea..., un muget nocturn, dar asta nu-l împiedica, ba mai mult o să dea **speech**-ului originalitate şi măreţie.

I-ar fi plăcut ca aceste batalioane de pipiţe, cu îmbrăcămintea lor ţesută de către femeile-păsări pe care le caută soarele ca să le acopere cu pulbere de aur, ori ţesută din lacrimi şi zîmbete de către ţăranci ori călugăriţe în singurătate, din firul lungilor aşteptări, de către ţesătoare care au visat flori, cu lenjeria lor intimă, cu volănaşe, dantele, aceste fete mai frumoase decît statuile, unele din ele — le observase înainte, iar acum în lumina faclelor, în lumina ascuţită a stelelor, cînd, dacă te uitai în sus ai fi zărit ouăle păsărilor nevăzute, acolo sus, aproape de lună — erau drapate în rochii negre, fără spate, cu o simplă bentiţă care le întuneca pielea lor de jad, cu o voaletă violet, punctată cu argintiu, îmbrăcate în **cupaje** suave, unele din ele purtînd sandale romane, cu picioare pe care le-ar face să le invidieze chiar egoistele flori şi care făceau bărbaţii deodată activi, impulsivi, pasionaţi, altele purtau incriminatul veşmînt, costumul senzual nemurit de Marilyn Monroe — pe care o va aduce şi pe ea, chiar dacă ar fi să dispară Roma în Tibru, altele dintre mulgătoarele de capre erau tot în varianta neagră a celebrei actriţe, căci, doar el le sugerase să poarte — adică le ordonase, să-şi aducă **ţoale** ca lumea, din toată lumea, din Asia Mică, Paris şi Londra, New York şi Tibet, ştiind prea bine ca şi ele, de altfel, că frumuseţea trupului trebuie să fie un lanţ de prins bărbaţi, că trebuie să facă din acest film o încercuire totală, o situaţie fără ieşire, de aceea distribuţia mondială, de aceea îmbrăcămintea aceasta, chiar fiind vorba de un film cu

EXISTĂ O GENERAȚIE LABIȘ ?

„Labiș mi-a mărturisit cîndva că el este alături de Arghezi, „cel mai mare“ poet al epocii (dintre cei care publicau ; Barbu și Blaga nu intrau în discuție). Nimeni nu e în stare să se prețuiască pe sine cu justețe. Așa o fi dar am verificat mai apoi că toți marii artiști pe care i-am cunoscut știau că sînt mari artiști, îndoielile lor nemiloase fiind altele, la mare înălțime. Pe de altă parte, artiștii mediocri cunosc prea bine că sînt mediocri, iar momentele de exaltare alcoolică sau erotică nu-i ajută să se poată înșela“.

Florin Mugur
Din „Moartea unui poet“

țărani, căci vorba proverbului e clară : geaba te-ai străduit să săvîrșești o mie de păcate, dacă te-ai înecat la al o mie unulea și nu ai șansă să devii poveste nici tu și nici viața ta..., ori el dorea, i-ar fi plăcut ca acestea, măcar cîteva, în frunte cu el firește, cu Alexis, firește, să devină poveste, de aici contrastul între îmbrăcămintea lor și **conținutul, tema** filmului. Voia să facă din ele statui mulgătoare, să le dea consistență. Instinctul lor îl va transforma în lege, aceasta era ispășirea acestor frumoase păcătoase, el le va dărui Harului, le va face **staruri** internaționale. Chiar dacă parfumurile lor perverse **Vent Vert**, acest vînt verde, de șoaptă și culoare, se amesteca acum cu mirosul de lapte, de baligă — cu atît mai original și o văzu pe Portoricană, trupul ei unduitor, fierbinte, mersul ei ușor împiedicat ce-i amintea de frumoasele nipone supuse ritualurilor, felul senzual în care își freca genunchii, de aceea o **obligase** să poarte ciorapi, ca să fie auzită această șoaptă fierbinte a picioarelor ; să se îmbrace în transparențe, zicîndu-i că veșmîntul este o a doua piele, sigur, era foc după ea, dar o să treacă, știa și asta, căci, cum îi spusese Morutzi, de ce s-alungi un duh nebun, cînd pleacă singur ; altele dintre aceste **aglamour-uri**, cum zic americanii lucrurilor fermecătoare, purtau cercei mari, spanioli, iar atunci cînd erau aproape denudate deveneau mai atrăgătoare, era o costumație variată, originală pentru marele lor film care va rupe gura Americii, va biciui Noul Continent, îl va îngenunchea — căci toate, pe lîngă vedete, chiar figurantele, cele din **planul doi**, trebuiau să fie **bien parées et fardées pour atirer des pratiques**, adică și frumos aranjate și fardate, pentru a atrage mușterii, ori mușterii lor era publicul din Los Angeles, din aprilie, din perioada ploilor liliachii, publicul din **Music center**, juriul din pavilionul **Dorothy Chandler**, unde se decernau anual **Oscar**-urile pentru cinema ; ori el, cunoscător al publicului american, trebuia să se prezinte și cu o echipă — sigur, pe lîngă conținutul de idei progresist, pe lîngă tematica majoră — și cu o echipă de **excitement**, care făcea și ea parte din tematica majoră, din ideea înaintată, era vorba de unitatea dintre **conținut și formă**, nu-i așa, tunsul și mulsul, căci unele chiar purtau o tunsoare-cască, asta apropos de tuns și de muls ; dar **originalitatea** ? Poate tocmai în asta consta originalitatea ; sigur că el **spărgea** cu bună știință formele tradiționale, arăta nu numai lupta veșnică între vechi și nou, dar făcea din ele o armonie, aceste făpturi hieratice care, unele mai școlate, cunoșteau poate povestea în care în nopți unice, cîțiva, puțini armăsari străpungeau întunericul pentru a fura cerului stelele frunții lor ; el era unul din acei armăsari albi, fabuloși, ai cinemaului, el le puse stele, desigur încă nevăzute, pe frunți — dar deocamdată aceste frunți împungeau pîntecul vacilor, coada oilor, a caprelor și mulgeau cu degete pervers serafice laptele, așa începea orice **glorie**, toate vedetele au început astfel, le-o spusese de mii de ori și ele îl ascultaseră — pînă acum cu mici și nesemnificative excepții — cu supunere ; visau Hollywoodul, de aceea, iată, altele din mulgătoare își însușiră moda africană, cu turbane înalte și înflorate, cu rochii încrețite în talie, ori, picior alb — picior negru, zurgălăi, trusoul sezonier pentru logodna enigmaticului lor Castel, sigur că aceste amănunte, la o inspecție sever-ascetică-sindicală, să zicem, ar părea cochetînd cu frivolitatea, erau doar stranii și neașteptate, ca florile care se **deschid** noaptea. Dar și sindicatul ori alți tovarăși trebuie să înțeleagă că e vorba de o **lume**, lumea **filmului**, de miraculoasa artă a șaptea și el avea să le spună o altă zicală pe care și-o notase ca argument : multiplicitatea ne place mai mult decît repetarea ; este diferența între un marș de soldați și balet. Era dărîmător. Nu putea să existe un contra argument.

Era încă cu trabucul aprins, cu pălăria texană pe cap, înconjurat de făclieri, cu o mînă la spate asemenea Împăratului, trecea în revistă **gărzile**, trupele, tăcut, noaptea, meditînd. Batalioanele de mulgătoare. Avea mersul liniștit al învingătorului.

Speech-ul avea să-l țină după acest exercițiu de luptă. Zări în lobul unor urechiușe cercei cu rubinuri, amintind de moartea taurului ori a toreadorului, filigran de argint, argintul fiind prietenul lunii, era lună și el era neînvinsul toreador, aplaudat de femei de abanos ca Portoricana, de femei insulare, de unele, e drept, supraponderale (trebuiau și de astea, pentru contrast) de femei zvelte ori bibelou de fildeș, unele purtau rochițe cu aripioare, în lumina facielor zări pe unele încălțate cu tălpi enorme, concepute parcă pentru a călca cu ele prin praf lunar, le văzu urmîndu-l, cu donița în mînă,

terminaseră mulsul şi el mergea în frunte, zeu selenar urmat de ele, darnice regine ale acestei unice nopţi, altele purtau fuste mici, **gitan**, sandale ale căror şireturi înfăşurau piciorul pînă în locul numai de el presupus. O văzu pe Lolita cea brună, despre care auzise că ştia să citească viitorul în liniile de pe talpa piciorului stîng. Se opri o clipă, gînditor, o ochise de mult, ştia că-i citise lui Alexis în talpă, dar el se temea de preziceri, era superstiţios, sfîşiat de un misticism ereditar, ori de sorginte religioasă. Portoricana şi Lolita, o preferase însă pe cea cu piele de abanos, atît pentru mersul ei împiedicat, de ritual nipon, cît şi pentru susurul excitant al frecării genunchilor în ciorapi, dar mai ales fiindcă, preferînd-o pe Lolita, în mod inevitabil ştia că nu ar fi scăpat de cititul în talpă. Or, el se temea de preziceri, îi dădeau coşmaruri. Îşi aminti, acum, înconjurat de făclieri, de adolescentele frumoase, purtînd idilic doniţele în mînă, sub clar de lună, de o întîmplare din tinereţe, cînd, în drum spre Paris, în tren, întîlnise pe bancheta din faţă o femeie foarte frumoasă, dar şi drapată de o mare tristeţe, turcoaică, şi el o complimentase, iar ea îi povesti „tot" nu după mult timp. Se oprea la Viena. Plecase din Istambul, unde „lucra" ca artistă de varieteu. Iubitul o părăsise, **căuta** de lucru, ori altceva ; îi povestise cum îl iubise pe El, cum îl ocrotea, servea ; îi dezvălui sentimentele ei.

— Femeile europene nu ştiu iubi. Sunt vanitoase, au pretenţii, orgolii. Noi, cînd iubim, suntem sclave. Mă simţeam fericită să-i previn dorinţele, îi făceam orice, cît de josnic, de umilitor, îi spălam picioarele, i le•ştergeam cu părul meu despletit. Cînd mă bătea, îi lingeam mîna. Cine iubeşte cu adevărat simte voluptatea umilinţei.

Îl ocrotea, servea ; îi dezvălui sentimentele ei.
rului. Iar cînd ea îi propusese plină de lacrimi — Hai vino o noapte cu mine la Viena, deşi asta era ambiţia lui iniţială, să-i înflorească singurătatea cu tinereţea lui — era prea tîrziu. Partida era pierdută, deşi ispita era diabolică : ghicitul în talpa piciorului fu decisiv pentru a renunţa chiar la Venus. Remarcă din nou, cu vădită indispoziţie, absenţa Vînătorului de vipere, pe care îl numise, printre altele şi **secretar de noapte**, deşi bănuia că nu e cu viperele, ci cu Tantza, legătură bună, legătură plină de chei de aur, dar periculoasă, Huniade dacă ar fi aflat despre această afacere s-ar fi dărîmat totul, ca un castel de nisip, adio Statele Unite, adio Oscar. Ar fi intrat în zodia umblatului pe pereţi, asta e clar. Dar, imperturbabil, imperial, cu trabucul care i se stinsese, îşi continuă rondul de noapte, văzu evele în alb, unele mulgeau caprele încă, ele lansaseră şi „jocul" cu stafiile, acum nu erau în cearceafuri, le zări vestele mici din bumbac, saharienele cu mîneci scurte, cele cu doniţele nu mai aveau aerul umil, aplecat, al celor care continuau încă mulsul de seară, cărora, cu toată insolita lor eleganţă, poziţia aceasta de a sta cu toată frumuseţea înstelatelor lor frunţi, împungînd coada caprelor, le dădea nu numai un aer umilitor, dar şi dezagreabil, în timp ce restul care-l urmau îşi luară o ţinută fatală, de idilism sportiv, astrul nopţii le aureola cu o frumuseţe neistovită a uimirii celor care le-ar fi văzut. Unde erau **acum** camerele de luat vederi ? Toată această lume excentrică ar fi exercitat asupra unui necunoscut o fascinaţie vecină cu veneraţia, ciorapii lor păreau din fire de argint, parcă stropiţi cu lacrimi, se auziră vagi mugete, clopoţei, care nu se ştie de unde veneau, de la coapsele de abanos ori de jad, ori de la grumazul caprelor, — je les aime, je les aime murmură Împăratul, cu o vagă tristeţe şi milă, sentimente care îl surprinseră, nu şi le recunoştea, îşi strînse fălcile dure, îl prindea mai mult stilul Capone, care şi el, cum se ştie, candidase la preşedinţia S.U.A., o văzu pe cea numită Fiica Corbului, care adoptase stilul violent, era acum alături de el, ca un general, era îmbrăcată militar, cizme, catarame, epoleţi, tunică verde — crud, dîndu-i un aer de erotism neostentativ, era băţoasă, păşea grav, dar această armătură, el o auzise, trăda un rar rafinament, se spunea că Fiica Corbului purta cele mai rafinate **dessous-uri** şi astfel văzută, îţi tăia resuflarea, realizînd prin rafinamentul acelor nimicuri transparente — îi spusese Cascadorul care o instruia la Karaté, — o misterioasă contopire corp-furou, dînd senzaţie de total, iar pudoarea erotică e un fals, vrînd să mascheze goliciunea abia te răscoleşte şi fireşte că o astfel de ţinută place nu numai Împăratului, ci chiar şi lui **bon dieu**, acum purta un şal măreţ, iar ţinuta ei cazonă, austeră, avea drept bijuterie şi pecete doar sărutul stelelor, lumina făcliilor care se înmulţiseră. Totul i se păru un haos în stare pură, şi se miră de unde atîta devoţiune din partea acestor copile, una era chiar supranumită **Fir de iarbă**, alta **Alice se mărită**, nume de basm, fiinţe selenare, şi se gîndi să nu-şi mai ţină speech-ul, îl va discuta cu Alexis, cu Cascadorul, eventual cu Tantza, dar, continuînd să treacă în revistă tabăra nocturnă, văzînd aceste batalioane de femei, gîndul i se îndoi iar, da, haos, dar femeilor le place atît de mult haosul. Ele aşteptau. Îşi aşteptau rîndul, clipa, aşezate pe o lacrimă. **Tandre est la nuit**, era încă în sectorul armatelor în alb ori, ştia, albul este culoarea prin care se echilibrează orice efort cerebral ; se opri o clipă gînditor. Da, ar trebui să poarte şi el costume albe, era în ultimul timp într-o perpetuă agitaţie, Portoricana îl epuiza, filmul îi dădea o stare de astenie neîntreruptă. Da, albul. Unele din fete purtau chiar stilul ţăran, o nostalgie după frusteţe, după oameni zdraveni, cu suflete aspirate, ori aici, prea multe toalete fluide, numai parfum şi duioşie, mugete, zurgălăi, zîmbete ce se doreau diafane în jurul lui, înconjurat de făclii, unele erau îmbrăcate în sirene, altele în pantaloni şalvari, şi da, era înconjurat, neverosimil, imperial, el părea sultanul acestor feline calme, focoase, misterioase, nebune, îi lipsea **secretarul de noapte**, ca să-l admire cu inteligenţa lui demonică, căci tot acest haos diabolic şi divin era opera lui şi a lui Alexis, fireşte, dar acum era singur, între noaptea care e tandreţe, între mugete, şchiopi, între **Fir de iarbă** şi **Căpitan de cursă lungă**, una care abia acum apăruse, îmbrăcată într-o lungă tunică militară, kaki, numită astfel din cauza nimfomaniei, şi se gîndi că toată această armată a gingăşiilor perverse ar trebui îmbrăcată în tunici aspre, kaki, avusese demult dorinţa de a face dragoste cu o astfel de „căpităneasă", să-i simtă asprimea îmbrăcăminţii, da, ideea trebuia aplicată, ori, mîine, pe lîngă alte măsuri organizatorice pe care le avea în vedere şi le notase în carnetul lui, era şi asta cu tunicile, ori, una în stil american, un **safari**, nu senzualitate rafinată, tunici, iar dedesupt ceva stil Jacksonville — Illinois — veşminte rezistente la gloanţe, la pumnale, la cuţite de măcelărie, idee pe care, la sugestia lui. Vînătorul de vipere — Cascadorul — Secretarul de noapte — Stuntmen-ul, şi-o însuşise.

Luceafărul 25

Un sfert de secol înseamnă mult în viața unei reviste. Luceafărul împlinește 25 de ani de la reapariția seriei sale postbelice — la 15 iulie 1958 — după ce în 1982 împlinise 80 de ani de la fondarea sa de către un grup de studenți români budapestani printre care Octavian Goga. Seria postbelică a revistei Luceafărul a avut un rol important în literatura română contemporană. Ea a promovat poeți de mare valoare și audiență, ca Ion Gheorghe, Nichita Stănescu, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Cezar Ivănescu, Marin Sorescu, prozatori de indiscutabilă forță și popularitate ca Ion Lăncrănjan, Fănuș Neagu, D.R. Popescu, Ștefan Bănulescu, George Bălăiță, Sorin Titel, Aurel-Dragoș Munteanu. În redacția ei au lucrat scriitori cu dragoste pentru tinerele talente ca Mihu Dragomir, Eugen Barbu, Gica Iuteș, Niculae Stoian, Ion Gheorghe, Cezar Baltag, Fănuș Neagu, Adrian Păunescu ceea ce a dat revistei o remarcabilă efervescență și o iradiație pe care în aceeași vreme n-o găsim la alte reviste.

MIHAI BENIUC

În zodia frumosului pentru toți

Cîmpul magnetic al „Luceafărului" atrage în primul rînd tinerele talente și le face loc ; cele mai proaspete, mai originale și mai în spiritul vremii noastre.

Ca atare, „Luceafărul" nu e luminoasa stea de seară care anunță sfîrșitul unei epoci, ci „Luceafărul" de ziuă, care înainte de răsăritul soarelui vestește o nouă zi, cred că una mai limpede, mai senină și mai strălucitoare decît toate cele ce au precedat-o, o zi demnă de Luceafărul poeziei românești și după dimensiunile ce le dă țării partidul comunist, prin munca spornică a tuturor oamenilor muncii în ascensiunea către culmile comuniste.

Un debut oral

Prin ineditul său îmi stăruie în memorie debutul unui tînăr elev, din primăvara anului 1959 (25 martie, într-o miercuri, mi se pare). Fusesem invitați la o șezătoare literară (la Școala medie nr. 10, **Zoia Kosmodemianskaia**, fosta Școală centrală de fete), Mihu Dragomir, Nicolae Tăutu, Dan Deșliu și subsemnatul. Deși Mihu, redactor șef al **Luceafărului**, era conducătorul grupului, în scurtul popas pe care l-am făcut în cancelaria școlii, Nicolae Tăutu a fost răsfățatul tinerilor profesoare : era maior și venise îmbrăcat într-o uniformă impecabilă.

Șezătoarea a avut loc într-unul din amfiteatrele școlii, în care se adunaseră elevele ultimelor clase. De la masa improvizată în continuarea catedrei, priveam acel public

tînăr în uniforme cu gulere albe, atent, foarte atent la cuvîntul introductiv al lui Mihu care le vorbea despre **Luceafărul**, despre poezie, despre anii cînd — elev fiind la un liceu din Brăila — scria versuri și edita o revistă literară.

Prin ferestrele mari pătrundea în amfiteatru lumina soarelui blîndă, întreruptă de siluetele înalte ale plopilor din curtea școlii.

La o vreme, privirea mea rătăcind în sală, s-a fixat mirată pe chipul unui tînăr, nu știu de unde apărut între fete. Era singurul elev care îi justifica clasei sale denumirea de „mixtă" și, poate chiar școlii... Sta plantat în mijlocul amfiteatrului ca un cioban în mijlocul mioarelor. Urmărea ce se petrecea pe „scenă" cu o atenție aproape suspectă. cînd și cînd se foia, încercind parcă să-și facă loc, subliniind cu cîte-o mișcare de umăr sau un gest al mîinii cenzurat, versurile recitate de la tribună. I-am șoptit lui Tilică (N. Tăutu) la ureche : E și un băiat în sală" „Unde ?" „Pe un rînd din mijloc". „A ! — făcu el. E fată, totuși, ceva mai dezvoltată...".

Cînd șezătoarea s-a terminat, Mihu a mulțumit în numele revistei, apoi a întrebat dacă scrie careva versuri...

— Eu, s-a auzit din sală o voce mai puțin feminină. Și în aceeași clipă, tînărul s-a îndreptat decis spre estradă, cu un caiet în mînă. S-a oprit în față și a început să citească repede, eliminînd orice pauză de teamă să nu fie întrerupt. Cînd după prima poezie colegele au încercat să aplaude, el, tăind cu mîna, ca o sabie, gestul lor, și-a continuat lectura celei de a doua poezii, apoi a celorlalte. Citea grăbit, legînd titlurile poemelor pe care le debita ca pe o singură bucată. Cred că însăși directoarea, dacă ar fi îndrăznit să-l oprească, n-ar fi reușit. Îl ascultam tăcuți și oarecum consternați de o asemenea lectură în rafală. Ajunsese la jumătatea caietului, cînd Tilică — intrat oarecum în panică după ce evaluase foile încă necitite — a mormăit destul de tare : „Cînd termină ăsta, o să fiu demult general...".

Tînărul însă a citit netulburat mai departe, cu convingere, cu patos, însoțindu-și versurile de o gestică prin care voia să le traducă parcă...

În sfîrșit, Mihu l-a invitat să treacă pe la redacție. Cu tot ce-a scris.

În cancelarie, la despărțire, Tilică îi mărturisea directoarei : „În alte școli elevii folosesc doar caiete de teză, de 8 file...".

Nu mult timp după debutul oral, **Luceafărul** publica primele versuri ale poetului de la Zoia Kosmodemianskaia : **Adrian Păunescu.**

Teodor Balș

Întîmplări

„Vreau o revistă vie, zicea Eugen Barbu, să-mi aduceți aici toți colaboratorii buni de la alte reviste. Violeta, tu ești gagică de radio, văd că ai disciplina muncii, cunoști oamenii, să te văd ! Vreau să fiți ziariști perfecți".

Perfecți n-am fost. Am publicat în acea vreme o parte din memoriile lui Petre Pandrea, un interviu al lui Grigore Moisil, o pagină de George Călinescu. Civilizația ochiului de la M.R.P. etc. Au venit ziariști mai buni, cunoscuți de revistă. Și aș numi-o aici pe Sânziana Pop. Despre feluritele temperamente artistice revelate fiecare printr-un colț de lume vorbește întreaga colecție a revistei **Luceafărul**. Că echipa lui Eugen Barbu, echipă puternică, mai cu nerv poate decît alte echipe, mai îndelung lucrătoare. 1961—1968, cu mai multă forță de afirmare și mai multe greșeli poate — a fost echipa de oameni care se respectau între ei și nu a fost grup, nici mănăstire, se vede astăzi. Că omenoși și bine pregătiți au fost redactorii, nemaivrînd să repete greșelile viziunii asupra artei ale altora se vede prin ceea ce au debutat și au susținut intens atît în paginile revistei cît și la cenaclul „Labiș".

Amintirile se leagă și se concentrează, pot exprima o viață în care oameni, portrete, și mai ales autoportretul, pot apărea în toată omenia lor și cu toate trăsăturile aspre. Întîmplări ? Și de mare bucurie și de mult plîns. Și dulcile seri de vinerea din tipografie, cînd jucîndu-ne de-a viața și moartea așteptam viza vreunui material semnat de Mihai Stoian care supăra inerțiile vechilor pedagogii, sau de alții care supărau mai mult, sau de alții — medici — îmi amintesc, care acum dau interviuri în **Flacăra** și sînt prețuiți — dar adevărul lor de atunci pe două pagini de revistă pe care de trei ori cu încăpățînare l-am prezentat n-a apărut. Sau „Iona" de Marin Sorescu căreia tot de vreo trei ori i s-a dat drumul în revistă și a fost reîntoarsă, dar pînă la urmă a apărut totuși. Și poezia lui Ștefan Bănulescu. Și poezia lui Marin Sorescu. Și poezia lui Ioan Alexandru. Și poezia Anei Blandiana, toate primele t ei volume (inclusiv „Călcîiul vulnerabil") publicate cu mereu discuții. Și altele. Și altele. Adevărul este că fiecare ținem la libertatea acțiunii. Adevărul este că am fost liberi, ne-am simțit liber, intr-o disciplină a muncii liber consimțită. Cinci ani am lucrat numai cu poezia. Și clipele stărilor de suflet ?

Violeta Zamfirescu

„Conspirația" deschiderii

Nu știu cum a decurs faptul la alte gazete. dar la **Luceafărul**, cu destulă greutate s-a putut insera anunțul

MIHU DRAGOMIR

Revista noastră

Programul nostru este adunat în două cuvinte : tradiție și actualitate.

Nu o tradiție privită ca un șir de reconsiderări, de studii plicticoase sau chiar interesante, ci o tradiție care, născînd actualitatea, face parte integrantă din ea.

Nu o actualitate constatată și prezentată informativ, ci pasiunea pentru momentul unic prin care trece poporul nostru construind visul milenar, socialismul.

Nu o actualitate mărginită la azi, ci mergind cît mai departe în zilele de mîine, pe care le pregătim, pentru noi și pentru viitorime.

Tradiție și actualitate : o literatură a adevărului vieții, a atitudinii, curajului creator, o literatură a marilor idealuri, nu a micilor urzeli de culise.

1958

DAN DEŞLIU

«Luceferişti de profesie»

Deşi mi se pare neverosimil, sînt exact două decenii de cînd împreună cu Mihu, Tulbure, Tăutu, Zincă, Balş, Tomozei, Nae Stoian şi alţii, priveam cu un fel de vanitate naivă — undeva, la mansarda clădirii din bd. Ana Ipătescu — primul număr al noului Luceafăr, de o nemaiatinsă eleganţă grafică... Menită să lărgească orizontul estetic al tinerilor, pentru care însemna totodată o rampă de lansare către firmamentul literaturii, publicaţia s-a bucurat de la bun început de solicitudinea unor condeie de aur — Tudor Vianu, Victor Eftimiu, Perpessicius, Agârbiceanu, Emil Isac, Al. Philippide, între alţii — de contribuţia generoasă a lui Demostene Botez, Camilar, Cicerone Theodorescu, Lucia Demetrius, Nina Cassian, Radu Boureanu, Geo Dumitrescu...

După douăzeci de ani, Luceafărul îşi continuă rotirea pe orbita firească, ivindu-se săptăminal cu noi speranţe, promisiuni sau confirmări din „echipa" iniţială, Gica Iuteş, pînă de curînd şi Teodor Balş (veşnic tînăr şi ferice, era să zic !) au rezistat inerentelor prefaceri şi înnoiri — îndreptîndu-se cu tenacitate spre apropiatul jubileu al sfertului de secol... În linii mari, revista pare să ducă mai departe cu succes impulsul iniţial, programul de bază al tuturor publicaţiilor literare din România socialistă — „creşterea limbii româneşti şi-a patriei cinstire".

Ceea ce, evident, ne bucură mai ales pe noi, foştii (în scripte) şi actualii (în adîncul inimii) „Luceferişti" de profesie...

La mulţi ani !

mortuar despre Lucian Blaga. Furia manevrată atîta vreme contra poetului nu putea fi înăbuşită nici măcar înaintea gropii. Un individ care „răspundea" de noi, „sugerase" — am aflat — să se treacă de eveniment. A fost o stupoare. Totuşi am... învins. Chiar numai cîteva rînduri era semnificativ ca act. Răsfoiţi alte gazete din acea săptămînă şi vedeţi ce s-a mai scris. Sau dacă s-a mai scris.

La institut („la Călinescu" — i se spunea ca la o universitate), aveam de curînd un coleg tînăr, adus de „Profesor", şi instalat cu vrerea şi cu puterea lui. Era Vladimir Streinu. Venea ceremonios la şedinţe şi avea un zîmbet, o expresie frumoasă ca de adolescent. Nu-l solicita nimeni. Bineînţeles, l-am propus lui Barbu care avea în fire ineditul, noutatea, iniţiativa. M-a chemat la el şi mi-a spus să tratez cu Streinu o colaborare permanentă, cu rubrică fixă. Am discutat cu Streinu, a acceptat şi ne-a adus primul *Distinguo*, reintrarea sa tîrzie în presa literară. Nu vreau să fac literatură din amintirea literară, ci numai să evoc o atmosferă şi un mediu. Paginile se poezie, cu cîte un singur poet sînt o invenţie a acelor ani. Pe culoare, în redacţia noastră de critică era tot un fum de ţigară şi miros de cafele. Intrau şi ieşeau ca la gară. Nu se putea lucra mai nimic, în afara unor mîzgăleli pe manuscrise. În schimb, se discuta. Tocatul de frunze stimula opinii, promova idei, încuraja iniţiative. „Patronul" aştepta „armament greu" de atac, iar curierii şi solii erau într-un du-te vino, adunînd şi aducînd informaţii ca la agenţiile de presă. Instalarea redacţiei în podul clădirii din Bulevardul Ana Ipătescu, deasupra *Vieţii Româneşti* şi *Gazetei literare* îi dă un aspect de mediu literar conspirativ.

Marin Bucur

Inscripţie pe casa cu nr. 15

Cînd capul afurisitei oi răsare de aur prin frunzişul castanilor atunci de la o frunză se-aprind din nou ferestrele acelei case ce părea pustie. Zice-se că-i bîntuită de sicofanţi şi hipocampi, şi că „de-aia" fără foc pe hornuri ies vălătuci de fum. Tot ce se poate. Chiar şi nea Pavel, care n-are somn, se jură c-a văzut un cal cu aripi ce iarba lunii o păştea pe-acoperiş. Tot ce se poate. Auzi cum plînge Constandina, cum plînsul marmoră se face ? Aduceţi cojocelul cel de miel. Copilul Căprioarei s-a născut din nou. E noaptea cînd poeţii

pleacă, cînd pipa de cireş le înfloreşte în colţul gurii...

File dintr-un jurnal necunoscut zburătăcite de vînt prin curtea imobilului cu nr. 15.

— Luni la cenaclu, pe un scaun, un fular lung, alb, de mătase : pare c-o aşteaptă pe domnişoara Aurica. Brrr...

— Marţi noaptea spre zori : Un camion cu doi tineri tot atît de îndrăgostiţi ca şi cei doi din Verona se scufundă în Dunăre şi pe Dunăre va începe să curgă lapte. (În treacăt fie zis, o fi mare tînărul prozator, dar laptele e al G.A.C.-ului şi camionul al S.M.T.-ului).

— Tot într-o marţi, pe la miezul nopţii : s-a văzut o lumină mare cu grindini de stele dinspre Balta Brăilei. Apele s-au despărţit de uscat, hoţului de cai i-au crescut aripi de înger şi pe hartă a apărut Insula mare.

— Acel student cu graiul blajin transilvan ne-a adus doi cocoşi. I-am spus să mai revină. A revenit cu un triptic. Unde-i aşez se face troiţă cu Horia, Cloşca şi Crişan.

— Să-l ducem în cenaclu să mai sfinţească locul.

— Ce linişte : pe ne-aşteptate se aude „Serenada la trompetă". E ca o vrajă. Nu se mai cîntă decît la trompetă.

— Oricum. Decît să ne trezim, ca în numărul trecut, cu un erou şchiop, cu celălalt orb, cu al treilea mare mutilat de război, şi cu al patrulea mai mult mort decît viu de angoasă.

— Miercuri spre joi : am visat foarte urît. Asta pentru că ţin în sertar vreo lună schiţa aia cu şobolani. Să-i spun că orişicît talent... Camus... Asta înseamnă s-o scald. Şobolanii sînt integraţi perfect în atmosferă... Şi apoi tînărul acesta nu vine niciodată singur la redacţie. Umblă cu vreo cinci, şase după dînsul. Declară că-s onirici şi explică cum scriu cu ochii închişi.

— Întru ce mă priveşte trebuie să deschid bine ochii.

— Joi seara s-a deschis uşa şi cine intră ? Un leu mare albastru cu ştampila poştei din Cluj. Doamne ce leu ! Atît că mi s-a părut că e cam albastru.

— Chiar aşa a fost. Vineri au fost chemaţi toţi caii limpezi pentru „reconstituirea" faptelor.

— În sfîrşit o veste bună : Lae al Cordovanilor a fost recunoscut ca, sau la, persoana întîia pentru că un tînăr şi reputat critic, ba zicea că nu-i Lae, ba că-i Lae...

— Sîmbătă la prînzul domnesc messerul răspîndi zvonul că-n una dintre cupe, otravă, s-a fost pus.

— Pînă la urmă ciupercile s-au dovedit a fi otrăvitoare.

— Şi fiecare dintre noi, după cum a fost mînat de pohtă, şi-a şi mîncat din ele, am zăcutu ca după o boleşniţă necunoscută.

— Asta s-a întîmplat în echinocţiul de toamnă, la un văleat de la războiul cioarelor, care a fost nemica pe lîngă ciuperci.

Gica Iuteş

Tinereţe

Salut în primul rînd tinereţea revistei, tinereţea redacţiei, tinereţea lor spirituală. Fixitatea unor rubrici sau anumite aranjamente tehnoredacţionale nu m-au şi nu mă stînjenesc şi mai ales nu mă derutează. Revista e tînără, e nervoasă, prin ideile pe care o parcurg, prin condeiele care-i inţeapă paginile, prin temele şi subiectele care-i înnoiesc numerele, prin iniţiativă, căutare, îndrăzneala, prin dorinţa şi uneori setea de a se amesteca în viaţa de toate zilele, de a descifra, de a descoperi şi redescoperi fenomene şi adevăruri din realitatea noastră, de a le refuza, sau de a le propaga în raport cu calitatea lor.

Salut mai cu seamă moralitatea de principiu şi de esenţă a revistei. Ştiu că n-a fost scutită de greşeli, ştiu că fiind opera unor fiinţe vii nu se poate sustrage cu totul de la unele simpatii sau antipatii faţă de oameni, curente, întîmplări, dar ştiu şi mai bine şi simt, şi văd că este guvernată, nu lozincard, ci pe dinăuntru, de o morală sănătoasă, vie, tînără, fecundă : aceea de a sluji valorile reale ale literaturii, de a nu oferi culise obscure pentru aranjamente, de a nu cultiva pasiuni pentru mutilări şi decapitări şoptite, ordonate sau ivite din senin.

Constantin Chiriţă

«Fiecare a continuat pe cont propriu»

Cu „Luceafărul" am avut mai mult noroc decît alţii. Am ajuns aici singur, adică nu m-a dus nimeni de mînă, cu toate că o schiţă (ţin bine minte ?) a ajuns pe masa unui redactor înaintea mea. A apărut într-o jumătate de pagină printre alte texte din provincie. Cenaclişti, lumea e plină de umbrele lor ! Povestea a fost apoi jumulită rău de tot la „Steaua". Ce reţin, este înălţimea enormă de la care un cenaclist, oho, ce cuvînt, poate fi privit de către un recenzent cu ora. Îi înţeleg pe amîndoi. Am învăţat asta. Acum, pentru mine, pilula din „Steaua" de atunci are un sens sentimental : este singura dată cînd numele meu apare în revista asta. Între timp am primit în fostul „Iaşul literar", un răspuns la poşta redacţiei. Se constata primirea unei povestiri şi eram sfătuit să nu mai folosesc prea des gerunziile. Sînt lucruri plăcute de pe vremea cînd în loc de cap aveam un nor. Dar într-o zi, m-am pomenit publicat în „Luceafărul", invitat să citesc la Cenaclul „Labiş" (cum a fost cum n-a fost, cenaclul ăsta e singurul care se ţine minte de mulţi ani încoace), încondeiat cu premiul de proză al revistei pe anul, parcă, 1964.

Toată povestea asta a pus-o la cale un om care nu mă cu-

EUGEN BARBU

Erau niște seri frumoase...

Erau niște seri frumoase. Pe vremea aia nu erau folk și ghitare, dar opiniile se schimbau cu violență și poeții erau jumuliți bine de tot, trimiși acasă măcar cu unele învățăminte dacă nu cu promisiunea unei publicări în paginile ospitaliere ale acelei reviste de atunci, care contrazicea severitatea plicticoasă a altora și care se transformase într-o arenă a luptelor literare. In paginile ei s-au publicat pentru prima oară, după mulți ani, răspunsuri ale unor scriitori atacați în acele pagini, răspunsuri care-și găseau loc în aceleași coloane. Faptul era atît de surprinzător, încît fusesem aproape obligat să scot unele materiale pentru că polemica părea un lucru interzis. Luceafărul avea atunci o respirație bărbătească, patimă, știa să nege cu frenezia cu care afirma. Tot acolo poate și-au găsit loc multe cruzimi. Cu siguranță că s-au săvîrșit și multe nedreptăți. Dar ce frumoasă recoltă a răsărit din acele pagini pe care le țin legate între niște coperți de carton! Aproape că nu-mi vine să cred că tot ce are mai bun literatura tînără din zilele noastre și-a făcut ucenicia într-o suită mereu mirobolantă.

Cine vrea să se convingă că Luceafărul de atunci trăgea o brazdă nouă într-un cîmp al literelor încremenit nu are decît să se întoarcă la acele pagini și la acei ani.

(Din volumul O luptă pierdută**)**

noștea decît din textele trimise de mine la redacție, se înțelege, Eugen Barbu, care a și scris frumoase și loiale cuvinte despre ce încercam eu atunci. Cînd trecea pe sub bolțile mansardei din Ana Ipătescu, Barbu avea un aer de stăpîn care nu-mi plăcea, dar **Groapa** lui îmi plăcuse al dracului cînd o citisem la Bacău în urmă cu vreo 3 ani, eram și nu eram student pe atunci, și nu prea convins că literatura ar fi cel mai bun lucru pe care aș putea să-l fac. La revista bucureșteană veneam cu trufia și timiditatea provincialului.

Da, am avut ceva noroc, fără îndoială. Atmosfera de redacție nu mi-a fost deloc ostilă. Erau, dacă pot să spun așa, cu toții de partea mea, e drept, dădeam și rar pe acolo.

Sînt ani de care îmi aduc aminte cu plăcere. Ce lipsă de grijă! Trebuia găsit un alt final „introdus" undeva, de adăugat, de tăiat? Foarte bine, se făcea pe un colț de masă. Nu-mi amintesc nici una din „problemele" tinereții mele literare, ale primei tinereți literare. Nici una! Întîlneam pe scara de piatră în melc abrupt, care ducea la mansarda „Luceafărului", tineri cam de vîrsta mea, păreau furioși, nemulțumiți, arși de neliniște, suferinzi. Mulți dintre ei erau plini de talent. Așa știam atunci. Problematizau la nesfîrșit, se lamentau, unii se uitau urît la mine: Ce-i cu ăsta așa vesel?! Unde sînt ei? Unde este opera lor? Acum știu că n-au avut destulă răbdare.

Pe atunci îi priveam cu nepăsare. Acum mă uit la amintirea lor cu un sentiment de vinovăție, cu smerenie. De ce?

Ar fi multe de spus. Nu e locul. Dar „Luceafărul" de atunci, pentru mine cel puțin, a făcut destul. A făcut cît a putut pentru mai mulți, cred. În rest, fiecare a continuat pe cont propriu.

George Bălăiță

Va reîncepe

La ce vîrstă oare Kogălniceanu le-a arătat confraților săi încotro trebuie să meargă studiul istoriei și orientarea literaturii? Cîți ani avea doctul Titu Maiorescu cînd a modificat criteriile de înțelegere a fenomenului literar și l-a lansat pe Eminescu? Cum a ieșit Eminescu la suprafață printre consacrații fără talent, dar încărcați de autoritate?

Așadar, tinerii re-încep, vîrstnicii rămîn. Tinerii modifică schemele existente ale judecăților de valoare, resituează totul, re-așează involuntar sau programatic pe cei consacrați.

Eminescu re-începe, Alecsandri rămîne, Blaga re-începe, Coșbuc rămîne, Geo Dumitrescu re-începe, Eugen Jebeleanu rămîne, Nichita Stănescu re-începe, Al. Philippide rămîne, Sorescu re-începe, Topîrceanu rămîne, Mircea Dinescu re-începe, Geo Bogza, rămîne etc.

Este adevărat că uneori se poate întîmpla și altfel. Atunci lanțul acesta dialectic al istoriei se rupe. Un asemenea fenomen se produce cînd fie începutul nu este veritabil, fie rămînerea nu este întemeiată. Spre fericirea ei și a cititorilor, în cele mai multe cazuri de acest gen, literatura trece printr-un proces de autoreglare. Ea se vindecă de infraliteratură de la sine. Impuritățile se depun și dispar, iar actele inovatoare ale tinerilor durează, se înscriu în istorie.

Dar încrederea că tinerii, tinerii cei mari, re-încep literatura în fiecare epocă, rămîne veșnică.

Laudă revistei **Luceafărul** că a înțeles această poruncă fundamentală a istoriei.

Romul Munteanu

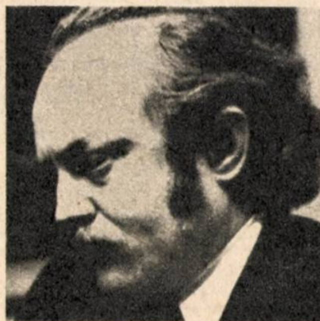

Din iunie pînă în septembrie

Mi-a rămas încă, din 1968, o idee despre ce este şi, mai ales, ce trebuie să fie o revistă pentru tinerii scriitori. Ideea era afirmată limpede în articolul program al **Luceafărului**, îndată ce o nouă echipă (cu Ştefan Bănulescu în frunte) prelua conducerea publicaţiei. Jumătate din acest articol-program a fost scris de mine, jumătate de altcineva (N. Manolescu, dacă nu mă înşel), independent unul de altul. Jumătăţile se potriveau însă perfect şi puse cap la cap a ieşit un program ambiţios, în linia **Sburătorului** lovinescian. **Luceafărul** afirma cu voce tare, că îşi deschide larg porţile celor ce vin şi se dăruie, în spiritul celei mai autentice democraţii literare, celor ce sînt. Însă, pentru ambele categorii, trebuia să stea treaz, la uşă, cu tridentul în mînă, spiritul critic, incoruptibil!

Cei care scriau aceste cuvinte mari şi drepte simţeau în ei ambiţii maioresciene. Nu a fost nevoie de prea mult timp ca să apară, într-adevăr, nume noi în revistă şi să publice cu oarecare regularitate cîţiva scriitori tineri deja cunoscuţi. Îmi amintesc de confesiunile tulburătoare semnate de Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Lucian Raicu, Cezar Baltag, Ioan Alexandru, Valeriu Cristea, Adrian Păunescu, Nicolae Manolescu, Ana Blandiana ş.a. Sentimentul tuturor era că revista trebuie să atragă forţele cele mai puternice, din toate generaţiile, şi să le devină expresia spiritualităţii tinere româneşti. Am fost cîteva luni cu fervoare artizanul acestei idei şi ideea nu m-a părăsit nici azi. N-am putut-o duce la capăt, n-am continuat s-o sprijin cu mijloacele pe care le am, deoarece în toamna aceluiaşi an am fost pus prea repede, şi prea categoric să optez între cariera didactică şi cea redacţională.

Eugen Simion

Redactorul secţiei de proză

Am debutat la „Tînărul scriitor". La scurt timp după debutul meu, revista s-a transformat în „Luceafărul". Povestirea se chema „Drumul" şi era vorba în ea despre un şofer care are revelaţia propriei lui singurătăţi. În vremea aceea vedeam foarte multe filme neorealiste şi eram probabil foarte influenţat de ele. Era prima povestire pe

ŞTEFAN BĂNULESCU

Onestitatea scrisului

„Un imperativ de cînd lumea, pe care scriitorul de cînd lumea l-a purtat şi-l poartă cu sine, şi cine aşteaptă crispat să-i vină mereu dinafară imperative, vai lui şi talentului lui chinuit, înseamnă că n-a înţeles şi că-i e teamă de seriozitatea rostului social de scriitor, fie că nu-i pregătit pentru opinia contemporană a profesiei sale, pentru ineditul timpului său şi a situaţiilor în care ceea ce se cere afirmat ţine de autenticitate şi îndrăzneala talentului, de onestitatea scrisului. Dacă e foarte discutabilă apariţia meteorică de scriitori — pentru că ei pornesc întotdeauna de la un tezaur, de la ideea solidă a continuităţii de cultură, de la un punct de sinteză original atins, e de-a dreptul falsă că însuşirea accidentală a unor reţete literare, fie ele formulate acceptabil, poate lansa scriitori şi opere".

Din Adrian Păunescu : „Sub semnul întrebării"

VIRGIL TEODORESCU

Trecut-au anii...

De-a lungul anilor, fără să abdice de la misiunea sa inițială, revista „Luceafărul" a trebuit să găsească noi modalități și noi forme pentru a contribui în mod real și concret la promovarea și susținerea unei literaturi revoluționare, a trebuit să-și mărească aria de cuprindere, să devină, din „școală de învățămînt general, o școală de învățămînt superior", pentru că au apărut numeroase alte forme, adecvate și eficiente, pentru prima ucenicie literară, o multitudine de cenacluri, de tipărituri școlare și studențești, sau altele dedicate tineretului. (...)

Este poate momentul să reamintim, cu acest prilej, confraților și colaboratorilor noștri că sîntem liberi să deschidem larg porțile creației și invenției, dar nu sîntem liberi să le închidem, izolîndu-ne ca într-o feudă și arborînd steagul bălțat al animozității și al ranchiunei.

Să reamintim că această revistă editată de Uniunea Scriitorilor și avînd un larg compartiment acordat literaturii tinerilor, aparține în fond, tuturor scriitorilor și este deschisă valorii artistice veritabile, dincolo de orice fel de calcule extra-literare.

Să reamintim că opera noastră ne aparține numai în măsura în care poate deveni un bun comun, că talentul nostru este un dar pe care trebuie să-l oferim, cu ambele mîini acestei țări și acestui popor, fără de care el n-ar fi existat și nici nu poate exista.

Deosebiți ca fire, deosebiți ca vîrstă, sîntem acum și în viitor, scriitorii acestei țări, a cărei forță conducătoare, fermă și generoasă, este Partidul Comunist Român.

care am scris-o în viața mea. La redacție a ajuns prin intermediul unui coleg, mai introdus ceva ca mine în lumea literară. Am uitat însă s-o semnez. Peste cîteva zile m-am dus să mă interesez de ea și atunci, în toamna anului 1965, am urcat pentru prima dată treptele clădirii de pe Ana Ipătescu. M-a primit Gica Iuteș, căreia îi datorez în mare măsură cariera mea de scriitor. Ea mi-a citit primele povestiri, verdictul ei a fost pentru mine literă de lege mult timp. Colaborarea mea la revista „Luceafărul" s-a realizat, ani de zile, prin intermediul ei. Dacă mulți debutanți de astăzi ar avea șansa să întîlnească un redactor ca Gica Iuteș, sînt convins că evoluția lor literară s-ar desfășura firesc, fără prea multe accidente. Gica Iuteș era un redactor care a știut să se bucure ori de cîte ori i-am adus sau i-am trimis din comuna Cîrpa, unde eram profesor suplinitor, o nouă povestire, un om franc, în stare să-mi refuze o proză proastă fără să mă jignească. Iată pentru ce, pentru mine, revista „Luceafărul" a fost mai puțin redactorii șefi care s-au perindat la conducerea ei, ci mai aels redactorul de la secția de proză, Gica Iuteș, om pe care îl stimez și iubesc. Mai tîrziu, Ștefan Bănulescu mi-a oferit cu multă generozitate „spațiu" în revista pe care a condus-o într-o anumită perioadă, aceasta întîmplîndu-se cînd numai eram debutant.

Sorin Titel

O samă de cuvinte

În decembrie, 1957 **Tînărul scriitor** își încetează apariția, socotindu-și misiunea îndeplinită. Cînd redactam editorialul de rămas bun, inserat pe ultima filă, eram cuprins de justificate melancolii. Dar și de nu mai puțin justificate speranțe că **Luceafărul** va străluci pe firmamentul literelor românești. E ceea ce exprima și Mihu Dragomir în proiectul de articol-program pe care într-o noapte, împreună cu Ion Dodu Bălan, la Mihu acasă, l-am discutat și răsdiscutat, paragraf cu paragraf, virgulă cu virgulă. Curînd numărul de probă era definitivat. Purta pe frontispiciu data : „20 februarie 1958". Îl văd și acum cu ochii amintirilor. Dominat, în pagina întîi de un superb desen, **Tinerețe**, purtînd semnătura Ligiei Macovei. Pagina a doua, consacrată recenziilor, avea ca tittlu generic **O samă de cuvinte**. Pagina a treia era deschisă de un reportaj. **Mecena stă la Mediesul aurit**, iscălit de Petru Vintilă. Reportaj programatic, avînd ca subiect invitația adresată Uniunii Scriitorilor de colectiviștii dintr-un sat băimărean de a trimite la ei poeți, prozatori, dramaturgi, care să ia contact la sursă cu viața adevărată. Spezele fiind suportate de localnici. O altă pagină avea la etaj „mențiunile critice" ale lui Perpessicius, iar la parter „cronica literară" a subsemnatului. Două generații. Vorbind despre actualitate, Teodor Vârgolici, la rubrica **Acum cincizeci de ani**, consemna evenimente istorico-literare. Mihu Dragomir se întreținea sub pavăza fascinantului vers eminescian **Dintre sute de catarge**... cu numeroși candidați la examenul de admitere în republica literelor. Etc. Cu sumarul schimbat, dar cu structura inițială nemodificată, avîndu-l ca director pe Mihai Beniuc, președintele Uniunii Scriitorilor, la 15 iulie 1958, **Luceafărul se înfățișa**, lansîndu-se pe orbită, cititorilor. Dis de dimineață, colindînd sub razele unui soare mirobolant străzile Bucureștilor, cumpărăm, așezați în rînd, la chioșcul din fața cinematografului „Patria" primele exemplare ale revistei. Avînd fiecare, sub braț, „semnalul" primit cu zece ore înainte, în grădina Casei Scriitorilor, unde redactori, tehnoredactori, tipografi, conducători ai uniunii, colaboratori urasem, ca într-un „divan" cantemiresc, printre „cuțite și pahare", anii frumoși ai pruncului nou născut. „Semnale" purtînd, olograf, semnătura tuturor celor care, responsabili, își asumau riscul de a se confrunta sau înfrunta cu viitorul.

Aurel Martin

Solo: Revista «Luceafărul»

Răsfoiesc colecția pentru a-mi reimprospăta memoria. Descopăr dezbaterea din jurul povestirii lui Nicolae Velea: *In treacăt*. O bucată literară față de care existau obiecții, supusă aprecierii publice, a criticilor și a cititorilor — nu știu dacă există multe cazuri de acest fel în practica obișnuită a revistelor. S-au publicat opinii vehemente pro și contra. Pînă la urmă, s-a ajuns la concluzii folositoare, atît pentru înțelegerea povestirii cu pricina, cît și pentru interpretarea mai nuanțată a literaturii. Este poate cazul să subliniez că acestea erau discuții adevărate, în cadrul cărora oponenții nu se sfiau să-și încrucișeze, cu ascuțime și patos, opiniile lor nu cu un cor pe mai multe voci, cum vai!, din păcate, se mai întîmplă să întîlnim sub titulatura pompoasă de „dezbateri critice".

Colecția revistei îmi mai amintește de articolele care puneau sub acuzație cursurile universitare, înfierînd plagiatul, platitudinea didactică, sau, pur și simplu, lenea intelectuală. Dar ampla dezbatere despre conflict, atît de importantă pentru combaterea sechelelor, încă virulente ale viziunii idilice asupra existenței?

Ceea ce poate îi va surprinde pe unii, patosul negației nu-l excludea pe cel al afirmației, nu neapărat doar în susținerea valorilor tinere, ci și în cultivarea unor modele, în slăvirea „maeștrilor". Acesta era sensul interviurilor lui Ilie Purcaru și Ștefan Bănulescu, dintre care amintesc pe cel cu G. Călinescu, ilustrat cu texte literare inedite. În loc de interviu „despre artă și izvoarele artei" cu Lucian Blaga, s-au publicat fragmente semnificative din piesa postumă „Anton Pann", un fericit prilej pentru a fi elogiat marele poet-filozof din Lancrăm. (Mai înainte, rubrica de interviuri cu mai toți scriitorii importanți din epocă fusese realizată, sub semnul „măiestriei artistice" de Petru Vintilă).

Mă opresc însă aici, dîndu-mi seama că am depășit spațiul rezervat și apoi nu mi-am propus să fac o istorie a revistei din acea perioadă. O astfel de cercetare va fi, desigur, realizată atunci cînd și rumoarea polemicilor luceferiste se va fi stins cu totul și se va putea configura rolul adevărat pe care l-a jucat această publicație în contextul evoluției creației contemporane.

Al. Oprea

«A fost un întreg climat și o școală»

Un vechi coleg de la revistă, poate cel mai vechi, mi-a destăinuit faptul că, odată, Eugen Barbu, pe atunci redactorul șef al revistei, a spus, printre altele: „Se ridică doi critici tineri care promit: M. Ungheanu și Dan Zamfirescu. Să-i solicitați cît mai mult..." se pare că încrederea lui Eugen Barbu n-a fost desmințită, a fost o bună intuiție...

În ce-l privește pe Mihai

NICOLAE DRAGOȘ

Mereu același și mereu altul

Rememorînd acum, cu emoție, experiența revistei, căutînd a distinge trăsăturile sale esențiale, inițiativele ce i-au conferit personalitate și au impus-o în conștiința contemporanilor, vom constata că Luceafărul și-a făcut un statornic titlu de onoare din a prețui și a pune în lumină marile valori ale culturii naționale, ideile generoase ale tuturor creatorilor care și-au identificat noblețea gîndurilor și aspirațiilor poporului.

Luceafărul s-a străduit, în toți acești ani, să-și manifeste prin paginile sale receptivitatea față de creația artistică a scriitorilor contemporani, să impună conștiinței publice acele opere a căror valoare estetică le argumenta durabilitatea.

Luceafărul și-a ilustrat, în acești ani, cu o consecvență semnificativă preocuparea de a descifra în rîndul celor mai tinere generații semnele talentului adevărat. Poate aduce acum, la ceasul de bilanț, drept argument al acestei grave misiuni, numele multor scriitori de prestigiu al literaturii noastre contemporane, care și-au început „ucenicia literară" în paginile sale.

NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

1000

Pentru că o revistă ca „Luceafărul" este şi trebuie să fie o casă deschisă între aşteptarea scriitorilor adevăraţi. Unde se despart şi se limpezesc ape, unde se numesc stele, unde se intîmplă înfrîngeri dar şi izbînzi rare şi cu atît mai de preţ, cînd talentul capătă un trup de bucurie durută. Deci, datoria noastră cea dintîi se explică prin tineri. De la cei care-şi aduc ori îşi trimit primele manuscrise, cu sfială ori cu îndrăzneală totală, pînă la autorii de cărţi de debut, spadă subţire şi frumoasă de duelat cu armatele din suflet şi cu lumea cuvintelor. Urmărindu-i apoi, cum sînt, cum devin, din ce în ce mai puternici şi mai siguri poate, în faţa spunerii lor. Prin cele mai multe dintre ferestrele sale, „Luceafărul" îi caută pe aceşti tineri. Acordindu-le „pogonul de flori" al debutului, speranţa din primele cronici, menţionarea într-o sinteză, dreptul la filiaţie, apartenenţa la o promoţie. Nu e aceasta, poate, calea cea mai sigură, cea mai comodă, spre alcătuirea unor pagini mereu egale cu ele însele sub semnul certitudinii. Ci o permanenţă de risc, incluzînd şi pierderea şi subiectivismul infirmat de evoluţie al selecţiei, însă este un risc frumos şi necesar, miza pe tineri.

Ungheanu cred că profeţia s-a împlinit. În ceea ce mă priveşte, direcţia în care cred că am reuşit să aduc unele contribuţii este **istoria literară.** De fapt am fost premiat de „Luceafărul" pentru două studii de istorie literară : despre „Învăţăturile lui Neagoe Basarab" şi despre Nicolae Iorga. Pentru mine „Luceafărul" condus de Eugen Barbu ca redactor şef şi de Ion Dodu Bălan şi Alexandru Oprea ca redactori şefi adjuncţi a fost un întreg climat şi o şcoală la care am învăţat arta de a putea scrie ce gîndesc în forma cea mai potrivită. Ceea ce m-a integrat imediat colectivului în mijlocul căruia am devenit un familiar, deşi nu funcţionam în redacţie, a fost vibraţia patriotică profundă şi autentică a mănunchiului de energii concentrate la cîrma revistei ; a fost sentimentul că tot ceea ce adunasem în ani de lecturi şi meditaţii solitare este privit cu interes, este ajutat să iasă la lumină.

Nu cred că există o revistă din ultimele decenii care să fi contribuit atît de direct, de sistematic, de eficient şi de pasionat la modelarea unei întregi generaţii de scriitori, cum a făcut-o „Luceafărul". Intenţionez să pun pe hîrtie cîteva „Amintiri de la **Luceafărul**". În redacţie, la cenaclul de pe Calea Victoriei, pe stradă, se ţeseau destine, se proiectau dezbateri pentru reuşita cutărei sau cutărei creaţii noi a lui Nichita Stănescu, Sorescu, Ion Gheorghe, Adrian Păunescu, Ana Blandiana, Constanţa Buzea şi mulţi alţii.

Cine va scrie istoria acestei reviste va fi obligat să ţină seama şi de faptul că poeţi sau prozatori ce au debutat în alte reviste şi-au cucerit originalitatea şi locul în literatură la „Luceafărul". Cazul lui Ioan Alexandru mi se pare cel mai caracteristic. Printre prozatori, Ion Lăncrănjan şi Sânziana Pop, printre critici M. N. Rusu, Marian Popa şi M. Ungheanu (în ordinea intrării în scenă) şi-au luat avînt de pe această platformă de lansare. Premiile „Luceafărului" au fost pentru noi cartea de vizită cu care ne-am deschis drumul la edituri spre a tipări prima carte. Şi chiar dacă spre sfîrşitul acestei etape cel ce ne suflase tuturor în aripi devenise cu unii irascibil, cu alţii rece (îl comparam cu Cronos ce-şi mănîncă propriii copii), avîntîndu-se în unele polemici şi acţiuni la care nu-l mai puteam urma, pînă azi am rămas cu toţii datori acestei vîrste decisive a formării şi afirmării noastre.

Dan Zamfirescu

(Mărturiile din capitolul Luceafărul-25 *sînt reproduse, fragmentar, din revistă).*

O fotografie colectivă în redacţia revistei „Luceafărul". 29 sept. 1982